

Karl Marx

KANSALAISSOTA RANSKASSA ²⁴⁶

Kehotus Internationaalien Pääneuvoston julkilausuman »Kansalaissota Ranskassa» uusintajulkaisusta ja sen varustamisesta johdannolla tuli minulle odottamatta. Sen vuoksi voin tässä vain lyhyesti kosketella oleellisimpia kohtia.

Yllä mainitun pitemmän kirjoituksen edelle olen sijoittanut Pääneuvoston kaksi lyhyempää, Saksan ja Ranskan sotaa koskevaa julkilausumaa.* Ensinnäkin siksi, että »Kansalaissodassa» viitataan jälkimmäiseen lausumaan, jota sinänsä ei voi ymmärtää kaikkialta kohdiltaan ilman edellistä. Ja edelleen siksi, että nämä molemmat, niin ikään Marxin kirjoittamat julkilausumat ovat yhtä suuressa määrässä kuin »Kansalaissotakin» erinomaisia näytteitä tekijän ihmeteltävästä, jo teoksessa »Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista»** ilmenneestä kyvystä oivaltaa selvästi suurten historiallisten tapahtumien luonne, merkitys ja välttämättömät seuraukset jo silloin, kun nämä tapahtumat vielä vyöryvät silmiemme edessä tai olivat vastikään tapahtuneet. Ja vihdoinkin siksi, että me vielä tänäkin päivänä Saksassa saamme kärsiä noiden tapausten Marxin ennustamista seurauksista.

Vai eikö ole käynyt toteen, mitä ensimmäisessä lausumassa on sanottu, nimittäin että jos Saksan puolustussota Louis Bonapartea vastaan muuttuu Ranskan kansaa vastaan suunnatuksi valloitusodaksi, niin kaikki ne onnettomuudet, jotka kohtasivat Saksaa niin sanottujen

---

* Ks. tätä osaa, s. 430—435, 436—445. *Toim.*

** Ks. tätä osaa, s. 141—259. *Toim.*

vapausotien²⁴⁸ jälkeen, jouduttaisiin kokemaan uudestaan entistä ankarampina? Eikö meillä lisäksi ole ollut kaksikymmentä vuotta Bismarckin valtakomentoa, demagogien²⁴⁹ vainon asemesta poikkeuslaki²⁵⁰ ja sosialistimetsästystä, samanlaista poliisimielivaltaa, kirjaimellisesti samanlaista pöyristyttävää laintulkintaa?

Entä eikö ole kirjaimellisesti toteutunut ennustus, että Elsass-Lothringenin anastus on »pakottava Ranskan Venäjän syliin» ja että tämän anastuksen jälkeen Saksan on joko asetettava Venäjän julkiseksi lakeijaksi tai ryhdyttävä kohtapuoleen varustautumaan uuteen sotaan, nimittäin »rotusotaan, sotaan liittoutuneita slaavilaisia ja roomanisia rotuja vastaan»*? Eikö ranskalaisten maakuntien anastus ajanut Ranskaa Venäjän syliin? Eikö Bismarck ole kokonaista kaksikymmentä vuotta tavoitellut tuloksetta tsaarin suosiota palvelemalla häntä ja polvistumalla »pyhän Venäjän» jalkojen juureen alamaisemmin kuin oli tottunut tekemään pieni Preussi ennen »Euroopan ensimmäiseksi suurvallaksi» muuttumistaan? Ja eikö päämme yllä nykyisinkin ole alati uhkaamassa Damokleen miekan tavoin sota, jonka ensimmäisenä päivänä kaikki paperilla olevat ruhtinaitten liitot hajoavat kuin akanat tuuleen ja jonka suhteen ei ole tiedossa muuta kuin ehdoton epätietoisuus sen lopputuloksesta, rotusota, joka saattaa koko Euroopan viidentoista tai kahdenkymmenen miljoonan aseistetun miehen rosvottayaksi ja joka toistaiseksi ei ole syytynyt vain sen vuoksi, että voimakkaintakin suurista sotilasvalloista hirvittää sodan lopputuloksen täydellinen arvaamattomuus?

Varsinkin tämä velvoittaa meidät antamaan Saksan työläisille jälleen mahdollisuuden tutustua näihin jo puoliksi unohdettuihin asiakirjoihin, jotka ovat loistavana todistuksena vuoden 1870 kansainvälisen työväenpolitiikan kaukonäköisyydestä.

Se mitä on sanottu näistä kahdesta julkilausumasta, koskee myös »Kansalaisotaa Ranskassa». 28. toukokuuta sortuivat Kommuunin viimeiset soturit Bellevillen rinteille taistellessaan ylivoimaista vihollista vastaan, ja jo kahden päivän kuluttua, 30. toukokuuta, Marx luki

* Ks. tätä osaa, s. 442. *Toim.*

Pääneuvostolle teoksensa, jossa Pariisin kommuunin historiallinen merkitys esitetään lyhyin, voimakkain piirroin, mutta niin terävästi ja ennen kaikkea niin todenperäisesti, ettei sellaiseen ole pystytty toistamiseen myöhemmässä, tavattoman runsaassa tätä asiaa käsittelevässä kirjallisuudessa.

Vuoden 1789 jälkeisen Ranskan taloudellisen ja poliittisen kehityksen seurauksena on tilanne Pariisissa muuttunut viimeisten viidenkymmenen vuoden aikana sellaiseksi, että kaikki siellä puhjenneet vallankumoukset ovat voineet saada vain proletaarisen luonteen; siis lunastettuaan voiton verellään proletariaatti on voiton jälkeen esiintynyt omin vaatimuksin. Nämä vaatimukset ovat olleet enemmän tai vähemmän epäselviä, jopa seka-vaikin aina sen mukaan, millainen on Pariisin työläisten kehitysaste kulloinkin ollut; mutta niiden kaikkien tarkoituksena on loppujen lopuksi ollut kapitalistien ja työläisten välisen luokkavastakohtaisuuden poistaminen. Miten sen piti tapahtua, sitä tosin ei tiedetty. Mutta jo itse vaatimukseen, niin epämääräinen kuin se olikin, sisältyi olemassaolevaa yhteiskuntajärjestystä uhkaava vaara; tuon vaatimuksen esittäneet työläiset olivat vielä aseissa; valtiolaivan peräsimessä olevien porvarien ensimmäisenä käskynä oli sen vuoksi työläisten aseistariisuus. Siitä johtuu, että jokaista työläisten voittoon viemää vallankumousta on seurannut uusi taistelu, joka on päättynyt työläisten tappioon.

Niin kävi ensi kerran 1848. Parlamentin oppositioon kuuluneet vapaamieliset pövarit pitivät reformibanketteja tarkoituksenaan ajaa läpi sellainen vaalilakiuudistus, jonka piti turvata heidän puolueelleen valta-asema. Taistelussa hallitusta vastaan heidän täytyi yhä enemmän vedota kansaan ja antaa vähitellen etusija porvariston ja pikkuporvariston radikaaleille ja tasavaltalaisille ryhmille. Mutta näiden takana olivat vallankumoukselliset työläiset, jotka vuoden 1830 jälkeen²⁵¹ olivat saavuttaneet poliittista itsenäisyyttä paljon enemmän kuin mitä porvarit tai edes tasavaltalaisetkaan aavistivat. Hetkellä, jolloin hallituksen ja opposition välit muodostuivat kriittisiksi, työläiset alkoivat katutaistelun; Ludvig Filip katosi ja sen tien myös vaalilakiuudistus; tilalle tuli

tasavalta, jopa sellainen tasavalta, jota voittaneet työläiset itse nimittivät »sosiaaliseksi». Mutta mitä tällä sosiaalisella tasavallalla tarkoitettiin, siitä ei kukaan ollut selvillä, eivät työläiset itsekään. Mutta heillä oli nyt aseet ja he muodostivat voiman valtiossa. Sen vuoksi työläisten riisuminen aseista oli peräsimessä olevien porvarillisten tasavaltalaisten ensimmäisenä tehtävänä heti kun he tunsivat maaperän jalkojensa alla vähänkin lujemmaksi. Tämä tapahtui vuoden 1848 kesäkuun kapinan²⁵² aikana, johon työläiset pakotettiin rikkomalla suoranaisesti lupaukset, ärsyttämällä heitä avoimesti ja yrittämällä karkottaa työttömät kaukaiseen maakuntaan. Hallitus oli turvannut etukäteen itselleen musertavan ylivoiman. Viisipäiväisen sankarillisen taistelun jälkeen työläiset joutuivat tappiolle. Ja sitten pantiin aseettomien vankien keskuudessa toimeen sellainen verilöyly, jonka veroista ei oltu nähty sitten niiden kansalaisotien, joista alkoi Rooman tasavallan perikato. Silloin porvaristo ensi kerran näytti, millä mielipuolen julmuudella se yltyy kostamaan proletariaatille, kun tämä rohkenee esiintyä sitä vastaan itsenäisenä luokkana omien etujensa nimessä ja omin vaatimuksin. Ja kuitenkin vuosi 1848 oli vain lasten leikkiä verrattuna porvariston riehuntaan vuonna 1871.

Rangaistus seurasi pian. Vaikka proletariaatti ei vielä voinutkaan hallita Ranskaa, ei siihen porvaristokaan enää pystynyt. Ei ainakaan silloin, kun se enemmistöltään vielä oli monarkistismielistä ja jakautunut kolmeksi dynastiiseksi²⁵³ ja neljänneksi — tasavaltalaiseksi — puolueeksi. Sen sisäiset riidat antoivat seikkailija Louis Bonapartelle mahdollisuuden vallata kaikki valta-asetat — armeijan, poliisin, hallintokoneiston — ja hajottaa 2. joulukuuta 1851²⁵⁴ porvariston viimeisen lujan linnakkeen, kansalliskokouksen. Alkoi toisen keisarikunnan aika, poliittisten ja finanssiseikkailijoiden joukkion harjoittama Ranskan riistäminen, mutta samalla myös sellainen teollinen kehitys, jollainen oli ollut kerrassaan mahdollista Ludvig Filipin ahdasmielisen ja turhantarkan järjestelmän aikana, jolloin valta oli yksinomaisesti vain suurporvariston pienen osan käsissä. Louis Bonaparte riisti kapitalisteilta heidän poliittisen valtansa sen var-

jolla, että tahtoi suojella porvaristoa työläisiltä ja taas vuorostaan työläisiä porvaristolta; mutta sen sijaan hänen herruutensa myötävaikutti keinotteluun ja teollisuustoimintaan, lyhyesti sanoen koko porvariston ennen näkemättömään vaurastumiseen ja rikastumiseen. Mutta sitäkin enemmän kehittyivät korruptio ja laajamittainen varastelu, joiden keskuksiksi tuli keisarillinen hovi saaden runsaat prosenttinsa tuosta rikastumisesta.

Mutta toinen keisarikunta merkitsi vetoamista ranskalaiseen šovinismiin; se merkitsi vaatimusta palauttaa vuonna 1814 kadotetut ensimmäisen keisarikunnan tai ainakin ensimmäisen tasavallan rajat. Ranskan keisarikunta, jolla on entisen monarkian rajat, vieläpä niitakin ahtaammat vuoden 1815 rajat, osoittautui ajan pitkään mahdottomaksi. Siksi oli välttämättä käytävä aika ajoin sotia ja avarrettava rajoja. Mutta mikään rajojen avartaminen ei kiihottanut Ranskan šovinistien mielikuvitusta siinä määrin kuin Reinin vasemman, saksalaisten rannan valtaus. Neljännesmaili Reinin rantaa oli heistä arvokkaampi kuin kymmenen mailia Alpeilla tai jossain muualla. Kun kerran toinen keisarikunta oli todella olemassa, niin Reinin vasemman rannan vaatiminen takaisin Ranskalle — joko kerrallaan tai paloittain — oli vain ajan kysymys. Tämä aika koitti samalla kun 1866 puhkesi Preussin ja Itävallan sota. Petyttyään »aluekorvaustoi-veissaan» Bismarckin ansiosta ja oman liian viisaan varovaisuuspolitiikkansa vuoksi Bonapartella ei nyt enää ollut muuta keinoa jäljellä kuin sota, joka puhkesi 1870 ja saattoi hänet ensin Sedanin tappioon ja sieltä Wilhelmshöheeseen²⁵⁵.

Väistämättömänä seurauksena oli 4. syyskuuta 1870 puhjennut Pariisin vallankumous. Keisarikunta luhistui kuin korttitalo; jälleen julistettiin tasavalta. Mutta vihollinen oli jo porteilla; keisarikunnan sotajoukot olivat osaksi lukitut toivottomasti Metziin ja osaksi vankeina Saksassa. Tässä pulatilassa kansa salli entisten lainsäätäjäkuntaan valittujen Pariisin edustajien julistautua »kansallisen puolustuksen hallitukseksi». Tähän myönnyttiin sitä auliimmin, koska kaikki asekuntoiset Pariisin asukkaat olivat nyt puolustustarkoituksessa astuneet kansalliskaartiin ja aseistautuneet, joten työläiset olivat

nyt siinä suurena enemmistönä. Mutta miltei pelkästään porvareista kokoonpannun hallituksen ja aseistetun proletariaatin välinen vastakohtaisuus kävi pian ilmi. 31. lokakuuta työläispataljoonat hyökkäsivät kaupungintalolle ja vangitsivat osan hallituksen jäsenistä; heidät pelasti jälleen petos, se että hallitus suoranaisesti rikkoi lupauksensa ja eräiden pikkuporvaripataljoonien väliintulo; ja ettei olisi syttynyt kansalaissota vihollisjoukkojen piirittämässä kaupungissa, silloinen hallitus jätettiin toimeensa.

Vihdoin, 28. tammikuuta 1871 Pariisi antautui nälänhädän murtamana, mutta antautui sotahistoriassa ennen kuulumattoman kunniallisin ehdoin. Linnoitukset luovutettiin, linnanvallilta poistettiin tykit, linjarykmentit ja mobiilikaarti luovuttivat aseensa ja nämä joukot katsottiin sotavangeiksi. Mutta kansalliskaarti piti aseensa ja tykkinsä ja teki vain aselevon voittajien kanssa. Nämä eivät uskaltaneet tulla riemumarssissa Pariisiin. Ne uskalsivat miehittää Pariisista vain pienen, päällepäätteeksi osittain yleisten puistojen muodostaman nurkkauksen ja senkin vain pariiksi päiväksi! Ja voittajat, jotka 131 päivää olivat piirittäneet Pariisia, olivat tämän ajan Pariisin aseistettujen työläisten piirityksessä, työläiset valvoivat tarkasti, ettei yksikään »preussilainen» astuisi muukalaisvoittajalle luovutetun nurkkauksen ahtaiden rajojen yli. Niin suurta kunnioitusta herättivät Pariisin työläiset sotajoukossa, jonka edessä kaikki keisarikunnan armeijat olivat laskeneet aseensa. Preussilaiset junkkerit, jotka olivat tulleet tänne vallankumouksen pesään kostamaan, olivat pakotettuja pysähtymään kunnioittavasti juuri tämän aseissa olevan vallankumouksen edessä ja tehdä sille kunniaa!

Sodan aikana Pariisin työläiset olivat tyytyneet vaatimaan sodan tarmokasta jatkamista. Mutta nyt, kun Pariisin antautumisen jälkeen tehtiin rauha,²⁵⁶ täytyi Thiersin, hallituksen uuden päämiehen, toki oivaltaa, että omistavien luokkien — suurmaanomistajien ja suurkapitalistien — valta oli alituisessa vaarassa niin kauan kuin Pariisin työläisillä oli aseet käsissään. Hänen ensimmäisenä työnään oli yrittää riisua heidät aseista. 18. maaliskuuta hän lähetti osan linjajoukoista anastamaan kan-

salliskaartille kuuluvaa tykistöä, joka oli Pariisin piirityksen aikana valmistettu julkisella keräyksellä kootuilla varoilla. Yritys ei onnistunut. Pariisi nousi yhtenä miehenä vastarintaan, ja sota Pariisin ja Versaillesissa olevan Ranskan hallituksen välillä oli julistettu. 26. maaliskuuta valittiin ja 28. maaliskuuta julistettiin Pariisin kommuuni. Kansalliskaartin keskuskomitea, joka siihen asti oli hoitanut hallituksen tehtäviä, luovutti valtuutensa sille julistettuaan vielä sitä ennen lakkautetuksi Pariisin skandaalimaisen »siveyspoliisin». 30. maaliskuuta Kommuuni lakkautti sotaväenoton ja vakinaisen armeijan ja julisti ainoaksi asevoimaksi kansalliskaartin, johon kaikkien asekuntoisten kansalaisten tuli kuulua; se mitättöi kaikki asuntovuokratit vuoden 1870 lokakuusta vuoden 1871 huhtikuuhun määräten jo suoritettut maksuerät luettaviksi tulevan vuokra-ajan suorituksiksi ja lakkautti panttiesineiden myynnin kaupungin panttilaitoksessa. Samana päivänä vahvistettiin toimiinsa Kommuuniin valitut ulkomaalaiset, koska »Kommuunin lippu on maailmantasavallan lippu». — 1. huhtikuuta päätettiin, ettei Kommuunin palveluksessa olevien eikä siis sen jäsentenkään palkka saa nousta 6000 frangia (4800 markkaa) suuremmaksi. Seuraavana päivänä annettiin asetus kirkon erottamisesta valtiosta ja kaikkien uskonnollisiin tarkoituksiin menevien valtionmaksujen lakkauttamisesta sekä kirkon kaiken omaisuuden muuttamisesta kansallisomaisuuksi; tätä vastaavasti 8. huhtikuuta määrättiin kouluista poistettaviksi kaikki uskonnolliset tunnusmerkit, kuvat, dogmit, rukoukset, sanalla sanoen »kaikki mikä on kunkin yksilön omantunnon asia» ja tätä toteutettiin sitten vähitellen. Vastaukseksi Versaillesin joukkojen suorittamiin joka päivä uusiintuviin vangittujen Kommuunin sotureiden ampumisiin 5. huhtikuuta annettiin määräys panttivankien ottamisesta, mutta se jäi lopullisesti toimeenpanematta. — 6. huhtikuuta kansalliskaartin 137. pataljoona sai käsiinsä giljotiinin, joka poltettiin julkisesti kansan äänekkäästi riemuitessa. 12. huhtikuuta Kommuuni päätti kaataa Vendôme-torilla olleen, šovinismin ja kansallisvihan symboliksi katsomansa voitonpatsaan, jonka Napoleon oli antanut valaa viholliselta vallatuista kanuunoista vuoden 1809 sodan

jälkeen. Päätös pantiin toimeen 16. toukokuuta.— 16. huhtikuuta Kommuuni määräsi toimitettavaksi luetteloinnin tehtailijain sulkemista tehtaista ja laadittavaksi suunnitelman näiden tehtaiden käyntiänsä niissä työskennelleiden, osuuskunniksi yhtyneiden työläisten voimin samoin kuin näiden osuuskuntien järjestämisestä yhdeksi suureksi liitoksi.— 20. huhtikuuta se kielsi leipurien yötyön samoin kuin työnvälityksenkin, joka toisen keisarikunnan ajoilta saakka oli ollut poliisin nimittämien henkilöiden — työläisten ensiluokkaisten nykijäin — monopolina; työnvälitys siirrettiin Pariisiin kahdenkymmenen piirin määrinvirastojen hoitoon.— 30. huhtikuuta Kommuuni määräsi lakkautettavaksi panttilaitokset, jotka olivat yksityisten harjoittamaa työläisten riistämistä ja ristiriidassa viimeksi mainittujen oikeuden kanssa omata työvälineitä ja saada luottoa.— 5. toukokuuta se päätti purkaa Ludvig XVI:n mestaamisen sovittamiseksi rakennetun rukouskappelin.

Näin ollen maaliskuun 18. päivästä lähtien ilmeni selvästi ja kärkevästi Pariisin liikkeen luokkaluonne, jota siihen asti oli hämännyt taistelu vihollisen maahanhyökkäystä vastaan. Niin kuin Kommuuniin kuului melkein yksinomaan työläisiä tai tunnustettuja työväenedustajia, niin myös sen päätöksillä oli jyrkästi proletaarinen luonne. Näillä päätöksillä joko säädettiin toimeenpantavaksi uudistuksia, jotka tasavaltalainen porvaristo oli vain raukkamaisessa pelkuruudessaan laiminlyönyt, mutta jotka muodostivat välttämättömän perustan työväenluokan vapaalle toiminnalle, kuten esimerkiksi sen periaatteen toteuttaminen, että *valtioon nähden* uskonto on pelkästään yksityisasia; tai Kommuuni teki välittömästi työväenluokan edun mukaisia päätöksiä, jotka osittain tekivät syvän leikkauksen vanhaan yhteiskuntajärjestelmään. Mutta piiritetyssä kaupungissa kaiken tämän toteuttaminen saatettiin panna korkeintaan alulle. Jo toukokuun alusta alkaen taistelu Versaillesin hallituksen yhä lukuisammiksi käyviä sotajoukkoja vastaan vaati kaikki voimat.

Huhtikuun 7. päivänä versaillesilaiset valtasivat ylikulkupaikan Seinellä Neuillyn luona, Pariisin läntisellä rintamalla; sitä vastoin 11. huhtikuuta he kärsivät veri-

sen tappion etelärintamalla hyökätessään kenraali Eudesin joukkoja vastaan. Pariisia pommitettiin jatkuvasti, ja sen tekivät samat henkilöt, jotka olivat leimanneet pyhydenhäpäisemiseksi saman kaupungin pommituksen silloin, kun pommittajina olivat preussilaiset. Nämä samat miehet rukoilivat nyt Preussin hallitusta lähettämään kiireesti takaisin Sedanissa ja Metzissä vangiksi joutuneet ranskalaiset sotilaat, jotta nämä valloittaisivat heille takaisin Pariisin. Näiden joukkojen vähittäinen takaisinpaluu antoi toukokuun alussa versaillesilaisille ratkaisevan ylivoiman. Tämä kävi ilmi jo 23. huhtikuuta, kun Thiers keskeytti neuvottelut, joita oli käyty Kommuunin ehdottamasta Pariisin arkkipiispan* ja useiden muiden, Pariisissa panttivangeiksi otettujen pappien vaihtamisesta yhteen Blanquihin, joka oli kahdesti valittu Kommuuniin, mutta oli vankina Clairvauxissa. Se kävi sitäkin selvemmin ilmi Thiersin äänilajin muuttumisesta; oltuaan siihen asti pidättyväinen ja kaksimielinen, hän muuttui nyt äkkiä julkeaksi, uhkaavaksi, röyhkeäksi. Etelärintamalla versaillesilaiset valtasivat 3. toukokuuta Moulin-Saquetin linnoituksen, 9. — kokonaan raunioiksi ammutun Issyn linnoituksen, 14. — Vanvesin linnoituksen. Länsirintamalla, valloittaen lukuisia kyliä ja rakennuksia, joita oli aina kaupunginmuurille asti, he etenivät vähitellen aina päävallille saakka; petoksen ja sinne sijoitetun kansalliskaartin leväperäisyyden ansiosta heidän onnistui 21. toukokuuta tunkeutua kaupunkiin. Preussilaiset, joiden hallussa olivat pohjoiset ja itäiset linnoitukset, antoivat versaillesilaisille tilaisuuden tunkeutua kaupungin pohjoisosaan sen alueen kautta, jonne pääsyn aselepoehdot kielsivät preussilaisilta, ja aloittaa sieltä hyökkäyksen leveällä rintamalla, minkä pariisilaiset uskoivat aselevon turvaamaksi ja mikä sen tähden oli vain heikosti suojattu. Tämän vuoksi myös Pariisin länsiosissa, varsinaisessa loistokaupunginosassa, oli vain heikkoa vastarintaa; se kävi sitä kovemaksi ja sitkeämmäksi mitä enemmän hyökkäävät joukot lähenivät itäosaa, varsinaista työväenkaupunginosaa. Vasta kahdeksan päivää kestäneen taistelun jälkeen sortuivat

---

* — Darboy. *Toim.*

Kommuunin viimeiset puolustajat Bellevillen ja Mémilmontantin kukkuloilla, ja silloin saavutti huippunsa aseettomien miesten, naisten ja lasten murhaaminen joka yhä yltyen oli jatkunut koko viikon. Takaaladattava kivääri ei enää tappanut kyllin nopeasti, ja voitettuja ammuttiin sadoittain yhteen kasaan mitraljööseillä. »Kommunardien muuri» Père-Lachaisen hautausmaalla, missä suoritettiin viimeinen joukkomurha, on vielä nykyäänkin sanattomana, mutta vaikuttavana todistuksena siitä, mihin raivopäisyyteen pystyy hallitseva luokka, jos proletariaatti uskaltaa nousta puolustamaan oikeuttaan. Sitten kun osoittautui mahdottomaksi surmata kaikkia, alkoivat joukkovangitsemiset ja vangittujen joukosta mielivaltaisesti valittujen teurasuhrien ampuminen; loput vietiin suuriin leireihin odottamaan so-taoikeutta. Preussilaisia joukkoja, jotka piirittivät Pariisia koillisesta, oli käsketty pidättämään kaikki pakolaiset, mutta upseerit sulkiivat usein silmänsä kun sotilaat tottelivat enemmän inhimillisyyden kuin ylipäälylstön käs-kyä; varsinkin saksilainen armeijakunta ansaitsee kun-nian siitä, että se menetteli varsin humanisesti ja päästi pakenemaan monia, jotka ilmeisesti olivat Kom-muunin taistelijoita.

Kun nyt, kaksikymmentä vuotta myöhemmin, tarkastelemme vuoden 1871 Pariisin kommuunin toimintaa ja historiallista merkitystä, niin havaitsemme, että teoksessa »Kansalaissota Ranskassa» annettua kuvausta on täydennettävä eräillä lisäyksillä.

Kommuunin jäsenet jakaantuivat enemmistöön, blan-quilaisiin, joilla oli valta-asema myös kansalliskaartin keskuskomiteassa, ja vähemmistöön, jonka muodostivat pääasiassa Proudhonin sosialistisen koulukunnan kannat-tajiin kuuluneet Kansainvälisen työväenliiton jäsenet. Blanquilaiiset olivat siihen aikaan suurimmalta osaltaan sosialisteja vain vallankumouksellisen, proletaarisen vais-tonsansa ansiosta; vain muutamat olivat saavuttaneet suu-remman periaatteellisen selvyuden Vaillantien avulla, joka oli perehtynyt saksalaiseen tieteelliseen sosialis-miin. Sen vuoksi on ymmärrettävää, miksi taloudellisessa

suhteessa laiminlyötiin paljon sellaista, mikä nykyisen käsityksemme mukaan Kommuunin olisi tullut suorittaa. Vaikeinta on käsittää tietysti sitä pyhää arvonantoa, joka sai Kommuunin kunnioittavasti pysähtymään Ranskan Pankin ovelle. Se oli niin ikään paha poliittinen virhe. Pankilla Kommuunin käsissä olisi ollut enemmän merkitystä kuin kymmenellä tuhannella panttivangilla. Se olisi saanut koko Ranskan porvariston painostamaan Versaillesin hallitusta rauhantekoon Kommuunin kanssa. Mutta vielä ihmeellisempää on se, että Kommuuni teki niin usein oikein, vaikka olikin kokoonpantu blanquilai-sista ja proudhonilaisista. On itsestään ymmärrettävää, että Kommuunin taloudellisista asetuksista, niin niiden hyvistä kuin huonoistakin puolista, kantavat vastuun ennen kaikkea proudhonilaiset, ja sen poliittisista toimenpiteistä ja laiminlyönneistä blanquilaiset. Ja kummassakin tapauksessa oli historian ironiaa — kuten tavallisesti käy, kun doktrinäärit ovat peräsimmässä — että kummatkin tekivät päinvastoin kuin mitä heidän koulu-kuntansa doktriini edellytti.

Proudhon, tuo pientalonpoikien ja käsityöläisten sosialisti, suorastaan vihasi yhteen liittymistä. Hän väitti, että siinä oli enemmän pahaa kuin hyvää, että yhteen liittyminen on luonnostaan hedelmätöntä, jopa vahingollista, koska se on työläisten vapauden kahleena; se on pelkkä hyödytön ja kiusallinen dogmi, joka on ristiriidassa sekä työläisten vapauden että työn säästämisen kanssa, ja siitä on koitua pikemmin haittaa kuin etua; sitä vastoin kilpailu, työnjako ja yksityisomistus olivat hänestä hyödyllisiä taloudellisia voimia. Työläisten yhtymät olivat paikallaan vain poikkeustapauksissa — sellaista nimeä Proudhon käytti suurteollisuudesta ja suurista liikeyrityksistä, kuten esim. rautateistä. (Ks. *Idée générale de la révolution*, 3. étude.)

Vuonna 1871 suurteollisuus oli yksinpä Pariisissakin, tuossa taidekäsityön keskuksessa, jo siinä määrin lakanut olemasta poikkeuksellista, että Kommuunin tärkeimpänä määräyksenä oli suurteollisuuden, vieläpä manufaktuuri-teollisuudenkin järjestäminen, jonka tuli perustua ei ainoastaan joka tehtaassa muodostettaviin työläisten yhtymiin, vaan kaikkien tällaisten yhtymien yh-

distymiseen yhdeksi suureksi liitoksi; sanalla sanoen sellainen organisaatio, minkä, kuten Marx »Kansalaissodassa» aivan oikein sanoo, täytyy viime kädessä johtaa kommunismiin, siis Proudhonin opin suoranaiseen vastakohtaan. Ja siksipä Kommuuni muodostuikin Proudhonin sosialistisen koulukunnan haudaksi. Tämä koulukunta on nykyisin hävinnyt olemattomiin Ranskan työläispiireistä; niissä, niin »possibilistien»²³⁷ kuin »marxilaistenkin» keskuudessa, vallitsee nykyisin kiistattomasti Marxin teoria. Vain »radikaalin» porvariston keskuudessa on vielä proudhonilaisia.

Blanquilaistenkaan kohtalo ei ollut parempi. Salaliittoaikojen koulussa kasvaneina, sitä vastaavan ankaran kurin koossapitäminä he lähtivät siitä olettamuksesta, että suhteellisen pieni määrä päättäväisiä, hyvin järjestyneitä miehiä pystyy tiettyinä suotuisana hetkenä valtaamaan käsiinsä valtiolaivan peräsimen ja toimien kova-kouraisen tarmokkaasti pitämään sen käsissään siihen asti, kunnes kansan suuret joukot onnistutaan saamaan mukaan vallankumoukseen ja ryhmittämään pienen johtajajoukon ympärille. Sitä varten oli ennen kaikkea tarpeen kaiken vallan mitä ankarin diktatorinen keskittäminen uuden vallankumouksellisen hallituksen käsiin. Entä mitä teki Kommuuni, jossa enemmistönä olivat juuri nämä blanquilaiset? Kaikissa Ranskan provinssien väestölle osoittamissaan julistuksissa se kehotti tätä yhdistämään Ranskan kaikki kommuunit ja Pariisin vapaaksi federaatioksi, kansalliseksi järjestöksi, joka todella olisi ensimmäinen kansakunnan oma luomus. Juuri se entisen keskitetyn hallituksen sortovalta — armeija, valtiollinen poliisi, virkavalta — minkä Napoleon oli luonut 1798 ja minkä sittemmin jokainen uusi hallitus oli ottanut tervetulleena aseena haltuunsa ja käyttänyt vastustajiaan vastaan, juuri tämä valta olisi pitänyt kukistaa kaikkialla Ranskassa, kuten se kukistettiin Pariisissa.

Kommuunin täytyi heti alusta pitäen myöntää, ettei työväenluokka voi valtaan noustuaan käyttää vanhaa valtiokoneistoa; että työväenluokan, jottei se jälleen menettäisi juuri valtaamaansa valtaa, täytyy toisaalta poistaa tieltään koko vanha sortokoneisto, jota siihen asti

oli käytetty työväenluokkaa itseään vastaan, ja toisaalta suojella itseään omilta valtuutetuiltaan ja virkailijoiltaan julistamalla, että heidät voidaan poikkeuksetta erottaa koska tahansa. Mikä oli ollut tähän asti valtion luonteenomaisena ominaisuutena? Huolehtien yhteisistä eduistaan yhteiskunta oli alkuaan luonut itselleen omat elimensä yksinkertaisen työnjaon avulla. Mutta nämä elimet, joista tärkein on valtiovalta, olivat omia erikoisetujaan palvellessaan muuttuneet ajan oloon yhteiskunnan palvelijoista sen herroiksi. Tämä on havaittavissa esimerkiksi ei vain perinnöllisessä monarkiassa, vaan myös demokraattisessa tasavallassa. »Poliitikot» eivät ole missään erillisempänä ja mahtavampana kansakunnan osana kuin juuri Pohjois-Amerikassa. Siellä kumpaakin suurta puoluetta, jotka vuoron perään pitävät herruutta, hallitsevat vuorostaan ihmiset, jotka tekevät politiikalla rahaa, keinottelevat sekä liiton että osavaltioiden lakiasäätävien kokousten edustajanpaikoilla tai elävät harjoittamalla agitaatiota puolueensa hyväksi ja saavat voiton jälkeen palkintonsa virkapaikkojen muodossa. Tunnettua on, miten amerikkalaiset ovat 30 vuotta yrittäneet karistaa harteiltaan tätä sietämättömäksi käynnyttä iestä ja miten he kaikesta huolimatta vajoavat yhä syvemmälle tähän korrupktion suohon. Juuri Amerikassa voimme parhaiten nähdä, miten tapahtuu tämä valtiovallan itsenäistyminen yhteiskunnan vastakohtaksi, vaikka se alunperin oli tarkoitettu sen pelkäksi aseeksi. Amerikassa ei ole hallitsijasukua, ei aatelistoa, ei vakinaista sotaväkeä muutamaa intiaanien vahtaamiseen käytettyä miestä lukuun ottamatta eikä virkavaltaa, jonka edustajilla olisi vakinaiset paikat ja eläkkeensaantioikeus. Ja kuitenkin havaitsemme siellä kaksi suurta poliittisten keinottelijain joukkiota, jotka vuorotellen ottavat valtiovallan haltuunsa ja käyttävät sitä hyödykseen mitä likaisimmalla tavalla ja mitä likaisimpiin tarkoituksiin — ja kansakunta on voimaton näitä kahta poliitikkojen suurta rengastumaa vastaan, jotka näennäisesti ovat sen palveluksessa, mutta todellisuudessa hallitsevat ja ryöstävät sitä.

Estääkseen tämän kaikissa tähänastisissa valtioissa väistämättömän valtion ja valtioelinten muuttumisen

yhteiskunnan palvelijoista sen herroiksi Kommuuni käytti kahta pettämätöntä keinoa. Ensinnäkin se täytti kaikki hallinto-, oikeus- ja opetusvirat yleiseen äänioikeuteen perustuvien vaalien avulla, vieläpä valitsijat saivat erottaa valitun toimestaan milloin tahansa. Ja toiseksi se maksoi kaikille, niin korkeimmille kuin alemmillekin, virkahenkilöille vain sellaista palkkaa kuin muutkin työläiset saivat. Korkein palkka, minkä se yleensä maksoi, oli 6000 frangia. Siten estettiin taatusti virkojen tavoittelu ja onnenonginta, vaikkei edustuslaitosten jäsenillä olisi ollutkaan niitä sitovia valtuuksia, jotka vielä lisäksi otettiin käytäntöön.

Tätä vanhan valtiovallan räjäyttämistä ja sen korvaamista uudella, todella demokraattisella valtiovallalla on kuvattu yksityiskohtaisesti »Kansalaissodan» kolmannessa osastossa. Mutta tässä täytyi puuttua vielä kerran lyhyesti tuon korvaamisen eräisiin puoliin, koska juuri Saksassa taikauskoinen suhde valtioon on siirtynyt filosofiasta porvariston ja jopa monien työläistenkin yleiseen tajuntaan. Filosofien käsityksen mukaan valtio on »aatteen toteutumista» eli, filosofian kielelle käännettynä, jumalan valtakunta maan päällä, ala jolla ikuinen totuus ja oikeus on toteutumassa tai on toteutuva. Ja siitä johtuu taikauskoinen kunnioitus valtiota ja kaikkea sellaista kohtaan, millä on yhteyttä valtioon, ja tuo kunnioitus juurtuu sitä helpommin, kun lapsuudesta asti on totuttu kuvittelemaan, että koko yhteiskunnan yhteisistä asioista ja eduista ei voida huolehtia muulla kuin entisellä tavalla, nimittäin valtion ja sen hyväpaikkaisten virkamiesten välityksellä. Ja luullaan, että on otettu jo aivan tavattoman rohkea askel, jos on vapauduttu uskomasta perinnölliseen monarkiaan ja vannouduttu kannattamaan demokraattista tasavaltaa. Mutta todellisuudessa valtio ei ole muuta kuin koneisto, jonka avulla luokka sortaa toista luokkaa jopa yhtä hyvin demokraattisessa tasavallassa kuin monarkiassakin; parhaassakin tapauksessa valtio on paha, minkä proletariaatti perii saatuaan voiton luokkaherruudesta käydyssä taistelussa ja minkä pahimmat puolet proletariaatin täytyy, kuten Kommuuninkin täytyi, poistaa niin pian kuin mahdollista, kunnes toinen uusissa, vapaissa yhteiskunnallisissa oloissa kasvanut

sukupolvi kykenee tekemään lopun koko valtioromusta.

Sosiaalidemokraattinen poroporvari²⁵⁸ on hiljattain jälleen alkanut tuntea terveellistä pelkoa kuullessaan sanat: proletariaatin diktatuuri. No niin, hyvät herrat, tahdotteko tietää, miltä tämä diktatuuri näyttää? Tarkastelkaa Pariisin kommuunia. Se oli proletariaatin diktatuuria.

Lontoossa, Pariisin kommuunin kahdentenkymmenentenä vuosipäivänä, 18. maaliskuuta 1891

F. Engels

*Julkaistu aikakauslehdessä
»Die Neue Zeit», Bd. 3, n:o 28,
1890—1891 ja kirjassa: Marx.
Der Bürgerkrieg in Frank-
reich, Berlin 1891*

*Valitut teokset kolmessa
osassa, 2. osa, s. 158—168*

**K ANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON PÄÄNEUVOSTON
ENSIMMÄINEN SAKSAN JA RANSKAN SOTAA
KOSKEVA JULKILAUSUMA**

**KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON JÄSENILLE
EUROOPASSA JA YHDYSVALLOISSA**

Marraskuussa 1864 julkaisemassamme »Kansainvälisen työväenliiton perustamismanifestissa» sanoimme: »Jos työväenluokan vapautuminen vaatii työläisten veljellistä yhteistoimintaa, niin kuinka he voivat toteuttaa tämän suuren tehtävän sellaista ulkopolitiikkaa noudatettaessa, joka rikollisia tarkoitusperiä ajaen pelaa kansallisilla ennakkoluuloilla ja vuodattaa ryöstösodissa kansan verta ja tuhlaa sen rikkauksia?» Ja me luonnehdimme Internationaalinen tavoittelemaa ulkopolitiikkaa seuraavin sanoin: »...on pyrittävä siihen, että ne siveyden ja oikeudenmukaisuuden tavanomaiset lait, joita yksityishenkilöiden on noudatettava keskinäisuuhteissaan, tulisivat määrääviksi laeiksi myös kansojen välisissä suhteissa».*

Ei ole ihme, että Louis Bonaparte, joka anasti vallan käyttämällä hyväkseen Ranskan luokkataistelua ja pitkitti herruuttaan useiden ulkoisten sotien avulla, on alusta alkaen suhtautunut Internationaaliin kuin vaaralliseen viholliseensa. Kansanäänestyksen²⁶⁹ edellä hän aloitti taistelun Kansainvälisen työväenliiton toimikuntien jäseniä vastaan Pariisissa, Lyonissa, Rouenissa, Marseillessa, Brestissä ym. paikoissa, sanalla sanoen koko Ranskassa sillä verukkeella, että Internationaali on salaseura ja suunnittelee salaliittoa murhatakseen hänet; tuon tekosyyyn paljastivat pian täysin järjettömäksi hänen omat tuomarinsa. Mikä oli todellisuudessa Internationaalinen Ranskan jaostojen rikos? Se että ne selittivät julkisesti ja itsepintaisesti Ranskan kansalle: äänestäminen kan-

---

* Ks. tätä osaa, s. 288—289. *Toim.*

sanäänestyksessä merkitsee samaa kuin äänestää sisäisen despotismin ja ulkoisen sodan puolesta. Ja niiden työtä oli todellakin se, että Ranskan kaikissa suurissa kaupungeissa, kaikissa teollisuuskeskuksissa työväenluokka nousi yhtenä miehenä vastustamaan kansanäänestystä. Maa-seutupiirien synkeä tietämättömyys sai onnettomuudeksi ylliotteen. Euroopan arvopaperipörssit, ministeristöt, vallassaolevat luokat ja sanomalehdistö juhlivat kansanäänestyksen tulosta loistavana voittona, jonka Ranskan keisari oli saanut Ranskan työväenluokasta; todellisudessa se oli signaali kokonaisten kansojen eikä jonkun yksilön murhaamiseen.

Vuoden 1870 heinäkuun sotilaallinen salaliitto²⁶⁰ on vain vuoden 1851 joulukuussa²⁶¹ toimeenpannun coup d'étatin* parannettu painos. Ensi silmäykseltä asia näytti niin typerältä, että Ranska ei tahtonut ottaa sitä todesta. Paljon mieluummin se uskoi sitä edustajaa**, joka piti sotaisia ministeripuheita pelkkänä pörssimanööverina. Kun vihdoin 15. heinäkuuta Lainsäätäjäkunnalle tehtiin virallinen ilmoitus sodasta, oppositio kokonaisuudessaan kieltäytyi myöntämästä varoja alustaviin menoihin; jopa Thierskin leimasi sodan »inhottavaksi»; kaikki Pariisin riippumattomat sanomalehdet tuomitsivat sen ja, ihmeellistä kyllä, provinssien lehdistökin yhtyi niihin melkein yksimielisesti.

Sillä välin Internationaalien pariisilaiset jäsenet olivat jälleen ryhtyneet työhön. He julkaisivat »Réveilissä»²⁶² 12. heinäkuuta manifestinsa »Kaikkien kansakuntien työläisille», jossa sanotaan:

»Poliittinen kunnianhimo uhkaa taas maailman rauhaa tekosyynään Euroopan tasapaino ja kansalliskunnia. Ranskan, Saksan ja Espanjan työläiset! Yhdistäkäämme äänemme yhteiseksi sodanvastaiseksi paheksumuksen huudoksi! Sota, jota käydään valta-asemasta tai jonkin hallitsijasuvun etujen vuoksi, ei voi olla työläisten silmissä muuta kuin rikollista hulluutta. Me, jotka tarvitsemme rauhaa, työtä ja vapautta, esitämme jyrkän vastalauseemme niiden sotahuutoja vastaan, jotka ostavat itsensä vapaaksi veriverosta ja pitävät yleistä onnettomuutta vain uusien keinoittelujen lähteenä! Saksalaiset veljet! Eripuraisuutemme johtaisi

* — valtiokaappauksen. *Toim.*

** — Jules Favrea. *Toim.*

vain hirmuvallan täydelliseen riemuvoittoon Reinin kummallakin puolella... Kaikkien maiden työläiset! Millaisia tuloksia koitukseenkaan tällä hetkellä yhteisistä ponnistuksistamme, niin me, Kansainvälisen työväenliiton jäsenet, joille ei ole olemassa mitään eri valtakuntien rajoja, me lähetämme teille lujan solidaarisuuden vakuudeksi Ranskan työläisten hyvät toivotukset ja tervehdykset.»

Tämän pariisilaisten jaostojemme manifestin jälkeen seurasi lukuisia ranskalaisia vetoamuksia, joista tässä voimme esittää vain yhden, Neuilly-sur-Seinen jaoston vetoamuksen, joka julkaistiin »Marseillaisessa»²⁶³ 22. heinäkuuta:

»Onko sota oikeutettu? Eil! Onko sota kansallinen? Eil! Se on yksinomaan dynastinen. Oikeuden, demokratian, Ranskan todellisten etujen nimessä yhdyimme täydellisesti ja tarmokkaasti Internationaalini sodanvastaisiin protesteihin.»

Nämä protestit ilmensivät Ranskan työläisten todellisia tunteita, kuten eräs omalaatuinen tapahtuma pian selvästi osoitti. Kun alunperin Louis Bonaparten presidenttikaudella järjestetty *Joulukuun 10. päivän joukkio*²⁶⁴ laskettiin työläisnuuttuihin puettuna Pariisin kaduille nostamaan sotakuumetta intiaanimaisilla sotatansseilla, niin esikaupunkien todelliset työläiset vastasivat siihen niin valtavilla rauhanmielensoituksilla, että poliisipäällikkö Piétri katsoi tarpeelliseksi lopettaa äkkiä vastaisuudessa kaiken katupolitiikan sillä tekosyyllä, että Pariisin uskollinen kansa oli kyllin selvästi ilmaissut kauan hillitsemänsä isänmaallisuuden ja uhkuvan sotainnostuksen.

Muodostukoon Louis Bonaparten ja Preussin sodan kulku millaiseksi tahansa, toisen keisarikunnan kuolinkellot ovat jo soineet Pariisissa. Se on loppuva, kuten alkoikin: parodiaan. Mutta älkäämme unohtako, että nimenomaan Euroopan hallitukset ja vallassaolevat luokat antoivat Louis Bonapartelle mahdollisuuden esittää kahdeksantoista vuotta *restauroidun keisarikunnan* julmaa pilanäytelmää.

Saksan taholta tämä sota on puolustussotaa. Mutta kuka pakotti Saksan puolustussotaan? Kuka antoi Louis Bonapartelle mahdollisuuden käydä sotaa Saksaa vastaan? *Preussi!* Bismarck se vehkeili tämän saman Louis Bonaparten kanssa salaa saadakseen kotimaassa kukiste-

tuksi demokraattisen opposition ja anektoidakseen Saksan Hohenzollernien hallitsijasuvulle. Jos Sadowan taistelu²⁶⁵ olisi päättynyt häviöön voiton asemesta, Ranskan pataljoonat olisivat tulvineet Saksaan Preussin liittolaisina. Oliko Preussi voiton jälkeen edes hetken ajatellut asettaa vapaan Saksan orjuutetun Ranskan vastapainoksi? Aivan päinvastoin! Preussi säilytti huolellisesti vanhan järjestelmänsä synnynnäiset ihanuudet ja lisäksi yhdisti niihin kaikki toisen keisarikunnan metkut: sen todellisen despotismin ja valedemokratian, sen poliittiset petokset ja finanssihuijaukset, sen korkealentoiset fraasit ja halpamaiset silmäkääntötemput. Bonapartelainen valtakommento, joka siihen asti oli kukoistanut vain toisella puolella Reiniä, oli siten saanut vastineensa Reinin toisellakin puolen. Ja kun asianlaita oli siten, niin mitä muuta saattoi olla seurauksena kuin *sota*?

Jos Saksan työväenluokka sallii nykyisen sodan menettää puhtaasti defensiivisen luonteensa ja muuttua sodaksi Ranskan kansaa vastaan, niin sekä voitto että tappio muodostuvat yhtä vahingollisiksi. Kaikki ne onnettomuudet, jotka kohtasivat Saksaa niin sanottujen vapautussotien jälkeen, joudutaan kokemaan uudelleen entistä ankarampina.

Internationaalien periaatteet ovat kuitenkin levinneet niin laajalti ja juurtuneet niin lujasti Saksan työväenluokan keskuuteen, ettei meidän tarvitse pelätä lopputuloksen muodostuvan niin surulliseksi. Ranskan työläisten ääni on saanut vastakaikua Saksassa. Braunschweigissä 16. heinäkuuta pidetty suuri työväenkokous on selittänyt olevansa täydellisesti Pariisin manifestin kannalla, torjunut päättäväisesti kaikkinaisen ajatuksen kansallisesta vihamielisyydestä Ranskaa kohtaan ja tehnyt päätöksen, jossa sanotaan:

»Me vastustamme sotia, mutta varsinkin dynastisia... Syvää mielihuhaa ja tuskaa tuntien huomaamme olevamme pakotettuja osallistumaan puolustussotaan, kuten välttämättömään pahaan; mutta samalla kehotamme koko ajattelevaa työväenluokkaa tekemään mahdolliseksi sellaisen hirveän yhteiskunnallisen onnettomuuden uusiintumisen vaatiessa kansoille itselleen valtaa ratkaista sodan ja rauhan kysymys ja tehden ne siten oman kohtalonsa herroiksi.»

Chemnitzissä on 50 000 saksilaisen työläisen valitsemien luottamusmiesten kokous hyväksynyt yksimielisesti seuraavan päätöslauselman:

»Saksan demokratian ja varsinkin sosiaalidemokraattiseen puolueeseen kuuluvien työläisten nimessä julistamme, että nykyinen sota on yksinomaan dynastinen... Tartumme ilomielin Ranskan työläisten meille tarjoamaan veljenkäteeseen... Muistamme Kansainvälisen työväenliiton tunnuksen: *'Kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen!*' emmekä koskaan unohda, että *kaikkien maiden työläiset ovat ystäviämme ja kaikkien maiden hirmuvaltiaat vihollisiamme.*»

Myös Internationaalin Berliinin osasto vastasi Pariisin manifestiin:

»Yhdymme kaikesta sydämestämme vastalauseeseen... Lupamme juhlallisesti, ettei sotatorvien toivotus eikä kanuunain jyske, ei voitto eikä tappio saa meitä luopumaan yhtenäisestä työstä kaikkien maiden työläisten yhteenliittämiseksi.»

Tapahtukoon niin!

Tämän itsemurhan veroisen taistelun taustalla hämmöttää Venäjän synkkä haamu. Huono enne on se, että nykyisen sodan alkamismerkki annettiin juuri sinä hetkenä, jolloin Venäjän hallitus oli saanut valmiiksi strategiset rautatiensä ja jo keskittänyt joukkoja Prutin suunnalle. Vaikka saksalaiset voinevatkin vaatia osakseen myötätuntoa puolustussodassaan Bonaparten hyökkäystä vastaan, he menettävät sen heti, jos sallivat Saksan hallituksen kutsua avukseen kasakat tai edes ottaa vastaan näiden avun. Muistakoot he, että ensimmäistä Napoleonia vastaan käymänsä riippumattomuussodan jälkeen Saksa lojui vuosikymmeniä avuttomana tsaarin jalkojen juuressa.

Englannin työväenluokka ojentaa veljellisesti kätensä Ranskan samoin kuin Saksankin työläisille. Se on lujasti vakuuttunut siitä, että päättyköön tämä edessä oleva inhottava sota miten tahansa, kaikkien maiden työläisten liitto on lopulta tekevä lopun kaikista sodista. Samaan aikaan kun virallinen Ranska ja virallinen Saksa syöksyvät veljesmurhan veroiseen sotaan, näiden maiden työläiset lähettävät toisilleen rauhan ja ystävyyden tervehdyksiä. Jo yksin tämä suuri tosiasia, jolla ei ole vertaa menneisyyden historiassa, avaa valoisampia tule-

vaisuuden näköaloja. Se osoittaa, että vastakohtana vanhalle yhteiskunnalle, jossa vallitsevat taloudellinen kurjuus ja poliittinen mielettömyys, on syntyvässä uusi yhteiskunta, jonka kansainvälisenä periaatteena tulee olemaan *rauha*, sillä kunkin kansakunnan samana määräävänä periaatteena on oleva — *työ!*

Tämän uuden yhteiskunnan uranuurtajana on Kansainvälinen työväenliitto.

256, High Holborn,
London, Western Central,
23. heinäkuuta 1870

*Kirjoittanut Marx vuoden
1870 heinäkuun 19.—23. päivän
välisenä aikana*

*Julkaistu lentolehtisenä
englannin kielellä heinäkuussa
1870 sekä erillisinä
lentolehtisinä ja lehdistöissä
aksan, ranskan ja venäjän
kielellä elo—syyskuussa 1870*

*Valitut teokset kolmessa
osassa, 2. osa, s. 169—172*

KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON PÄÄNEUVOSTON
TOINEN SAKSAN JA RANSKAN SOTAA
KOSKEVA JULKILAUSUMA

KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON JÄSENILLE
EUROOPASSA JA YHDYSVALLOISSA

Ensimmäisessä 23. heinäkuuta antamassamme julkilausumassa sanoimme:

»Toisen keisarikunnan kuolinkellot ovat jo soineet Pariisissa. Se on loppuva, kuten alkoikin: parodiaan. Mutta älkäämme unohtako, että nimenomaan Euroopan hallitukset ja vallassaolevat luokat antoivat Louis Bonapartelle mahdollisuuden esittää kahdeksantoista vuotta *restauroidun keisarikunnan* julmaa pilanäytelmää.»*

Jo ennen sotaoperaatioiden alkamista me siis suhtauduimme bonapartelaiseen saippuakuplaan kuten entiseen asiaan.

Emme ole erehtyneet toisen keisarikunnan elinkyisyyden suhteen. Olimme myös oikeassa pelätessämme, että Saksan sota »menettää puhtaasti defensiivisen luonteensa ja muuttuu sodaksi Ranskan kansaa vastaan».** Tosiasiassa puolustussota loppui Louis Bonaparten antautumiseen, antautumiseen Sedanissa²⁶⁶ ja tasavallan julistamiseen Pariisissa. Mutta jo kauan ennen näitä tapahtumia, joⁿ sinä hetkenä, jolloin oli käynyt varmaksi bonapartelaisen aseiden täydellinen mädänneisyys, Preussin sotilaskamarilla päätti ryhtyä valloituksiin. *Kuningas Vilhelmin sodan alussa antama oma julistus* oli tosin ilkeänä sillä tiellä. Pohjois-Saksan valtiopäiville pitämässään valtaistuinpuheessa kuningas oli juhlallisesti selittänyt käyvänsä sotaa Ranskan keisaria eikä Ranskan kansaa

---

* Ks. tätä osaa, s. 432. *Toim.*

** Ks. tätä osaa, s. 433. *Toim.*

vastaan. 11. elokuuta hän oli julkaissut Ranskan kansakunnalle osoitetun manifestin, jossa sanoi*:

»Keisari Napoleon on sekä maalla että merellä hyökännyt Saksan kansakuntaa vastaan, joka on aina halunnut ja yhä vieläkin haluaa elää rauhassa Ranskan kanssa; olen asettunut Saksan armeijan johtoon *torjuakseni hänen hyökkäyksensä ja sotatapahtumien vuoksi olen joutunut ylittämään Ranskan rajat*».

Todistaakseen sodan »puhtaasti defensiivisen luonteen» Vilhelm ei tyytynyt selittämään, että on asettunut Saksan armeijan johtoon vain *»torjuakseen hyökkäyksen»*, vaan lisäsi vielä, että hän oli vain *»sotatapahtumien vuoksi joutunut» ylittämään Ranskan rajat*. Puolustusota ei luonnollisesti lainkaan estä tekemästä *»sotatapahtumien» sanelemia hyökkäysliikkeitä*.

Tämä jumalaapelkäävä kuningas oli siis Ranskan ja koko maailman nähden sitoutunut käymään puhtaasti defensiivistä sotaa. Miten saisi vapautettua hänet tästä juhlallisesta lupauksesta? Näytelmän lavastajien täytyi esittää asia siten, ikään kuin hän myöntyisi vasten tahtoaan Saksan kansan tinkimättömään käskyyn; sitä varuten he antoivat oitis Saksan liberaaliselle porvaristolle, sen professoreille ja kapitalisteille, kunnanvaltuutetuille ja lehtimiehille viitteen. Tämä porvaristo, joka taistelussaan kansallisen vapauden puolesta vuosina 1846—1870 oli esiintynyt ennen näkemättömän epäröivästi, saamattomasti ja pelkurimaisesti, oli tietenkin tavattomasti riemuissaan saadessaan astua Euroopan näyttämölle saksalaisen isänmaallisuuden karjuvan leijonan osassa. Se pukeutui kansallisen riippumattomuuden valepukuun ollakseen muka pakottavinaan Preussin hallituksen — mihin?— toteuttamaan tämän saman hallituksen salaisia suunnitelmia. Se katui vuosia kestänyttä ja miltei uskonnollisen harrasta uskoaan Louis Bonaparten erehtymättömyyteen vaatiensa äänekkäästi Ranskan tasavallan paloittelemista. Tarkastelkaamme hiukan näiden

---

* Marxin tekemässä saksankielisessä käännöksessä, joka julkaistiin erillisenä painoksena 1870, tämä lause sekä sitä seuraava lainaus Manifestista on jätetty pois, ja seuraava teksti sanoihin »he antoivat oitis viitteen...» saakka on annettu lyhennettynä. *Toim.*

tukevien isänmaanystävien todenmukaisilta näyttäviä tekosyitä!

He eivät uskalla väittää, että Elsass-Lothringenin väestö halajaisi Saksan syliin. Aivan päinvastoin. Rangaistukseksi Ranskaan kohdistuvasta patriotismista Strassburgia pommitettiin kuusi päivää »saksalaisilla» räjähdysammuksilla tarkoituksettomasti ja raakalaismaisesti — sodankäynnin kannalta ei ole tärkeä kaupunki, vaan sen linnoitus, jolla on erillinen, kaupunkia hallitseva asema — se sytytettiin palamaan ja surmattiin suuri määrä sen puolustuskyvyttömiä asukkaita. Kuinkas muuten! Olivathan näiden maakuntien alueet kuuluneet joskus jo ammoin sitten kuolleelle Saksan valtakunnalle.²⁶⁷ Sen vuoksi kai nämä alueet väestöineen oli takavarikoitava Saksalle sen vanhentumattomana omaisuutena. Jos kerran Euroopan kartta on uusittava historiallista oikeudenmukaisuutta silmälläpitäen, niin emme missään tapauksessa saa unohtaa, että Brandenburgin vaaliruhtinas oli aikoinaan preussilaisen herttuakunnan omistajana Puolan tasavallan vasalli.²⁶⁸

Mutta ovelat isänmaanystävät vaativat Elsassia ja saksankielistä Lothringenia »aineelliseksi takeeksi» Ranskan hyökkäyksiä vastaan. Koska tämä halpamainen tekosyy on harhaannuttanut monta heikkomielistä ihmistä, pidämme velvollisuutenamme tarkastella sitä lähemmin.

Varmaa on, että Elsassin pinnanmuodostus verrattuna vastapäätä olevaan Reininrantaan ja sellaisen suuren linnoituksen kuin Strassburgin sijainti melkein puolimat-kassa Baselin ja Germersheimin välillä helpottavat suuresti ranskalaisten tunkeutumista Etelä-Saksaan, samalla kun ne ovat omiaan vaikeuttamaan Etelä-Saksan hyökkäystä Ranskaan. Edelleen on varmaa, että Elsassin ja Saksan Lothringenin anastus lujittaisi melkoisesti Etelä-Saksan rajoja: Saksa pääsisi silloin Vogeesien vuoriharjanteen herraksi koko sen pituudelta sekä hallitsemaan niitä linnoituksia, jotka sulkevat tämän vuoriston pohjoiset kulkutiet. Jos Metzkin vallattaisiin, niin Ranska menettäisi tietysti hetkessä kaksi tärkeintä Saksaa vastaan käytettävää operatiivista tukikohtaansa, mutta se seikka ei estäisi sitä laittamasta uusia Nancy ja Verdunin luo. Saksalla on hallussaan Koblenz, Mainz, Ger-

mersheim, Rastatt ja Ulm, kaikki suoranaisia Ranskaa vastaan käytettäviä operatiivisia tukikohtia ja se on käyttänyt niitä tässä sodassa mainiosti; onko sillä edes hivenen verran oikeutta olla kateellinen Ranskalle, jolla näillä seuduilla on vain kaksi huomattavaa linnoitusta — Metz ja Strassburg? Sitä paitsi Strassburg uhkaa Etelä-Saksaa vain niin kauan kuin tämä on erillään Pohjois-Saksasta. Vuosina 1792—1795 ei hyökätty kertaakaan Etelä-Saksan kimppuun tältä taholta, koska Preussi osallistui Ranskan vallankumousta vastaan käytyyn sotaan; mutta heti kun Preussi 1795 solmi erillisrauhan²⁶⁹ ja jätti etelän oman onnensa nojaan, alkoivat hyökkäykset Etelä-Saksaan Strassburgin ollessa tukikohtana ja ne jatkuivat aina vuoteen 1809. *Yhtynyt* Saksa voi oikeastaan tehdä vahingottomaksi Strassburgin ja minkä tahansa Elsassissa olevan Ranskan armeijan, jos se keskittää joukkonsa Saarlousin ja Landaun välille, kuten oli asianlaita tässä sodassa, ja etenee tai ryhtyy taisteluun Mainzista Metztiin johtavalla tiellä. Niin kauan kuin Saksan joukkojen päävoimat ovat siellä, jokaista Strassburgista Etelä-Saksaan hyökkäävää ranskalaista armeijaa uhkaa saarrostus ja yhteyksien katkeaminen. Jos nykyinen sotaretki on jotakin osoittanut, niin ainakin sen, miten helppoa on Saksasta hyökätä Ranskaan.

Mutta jos puhutaan rehellisesti, niin eikö yleensä ole järjettömyyttä ja anakronismia asettaa sotilaalliset näkökohdat siksi periaatteeksi, jonka mukaan kansakunnalliset rajat on määrättävä? Jos seuraisimme tätä sääntöä, niin Itävalta voisi vaatia Venetsiaa ja Mincion linjaa ja Ranska Reinin linjaa suojatakseen Pariisin, joka epäilemättä on alttiimpi hyökkäyksille koillisesta käsin kuin Berliini lounaisesta käsin. Jos rajat on määrättävä sotilaallisia etuja silmälläpitäen, niin vaatimuksista ei tule milloinkaan loppua, sillä jokaisessa sotilaallisessa linjassa on ehdottomasti vikaa ja se on parannettavissa uusien aluevaltauksien avulla; ja lisäksi noita rajoja ei voida koskaan määrätä lopullisesti ja oikeudenmukaisesti, koska voittaja määrää aina ehdot voitetulle ja siinä sinänsä on jo olemassa uusien sotien siemen.

Koko historian opetuksena on: kansakuntien laita on sama kuin yksilöidenkin. Jotta niiltä voitaisiin riistää

hyökkäysmahdollisuudet, on niiltä riistettävä kaikki puolustuskeinot. Ei riitä yksin se, että tartutaan niitä kurkkuun, vaan ne on surmattava. Jos valloittaja on milloinkaan tavoitellut »aineellisia takeita» murtaakseen jonkin kansakunnan voimat, niin sen teki Napoleon I Tilsitin sopimuksellaan²⁷⁰ ja sillä, miten hän pani sen täytäntöön Preussin ja muun Saksan suhteen. Ja sittenkin Saksan kansa mursi muutamia vuosia myöhemmin koko hänen jättiläisvoimansa kuin mädänneen korren. Mitä ovat ne »aineelliset takeet, jotka Preussi hurjimmassa haaveissaan voi tai saattaa puristaa Ranskalta, verrattuina niihin, jotka Napoleon I puristi siltä itseltään? Tulos on tällä kertaa muodostuva yhtä tuhoisaksi. Historia on kostava, ei Ranskalta riistettyjen neliömailien mukaan, vaan sen suuren rikoksen mukaan, että 1800-luvun toisella puoliskolla on uudelleen herätetty henkiin *valloituspolitiikka*.

Saksalaiskiihkoisen isänmaallisuuden puolustajat sanovat: mutta ette saa sekoittaa saksalaisia ranskalaisiin. Emme halua kunniaa, vaan ainoastaan turvaa. Saksalaiset ovat oleellisesti rauhaarakastavaa kansaa. Heidän järkevässä hoivassaan yksinpä valloituskin muuttuu tulevan sodan aiheesta ikuisen rauhan vakuudeksi. Eihän tietysti Saksa ollut 1792 hyökkäämässä Ranskaan ylevänä aikomuksenaan tukahduttaa pistimin 1700-luvun vallankumous! Eikä Saksa ollut se, joka tahrasi kätensä orjuuttamalla Italian, kuristamalla Unkarin ja paloittelemalla Puolan! Saksan nykyinen militaristinen järjestelmä, joka jakaa koko terveen miespuolisen väestön kahteen osaan — palvelusta suorittavaan vakinaiseen armeijaan ja toiseen, vakinaiseen armeijaan reservissä kummankin ollessa yhtä velvollinen osoittamaan sokeaa kuuliaisuutta jumalan armoittamalle hallitsijalle — tuo järjestelmä on luonnollisesti maailmanrauhan »aineellinen tae» ja päälle päätteeksi sivilisaation korkein päämäärä! Saksassa, kuten kaikkialla, vallassaolijain liehakoitsijat myrkyttävät yleisen mielipiteen ylistelyillään ja valheellisella omakii- toksella.

Heistä, noista saksalaisista isänmaanystävistä, tuntuvat harmillisilta nuo ranskalaiset linnoitukset Metz ja Strassburg, mutta he eivät näe mitään pahaa Varsovan,

Modlinin ja Ivangorodin venäläisten linnoitusten muodostamassa jättiläismäisessä linnoitusjärjestelmässä. Samaan aikaan kun heitä hirvittävät Bonaparten hyökkäysten kauhut, he sulkevat silmänsä näkemästä tsaarin suojeluvallan häpeällisyyttä.

Niin kuin Louis Bonaparte ja Bismarck vaihtoivat lupauksia 1865, niin myös Gortšakov ja Bismarck vaihtoivat niitä 1870. Niin kuin Louis Napoleon imarteli itseään luulemalla, että vuoden 1866 sota näännyttää sekä Itävallan että Preussin ja tekee hänestä Saksan ylimmän kohtalonmäärääjän, niin myös Aleksanteri imarteli itseään luulemalla, että vuoden 1870 sota näännyttää Saksan ja Ranskan ja kohottaa hänet Länsi-Euroopan ylimmäksi kohtalonmäärääjäksi. Niin kuin toinen keisarikunta katsoi mahdottomaksi olla olemassa rinnan Pohjois-Saksan liiton²⁷¹ kanssa, niin myös itsevaltiudellisen Venäjän täytyi luulla Preussin johtamaa Saksan valtakuntaa vaarakseen. Sellainen on vanhan poliittisen järjestelmän laki. Tuon järjestelmän puitteissa toisen valtion voitto on toisen häviö. Tsaarin ratkaiseva vaikutus Euroopan asioihin perustuu hänen perinnäiseen Saksaan kohdistuvaan ylivaltaansa. Voiko tsaari sallia asemansa heikkenevän ulkomailla ajankohtana, jolloin vulkaaniset yhteiskunnalliset voimat itse Venäjällä uhkaavat horjuttaa itsevaltiuden syvimpiä perustoja? Moskovalaisissa lehdissä on jo se sävy, joka oli bonapartelaisissa lehdissä vuoden 1866 sodan jälkeen. Uskovatko saksalaiskiihkoilijat tosiaankin, että Saksan vapaus ja rauha* on turvattu, jos he pakottavat Ranskan heittäytymään Venäjän syliin? Jos sotaonni, menestyksen aiheuttama ylimielisyys ja dynastiset juonittelut saavat Saksan ryöstämään Ranskalta maa-alueita, jää Saksalle vain kaksi tietä: joko sen täytyy seurauksista piittaamatta asettua *julkisesti* palvelemaan Venäjän laajenemispyrkimyksiä** tai sitten sen täytyy lyhyen tauon jälkeen varustautua uuteen »puolustus»-sotaan, ei suinkaan mihinkään vastakeksit-

---

* Vuoden 1870 saksankielisessä painoksessa »vapaus ja rauha» sanojen eteen on lisätty: »riippumattomuus». *Toim.*

** Vuoden 1870 saksankielisessä laitoksessa tähän on lisätty sanat: »mikä vastaa Hohenzollernien perinnettä». *Toim.*

tyyn »lokalisoituun» sotaan, vaan *rotusotaan*, sotaan liittoutuneita slaavilaisia ja romaanisia rotuja vastaan*.

Saksan työväenluokka, jolla ei ole ollut mahdollisuutta estää tätä sotaa, on tarmokkaasti tukenut sitä sotana, jonka tarkoituksena on Saksan riippumattomuus ja Ranskan ja koko Euroopan vapauttaminen toisen keisarikunnan vuorenraskaasta ikeestä. Saksan teollisuustyöläiset yhdessä maatyöläisten kanssa muodostivat sankarillisten armeijoiden perusjoukon heidän perheensä kärsiessä kotona puolittain nälkää. Ulkomailla käytyjen taistelujen tuottamien onnettomuuksien lisäksi heitä odottavat kurjuuden tuottamat onnettomuudet kotona.** He vaativat nyt vuorostaan »takeita» siitä, että heidän tavattoman raskaat uhrinsa eivät ole olleet turhia, että he ovat todella hankkineet vapauden ja että niitä voittoja, jotka he ovat saaneet bonapartelaisista armeijoista, ei muuteta Saksan kansan tappioiksi niin kuin vuonna 1815.²⁷² Ja ensimmäiseksi tällaiseksi takeeksi he vaativat *kunniallista rauhaa Ranskalle ja Ranskan tasavallan tunnustamista*.

Saksan sosiaalidemokraattisen työväenpuolueen keskuskomitea julkaisi 5. syyskuuta manifestin, jossa se vaati tarmokkaasti näitä takeita.

»Me esitämme jyrkän vastalauseemme Elsass-Lothringenin anastamista vastaan. Ja me olemme tietoisia siitä, että puhumme Saksan työväenluokan nimessä. Ranskan ja Saksan yhteisten etujen vuoksi, rauhan ja vapauden etujen vuoksi, länsimaisen siviilityksen etujen vuoksi itämaista raakalaisuutta vastaan Saksan työläiset eivät tule millään muotoa sietämään Elsass-Lothringenin anastusta... Kaikkien maiden työläistovereidemme kanssa tulemme uskollisesti puolustamaan proletariaatin yhteistä kansainvälistä asiaal»

Onnettomuudeksi emme voi luottaa heidän välittömään menestykseen. Jos kerran Ranskan työläiset

* Vuoden 1870 saksankielisessä painoksessa tähän on lisätty lause: »Tällainen on rauhan näkymä, jonka höpertyneet porvarilliset patriootit 'takaavat' Saksalle.» *Toim.*

** Edelleen vuoden 1870 saksankieliseen painokseen on lisätty: »Patrioottiset kirkujat sen sijaan sanovat heille lohdutukseksi, että pääomalla ei ole isänmaata ja että työpalkkaa säännöstelee epäisänmaallinen internationaalinen kysynnän ja tarjonnan laki. Lienee sen vuoksi korkea aika työväenluokan sanoa sanansa ja kieltää herrat porvarit esiintymästä sen nimissä.» *Toim.*

eivät voineet rauhan aikana estää hyökkääjiä, niin onko silloin Saksan työläisillä enemmän mahdollisuuksia pysäyttää voittaja keskellä sotaista melskettä? Saksan työläisten manifestissa vaaditaan Louis Bonaparten luovuttamista tavallisena rikollisena Ranskan tasavallalle. Heidän vallanpitäjänsä sen sijaan tekevät kaiken voitavansa asettaakseen hänet jälleen Tuileriesiin²⁷³ parhaana miehenä saattamaan Ranskan turmioon. Miten sitten lieneekin, mutta historia on osoittava, että Saksan työläiset eivät ole yhtä taipuisaa ainesta kuin Saksan porvaristo. He tulevat täyttämään velvollisuutensa.

Me, kuten hekin, tervehdimme Ranskan tasavallan muodostamista, mutta samaan aikaan meitä vaivaa pelko, joka toivottavasti on osoittautuva perusteettomaksi. Tämä tasavalta ei ole kukistanut valtaistuinta, vaan on vain täyttänyt sen jättämän* tyhjän paikan. Tasavaltaa ei ole julistettu yhteiskunnallisena saavutuksena, vaan kansallisena puolustustoimenpiteenä. Sitä pitää käsissään väliaikainen hallitus, joka on pantu kokoon osaksi tunnetuista orleanisteista, osaksi porvarillisista tasavaltalaisista; näiden viimeksi mainittujen joukossa on muutamia, joihin vuoden 1848 kesäkuun kapina on jättänyt lähtemättömän häpeämerkin. Tuon hallituksen jäsenten keskeinen työnjako näyttää lupaavan varsin vähän hyvää. Orleanistit ovat vallanneet itselleen vahvimmat asemat— armeijan ja poliisin — samalla kun luulotelluille tasavaltalaisille on annettu jaarittelijainpaikat. Tämän hallituksen ensimmäiset toimenpiteet osoittavat melko selvästi, ettei se ole perinyt keisarikunnalta ainoastaan raunioröykkiötä, vaan myös sen pelon työväenluokkaa kohtaan. Kun nyt laveasuisesti luvataan tasavallan nimessä mahdottomia, niin eiköhän noin tehdä siksi, että saataisiin aikaan hälyä »mahdollisen» hallituksen hyväksi? Eiköhän porvareista, jotka mielellään toimittaisivat tasavallan hautaan, tasavalta ole vain Orléansien restauration johtavana siltana?

Ranskan työväenluokka on siis joutunut tavattoman vaikeaan asemaan. Kaikki yritykset uuden hallituksen

---

* Vuoden 1870 saksankielisessä painoksessa on lisätty sanat: »saksalaisten pistinten ansiosta.» *Toim.*

kukistamiseksi nyt, kun vihollinen jo miltei kolkuttaa Pariisin portilla, olisivat epätoivoista mielettömyyttä. Ranskan työläisten on täytettävä velvollisuutensa kansalaisina*, mutta heidän ei saa antaa vietellä itseään vuoden 1792 kansallisilla muistoilla, kuten Ranskan talonpojat antoivat pettää itsensä ensimmäisen keisarikunnan kansallisilla muistoilla. Heidän asianaan ei ole menneisyyden toistaminen, vaan tulevaisuuden rakentaminen. Käyttäkööt he rauhallisesti ja päättäväisesti niitä keinoja, jotka tasavaltalainen vapaus heille antaa, järjestääkseen perusteellisesti oman luokkansa. Se on antava heille uusia, herkulesmaisia voimia Ranskan uudestiluomista ja yhteistä tehtäväämme — proletariaatin vapautusta — varten. Heidän voimastaan ja viisaudestaan riippuu tasavallan kohtalo.

Englannin työläiset ovat jo ryhtyneet toimenpiteisiin murtaakseen ulkopuolisella terveellisellä painostuksellaan hallituksensa haluttomuuden tunnustaa Ranskan tasavalta.²⁷⁴ Nykyisellä vitkastelullaan Englannin hallitus tahtoo kaiketikin hyvittää vuoden 1792 jakobiinivastaisen sodan samoin kuin sen sopimattoman kiireen, millä se hyväksyi coup d'étatin²⁷⁵. Lisäksi Englannin työläiset vaativat hallitukseltaan, että se vastustaisi kaikin voimin Ranskan paloitlemista, jota osa Englannin lehdistöstä aika häpeämättömästi vaatii.** Tämä sama lehdistö se on kaksikymmentä vuotta jumaloinut Louis Bonapartea Euroopan kaitselmuksena ja osoittanut myrkyisästi suosiotaan Amerikan orjanomistajain kapinalle.²⁷⁶ Nyt, kuten silloinkin, se ahertaa orjanomistajain hyväksi.

Kutsukoot *Kansainvälisen työväenliiton* jaostot kaikissa maissa työväenluokkaa ututteraan toimintaan. Jos työläiset unohtavat velvollisuutensa, jos he jäävät passiivisiksi, niin nykyinen hirvittävä sota on vain vielä hirvittävämpien kansainvälisten taistelujen edeltäjä ja

---

* Vuoden 1870 saksankielisessä painoksessa sanan »velvollisuutensa» jälkeen on lisätty »niin kuin he tekevätkin.» *Toim.*

** Vuoden 1870 saksankielisessä painoksessa tämän lauseen loppu kuuluu seuraavasti: »jota osa englantilaisesta lehdistöstä vaatii yhtä kovaäänisesti kuin Saksan patriootit.» *Toim.*

johtaa kaikissa maissa siihen, että miekan, maaomaisuuden ja pääoman herrat tuottavat työläisille uusia tapioita.

Vive la République!*

256, High Holborn,
London, Western Central,
9. syyskuuta 1870

*Kirjoittanut Marx syyskuun
6.—9. päivän välisenä aikana*

*Julkaistu lentolehtisenä
englannin kielellä 11.—13.
syyskuuta 1870 sekä
lentolehtisenä saksan kielellä
ja lehdistössä saksan ja ranskan
kielellä syys—jouluukuussa
1870*

*Valitut teokset kolmessa
osassa, 2. osa, s. 173—179*

---

* — Eläköön tasavalta! *Toim.*

KANSALAISSOTA RANSKASSA

KANSAINVÄLISEN TYÖVÄENLIITON
PÄÄNEUVOSTON JULKILAUSUMA

KAIKILLE TYÖVÄENLIITON JÄSENILLE
EUROOPASSA JA YHDYSVALLOISSA

I

Neljäntenä syyskuuta 1870, kun Pariisin työläiset julistivat tasavallan, jota melkein samassa hetkessä koko Ranska tervehti yksimielisesti, muuan virkoja tavoittelevien asianajajien joukkio — valtiomiehenään Thiers ja kenraalinaan Trochu — valtasi Pariisin kaupungintalon. Nämä miehet olivat silloin niin täynnä fanaattista uskoa Pariisin kutsumukseen edustaa Ranskaa kaikkina historiallisten kriisien kausina, että rauenneiden Pariisin edustajavaltuuksiensa esittäminen näytti heistä riittävän todistamaan heidät oikeutetuiksi anastamaan Ranskan hallitsijain arvonimen. Toisessa viime sotaa koskevassa julkilausumassamme, viisi päivää näiden henkilöiden pinnallenousun jälkeen, me sanoimme teille, mitä he ovat miehiään.* Ja kuitenkin, yllätettynä, työläisten todellisten johtajien ollessa vielä Bonaparten vankiloissa ja Preussin marssiessa täyttä vauhtia Pariisia kohti, Pariisi salli heidän anastaa valtiiovallan, mutta vain sillä nimenomaisella ehdolla, että tämä valtiovalta palvelisi ainoastaan ja yksinomaan kansallisen puolustuksen tarkoituksia. Mutta Pariisia voitiin puolustaa vain aseistamalla sen työläiset, muuttamalla heidät käyttökelpoiseksi sotavoimaksi ja kouluttamalla heitä itse sodan koulussa. Mutta Pariisin aseistaminen oli samaa kuin vallankumouksen aseistaminen. Pariisin voitto preussilaisesta hyökkääjästä olisi merkinnyt Ranskan työläisten voittoa Ranskan kapitalisteista ja sen valtiollisista parasiteista. Jouduttuaan valitsemaan joko kansallisvelvolli-

---

* Ks. tätä osaa, s. 443. *Toim.*

suuden tai luokkaedun kansallisen puolustuksen hallitus ei viivytellyt hetkeäkään — se muuttui kansallisen kavalluksen hallitukseksi.

Ensi työkseen se lähetti Thiersin kiertomatkalle kaikkiin Euroopan hoveihin kerjäämään sieltä välitystä luvaten siitä hyvästä vaihtaa tasavallan kuninkaaseen. Neljä kuukautta Pariisin piirityksen alkamisesta, kun näytti tulleen sopiva hetki ruveta puhumaan antautumisesta, Trochu lausui Jules Favren ja muiden hallituksen jäsenten läsnäollessa Pariisin määreille seuraavaa:

»Ensimmäinen kysymys, minkä kollegani esittivät minulle vielä samana syyskuun 4. päivän iltana, oli seuraava: Onko Pariisilla minkäänlaisia mahdollisuuksia kestää menestyksellisesti Preussin armeijan piiritys? Vastasin vitkastelematta tähän kysymykseen kielteisesti. Monet täällä olevat kollegani voivat vahvistaa puheeni todeksi ja minun pysyneen tässä mielipiteessäni. Sanoin heille nämä samat sanat, että asiain ollessa nykyisellään on hulluutta yrittää puolustaa Pariisia preussilaista piiritystä vastaan, tosin lisäksi vielä, sankarillista hulluutta, muttei mitään sen enempää... Tapahtumat» (joita hän itse johti) »ovat vahvistaneet ennakkonäkemykseni».

Tämän Trochun sievän pikku puheen julkaisi myöhemmin yksi läsnäolleista määreistä, herra Corbon.

Siis samana iltana, jolloin tasavalta julistettiin, Trochun kollegat tiesivät, että hänen »suunnitelmanaan» oli Pariisin antautuminen. Jos kansallinen puolustus ei olisi ollut vain pelkkä veruke Thiersin, Favren ja Kump. persoonallista valtakomentoa varten, niin syyskuun 4. päivän nousukkaat olisivat jo 5. päivänä luopuneet vallasta, paljastaneet Trochun »suunnitelman» Pariisin väestölle ja vaatineet tätä joko heti antautumaan tai ottamaan kohtalonsa omiin käsiinsä. Mutta nuo kunniattomat petturit päättivät sen sijaan parantaa Pariisin »sankarillista hulluutta» nälällä ja murhilla ja vetää Pariisia toistaiseksi nenästä sellaisilla mahtipontisilla julistuksilla kuin esim.: »Trochu, Pariisin kuvernööri, ei tule milloinkaan antautumaan!» ja Jules Favre, ulkoministeri, »ei tule luovuttamaan tuumaakaan alueestamme eikä ainoatakaan kiveä linnoituksistamme». Mutta Gambettalle kirjoittamassaan kirjeessä sama Jules Favre tunnusti, että he »puolustautuvat» Pariisin työläisiä eivätkä suin-

kaan preussilaisia sotamiehiä vastaan. Koko piirityksen ajan bonapartelaiset ryövärit, joille harkitsevainen Trochu oli uskonut Pariisin armeijan päällikkyyden, las-kettelivat tuttavallisessa kirjeenvaihdossaan halpamaisia sukkeluuksia puolustuksesta, jonka he hyvin tiesivät olevan pilaa. (Katsottakoon esim. Pariisin armeijan tykkiväen ylikomentajan, kunnialegioonan suurristin kantajan Alphonse Simon Guidon kirjettä tykkiväen divisioonakenraali Susanelle, minkä Kommuuni julkaisi »Journal Officiel» lehdessä²⁷⁷.) Vihdoin 28. tammikuuta 1871²⁷⁸ he riisuvat pettävän naamarinsa. Osoittaen Pariisin antautumisen yhteydessä tösi sankaruutta äärimmäisessä itsensä alentamisessa kansallisen puolustuksen hallitus esiintyi Bismarckin vangeista kokoonpantuna Ranskan hallituksena — siis niin halpamaisessa osassa, että yksinpä Louis Napoleonkaan ei rohjennut ryhtyä sellaiseen Sedanissa.²⁷⁹ Paetessaan maaliskuun 18. päivän tapahtumien jälkeen paniikin vallassa Versaillesiin »capitulards»²⁸⁰ jättivät Pariisiin asiakirjallisen todistuksen petoksestaan. Hävittääkseen sen, Kommuuni sanoo eräässä maakunnille osoittamassaan manifestissa,

»nämä miehet eivät kammoisi muuttaa Pariisia verimeren huuhtelemaksi rauniokasaksi».

Mutta monilla puolustushallituksen vaikutusvaltaisilla jäsenillä oli myös aivan erikoisia henkilökohtaisia syitä saattaa asiat sellaiseen lopputulokseen.

Kohta aselevon solmimisen jälkeen Millière, joka oli Pariisin edustajana kansalliskokouksessa ja joka sittemmin ammuttiin Jules Favren erikoiskäskystä, julkaisi joukon varmasti oikeita juridisia asiakirjoja, jotka todistavat, että eläessään aviotonta yhdyselämää erään Algeriassa asuvan juopporatin vaimon kanssa Jules Favre oli monien vuosien kuluessa suorittamiensa erittäin häikäilemättömien väärennysten avulla keinotellut itselleen aviottomien lastensa nimessä suuren perinnön ja tullut siten rikkaaksi mieheksi ja että hän laillisten perillisten nostamassa oikeusjutussa vältti ilmitulemisen vain bonapartelaisten tuomioistuinten erikoisen suosion ansiosta. Kun näistä kuivista oikeudellisista asiakirjoista ei päässyt mihinkään, ei edes puhetaidon voimalla, niin Jules Favre

piti ensi kerran elämässään suunsa kiinni, odottaen kaikessa hiljaisuudessa kansalaissodan syttymistä parjatakseen sitten raivoisesti Pariisiin asukkaita irtipäässeiksi rikollisiksi, jotka julkeasti kapinoivat perhettä, uskontoa, järjestystä ja omistusta vastaan. Ja tuskin tämä sama väärentäjä oli päässyt valtaan, kun hän heti syyskuun 4. päivän jälkeen päästi myötätuntoisuudessaan vapaiksi Picin ja Tailleferin, jotka molemmat oli tuomittu jopa keisarikunnan aikana väärennyksestä »L'Étendard»²⁸¹ lehteä koskevan häväistysjutun yhteydessä. Toinen näistä herroista, Taillefer, oli kyllin julkea saapuakseen Kommuunin aikana Pariisiin, mutta joutui heti taas vankilaan. Ja tämän jälkeen Jules Favre huusi kansalliskokouksen puhujalavalta koko maailmalle, että pariisilaiset vapauttivat kaikki kuritushuonevangit!

Ernest Picard, tuo kansallisen puolustuksen hallituksen Joe Miller*, joka itse nimitti itsensä tasavallan finanssiministeriksi sen jälkeen, kun oli turhaan pyrkinyt keisarikunnan sisäasiain ministeriksi, on erään Arthur Picardin veli, miehen, joka karkotettiin huijarina Pariisiin pörssistä (31. heinäkuuta 1867 päivätty Pariisin poliisiprefektuurin kertomus) ja oman tunnustuksensa perusteella tuomittiin 300 000 frangin varastamisesta, mihin hän syyllistyi ollessaan Société Générale²⁸² erään haara-toimiston, Rue Palestro 5, johtajana (11. joulukuuta 1868 päivätty poliisiprefektuurin kertomus). Tämän Arthur Picardin Ernest Picard nimitti lehtensä »L'Électeur libre»²⁸³ toimittajaksi. Samaan aikaan kun ministeriön lehden virallisilla valheilla johdettiin harhaan tavallisia pörssimiehiä, Arthur Picard ravasi edestakaisin ministeriön ja pörssin väliä ja muutti Ranskan armeijan tappiot puhtaaksi pörssivoitoksi. Tämän kelpo veljesparin koko liikekirjeenvaihto joutui Kommuunin käsiin.

Jules Ferry, joka ennen syyskuun 4. päivää oli ollut leivätön asianajaja, sai Pariisin määrinä ollessaan keino-teltua piirityksen aikana itselleen omaisuuden pääkau-pungin nälänhädän kustannuksella. Se päivä, jona hän

* Vuosien 1871 ja 1891 saksankielisissä painoksissa »Joe Mille-
rin» asemesta on: »Karl Vogt»; vuoden 1871 ranskkielisessä pai-
noksessa on: »Falstaff». *Toim.*

joutuu vastaamaan väärinkäytöksistään, on myös oleva hänen tuomiopäivänsä.

Nämä miehet saattoivat saada tickets-of-leavensa* vain Pariisin raunioista; juuri heidänlaisiaan miehiä Bismarck tarvitsi. Hiukan silmänkääntötemppeja ja Thiers, joka siihen asti oli ollut hallituksen salaisena kuiskaa-jana, ilmestyi oitis sen johtoon ticket-of-leave-miesten joutuessa ministereiksi.

Thiers, tämä kääpiöepäsikiö, hurmasi puolen vuosisadan ajan Ranskan porvaristoa, sillä hän on sen luokkaturmeltuneisuuden täydellisin henkinen ilmaus. Ennen kuin hänestä tuli valtiomies, hän oli jo historioitsijana osoittanut valehtelijan kykynsä. Hänen julkisen toimintansa aikakirja on Ranskan onnettomuuksien historia. Oltuaan vuoteen 1830 liitossa tasavaltalaisten kanssa, hän sieppasi Ludvig Filipin hallitessa ministerinpaikan kavaltamalla suojelijansa Laffitten. Kuninkaan suosion hän imarteli itselleen yllyttämällä roskaväkeä mellakoihin papistoa vastaan, jolloin ryöstettiin Saint-Germain l'Auxerroisin kirkko ja arkkipiispan palatsi, ja esiintymällä Berryn herttuattaren suhteen samalla sekä ministeri-urkkijana että vanginvartija-kättilönä.²⁸⁴ Hänen työtään oli tasavaltalaisten hakkaaminen Transnonain kadulla, hänen työtään olivat sittemmin seuranneet katalat syyskuun lait sanomalehdistöä ja yhdistymisoikeutta vastaan.²⁸⁵ Vuonna 1840 hän jo pääministerinä sukeltautui jälleen esiin ja hämmästytti Ranskaa Pariisin linnoittamissuunnitelmallaan.²⁸⁶ Tasavaltalaisille, jotka leimasivat tämän ehdotuksen kavalaksi salajuoneksi Pariisin vapautta vastaan, hän vastasi edustajakamarissa:

»Kuinka? Te kuvittelette, että linnoitukset voisivat jolloinkin muodostua vaaraksi vapaudelle? Ennen kaikkea parjaatte jokaista mahdollista hallitusta edellyttäessänne, että se saattaisi yrittää pysyä vallassa pommittamalla Pariisia... Sellainen hallitushan olisi sata kertaa mahdottomampi voittonsa jälkeen kuin ennen sitä.»

* Englannissa annetaan rikollisille, kun he ovat suorittaneet suurimman osan rangaistuksestaan, tavan takaa lomautuslippu, jonka nojalla he saavat elää vapaana poliisin valvonnan alaisina. Tällaisia lippuja sanotaan tickets-of-leaveksi ja niiden omistajia ticket-of-leave meniksi. (*Engelsin selitys vuoden 1871 saksankielteen laitokseen.*)

Tosiaankin, Pariisia ei olisi uskaltanut pommittaa linnoituksista mikään hallitus, paitsi se, joka ensin luovutti nämä linnoitukset Preussille.

Kun kuningas Bomba* tammikuussa 1848 koetteli voimiaan Palermoa vastaan, niin Thiers, joka ei ollut silloin enää ministeri, esiintyi jälleen edustajakamarissa:

»Hyvät herrat, te tiedätte, mitä tapahtuu Palermossa. Te kaikki vavahdatte kauhusta» (parlamentaarisessa mielessä), »kun kuulette, että suurta kaupunkia on pommittanut neljäkymmentä kahdeksan tuntia — kuka? Sodanoikeutta käyttävä vieras vihollinenko? Ei, hyvät herrat, vaan oma hallitus. Ja minkä vuoksi? Sen vuoksi, että tuo onneton kaupunki vaati oikeuksiaan. Ja siitä hyvästä, että se vaati oikeuksiaan, sitä pommitettiin neljäkymmentä kahdeksan tuntia... Sallikaa minun vedota Euroopan yhteiskunnalliseen mielipiteeseen. Se on oleva ihmisyydelle tehty palvelus, jos Euroopan ehkä suurimmalta puhujalavalta kajahtaa muutamia suuttumuksen sanoja» (tosiaan, sanojal!) »sellaisia tekoja vastaan. Kun regentti Espartero, joka oli tehnyt palveluksia maalleen» (mitä Thiers ei koskaan ole tehnyt), »aikoi pommittaa Barcelonaa tukahduttaakseen siellä puhjenneen kapinan, niin maailman kaikilta ääriiltä kajahti yleinen suuttumuksen huuto.»

Kahdeksaatoista kuukautta myöhemmin Thiers oli jo niiden joukossa, jotka puolustivat kiivaimmin Ranskan armeijan toimeenpanemaa Rooman pommitusta.²⁸⁷ Kuningas Bomban erehdys näyttää itse asiassa olleen vain siinä, että hän rajoitti pommituksensa neljäänkymmeneen kahdeksaan tuntiin.

Muutamaa päivää ennen helmikuun vallankumousta, äreänä siitä, että Guizot oli syrjäyttänyt hänet pitkäksi ajaksi virasta ja kavallushommasta ja vainuten ilmassa olevan lähenevää kansanliikettä, Thiers selitti edustajakamarissa näennäisen mahtipontiseen tapaansa, joka oli tuottanut hänelle pilanimen Mirabeau-mouche**:

»Kuulun sekä Ranskan että Euroopan vallankumouksen puolueeseen. Toivon, että vallankumouksen hallitus jäisi maltillisten miesten käsiin... Mutta jos tämän hallituksen pitää joutua malttamattomien miesten, vaikkapa radikaalien, käsiin, en silti ole jättävä asiaani silleen. Tulen aina kuulumaan vallankumouksen puolueeseen.»

* — Ferdinand II. *Toim.*

**Mirabeau-kärpänen. *Toim.*

Tuli helmikuun vallankumous. Sen sijaan että vallankumous olisi asettanut Guizotin ministeristön tilalle Thiersin ministeristön, kuten tuo ukkeli oli uneksinut, se asetti Ludvig Filipin tilalle tasavallan. Ensimmäisenä voiton päivänä Thiers pysytteli visusti piilossa unohtaen, että työläisten vihalta häntä suojeli se, että he halveksivat häntä. Tämä rohkeudestaan tunnettu mies pysytteli kaukana julkisuuden näyttämöltä siihen saakka, kunnes kesäkuun verilöyly²⁸⁸ oli lakaissut sen puhtaaksi hänenlaisensa miehen toimintaa varten. Silloin hän kohosi johtomieheksi järjestyspuolueessa²⁸⁹ ja sen parlamentaarisessa tasavallassa, tuossa nimettömässä välivaltiossa, jossa kaikki vallassaolevan luokan kilpailevat ryhmät taistelivat salaa yhdessä kansan nujertamiseksi ja vehkeilivät toisiaan vastaan oman monarkiansa pystyttämiseksi. Silloin, kuten nytkin, Thiers syytti tasavaltalaisia siitä, että he ovat ainoa tasavallan lujittamisen este; silloin, kuten nytkin, hän puhui tasavallalle samaan tapaan kuin pyöveli Don Carlokselle: »Surmaan sinut sinun omaksi hyväksesi.» Nyt, kuten silloinkin, hänen täytyy voittonsa jälkeisenä päivänä huutaa: »L'Empire est fait» — keisarikunta on valmis. Siitä huolimatta, että hän oli ulkokultaisesti puhunut välttämättömistä vapauksista ja persoonallisesti vihasi Louis Bonapartea, joka oli vetänyt häntä nenästä ja heittänyt parlamentarismen menemään (parlamentarismen keinotekoisien ilmapiirin ulkopuolella ukkeli tiesi vallan mainiosti olevansa pelkkä nolla), tästä kaikesta huolimatta Thiers osallistui toisen keisarikunnan kaikkiin ilkitöihin alkaen ranskalaisten joukkojen suorittamasta Rooman valtauksista aina Preussia vastaan käytyyn sotaan asti, mihin hän yllytti hyökkäämällä kiiwaasti Saksan yhtenäisyyttä vastaan, ei sen vuoksi, että tuo yhtenäisyys oli preussilaisen despotismin verhona, vaan sen vuoksi, että se loukkasi Ranskan perinnäistä oikeutta Saksan hajanaisuuteen. Tämä kääpiö heilutti mielellään Euroopan silmien edessä Napoleon I:n miekkaa — historiassa hän oli vain Napoleonin kengänkiillottaja — mutta hänen ulkopoliittikkansa huippusaavutuksena oli aina Ranskan äärimmäinen alennus alkaen vuoden 1840 Lontoon konventiosta²⁹⁰ aina Pariisin antautumiseen

vuonna 1871 ja nykyiseen kansalaissotaan saakka, jossa hän Bismarckin armollisella luvalla kiihotti Sedanin ja Metzin vankeja Pariisia vastaan.²⁹¹ Huolimatta kykyjensä joustavuudesta ja tarkoituseriensä muuttuvuudesta tämä mies oli koko elämänsä ajan erittäin piintyneiden tottumusten kahleissa. On selvää, että nykyaikaisen yhteiskunnan syvimät liikunnat jäivät aina häneltä salaisuudeksi; aivot, joiden koko elinvoima valui kieleen, eivät voineet tajuta kouraantuntuvimpia-kaan yhteiskunnan pinnalla tapahtuneita muutoksia. Niinpä hän ei koskaan väsynyt tuomitsemasta pyhäinhäpäisyksi jokaista poikkeamista Ranskan vanhentuneesta suojelutullijärjestelmästä. Ludvig Filipin ministerinä ollessaan hän yritti huutaa alas rautatiet väittäen niiden olevan mieletöntä harhakuvittelua; ollessaan Louis Bonaparten aikana oppositiossa hän leimasi häväisyksi kaikki yritykset uudistaa mädäntynyttä Ranskan sotailaitosta. Kertaakaan koko pitkän valtiollisen uransa varrella hän ei ole toteuttanut ainoatakaan, ei edes vähäpätöisintäkään käytännöllisesti hyödyllistä toimenpiteitä. Thiers on ollut johdonmukainen vain rikkautenhimossaan ja vihassaan niitä ihmisiä kohtaan, jotka tuottavat rikkautta. Ensimmäisen ministeriönsä hän otti vastaan Ludvig Filipin aikana köyhänä kuin Job, jättäessään sen hän oli miljoonamies. Kun hän hoiti viimeistä kertaa ministeristöä saman kuninkaan aikana (1. maaliskuuta 1840), häntä syytettiin edustajakamarissa julkisesti kavalluksesta. Hän vastasi syytökseen kyynelin — tavalla, jolla hän pääsi pälkäästä samoin kuin Jules Favre tai mikä tahansa muu krokotiili. Bordeauxissa* hänen ensimmäisenä toimenpiteenään Ranskan pelastamiseksi uhkaavasta vararikosta oli se, että hän varasi itselleen kolmen miljoonan frangin vuositulot; tämä oli »säästäväisen tasavallan» ensimmäinen ja viimeinen sana, sen saman, jota hän oli kuvaillut vuonna 1869 pariisilaisille valitsijoilleen. Muuan Thiersin entisiä, vuoden 1830 edustajakamarin aikuisia kollegoja, kapitalisti — mikä ei estänyt häntä olemasta antaumusel-

---

* Vuoden 1891 saksankieliseen painokseen sanan »Bordeauxissa» jälkeen on lisätty: »1871». *Toim.*

linen Pariisin kommuunin jäsen — herra Beslay sanoi hiljattain eräässä julistuksessa Thiersille:

»Pääoman harjoittama työn orjuutus on aina ollut politiikka kulmakivenä, ja siitä lähtien kun Pariisin kaupungintalossa on julistettu työn tasavalta, te olette lakkaamatta huutanut Ranskalle: 'Katsokaa noita rikollisia!'

Miehenä, joka on mestari halpojen valtiollisten konankoukkujen alalla, taituri vääränvalanteossa ja peturuudessa, harjaantunut parlamentaarisen puoluetaitelun kaikkiin halpamaisiin sotajuoniin, salakavaliin metkuihin ja alhaiseen vilppiin ja aina valmis lietsomaan vallankumousta jouduttuaan pois virasta ja tukahduttamaan sen veriin heti kun on päässyt valtion peräsimen; miehenä, jolla aatteiden tilalla ovat luokkaennakkoluulot ja sydämen tilalla turhamaisuus ja joka yksityiselämässään on yhtä kunniaton kuin julkisessa elämässä halpamainen — Thiers ei voi edes nytkään, esittäessään Ranskan Sullan osaa, olla korostamatta tekojensa inhottavuutta naurettavalla kerskailulla.

Pariisin antautuminen, minkä seurauksena Preussin alaiseki joutui paitsi Pariisi myös koko Ranska, oli päätepisteenä niissä pitkäikäisissä petollisissa juonitteluissa, joihin syyskuun 4. päivän vallananastajat olivat Trochun omien sanojen mukaan ryhtyneet vihollisen kanssa jo tuona samana päivänä. Toisaalta tuo antautuminen pani alulle kansalaissodan, johon he nyt ryhtyivät Preussin tukemina tasavaltaa ja Pariisia vastaan. Jo itse antautumisehtojen sanamuoto sisälsi ansan. Enemmän kuin kolmasosa maasta oli silloin vihollisen käsissä, pääkaupunki oli eristetty maaseudusta, kulkuyhteydet olivat epäkunnossa. Noissa oloissa oli mahdotonta valita todellista Ranskan edustajakuntaa ilman riittävää valmistelu-aikaa. Juuri sen vuoksi antautumisehdoissa määrättiin, että kansalliskokous oli valittava kahdeksan päivän kuluessa, joten monin paikoin Ranskaa tieto toimitettavista vaaleista saatiin vasta vaalipäivän aattona. Edelleen antautumisehtojen nimenomaisen määräyksen mukaan kansalliskokouksen vaalit oli toimitettava vain siinä yksinomaisessa tarkoituksessa, että voitaisiin päättää sodan ja rauhan kysymyksestä ja tarpeen tullen tehdä rauhansopimus. Väestö ei voinut olla tuntematta, että

aselevon ehdot tekivät mahdottomaksi sodan jatkamisen ja että Ranskan huonoimmat miehet olivat parhaita vahvistamaan Bismarckin pakkorauhan. Mutta tyytymättä kaikkiin näihin varovaisuustoimenpiteisiin ja jo ennen kuin välirauhan salaisuus ilmoitettiin Pariisille Thiers oli lähtenyt koko maata käsittävälle vaalimat-kalle herättääkseen henkiin legitimistien puolueen, jonka oli nyt yhdessä orleanistien²⁹² kanssa asetettava epäajan-kohtaisiksi käyneiden bonapartistien tilalle. Legitimistejä hän ei pelännyt. Näillä ei ollut mitään mahdollisuuksia muodostaa nykyaikaisen Ranskan hallitusta eivätkä ne sen vuoksi olleet kilpailijoina vaarallisia; mikä muu puolue saattoi olla taantumukselle tervetullempi ase kuin tämä puolue, joka toiminnassaan, Thiersin omien sanojen mukaan (edustajakamari, 5. tammi-kuuta 1833),

»oli aina rajoittunut kolmeen apukeinoon: ulkomaiseen maahanhyökkäykseen, kansalaissotaan ja anarkiaan».

Mutta legitimistit uskoivat vakavissaan tuhatvuotisen valtakuntansa jälleentulemukseen. Olihan muukalainen maahanhyökkääjä polkemassa taas Ranskaa; olihan keisarikunta kukistettu ja Bonaparte joutunut vankeuteen ja olivathan he itse jälleen olemassa. Historian pyörä oli nähtävästi kääntynyt takaisin vuoden 1816* »chambre introuvablen»²⁹³ aikoihin. Tasavallan kansalliskokouksissa vuosina 1848—1851 legitimistejä edustamassa olivat olleet heidän sivistyneet ja kouliintuneet parlamenttijohtajansa, mutta nyt tunkeutuivat etualalle puolueen pelkät arkipäiväisyydet — Ranskan kaikki Pourceaugnaci²⁹⁴.

Heti kun tämän »tilanherrakamarin»²⁹⁵ istunto oli avattu Bordeauxissa, Thiers teki sille selväksi, että sen oli heti, vieläpä ilman parlamenttikeskustelua hyväksyttävä alustavat rauhanehdot, koska Preussi ainoastaan sillä ehdolla sallii heidän aloittaa sodan tasavaltaa ja sen lujaa linnoitusta, Pariisia, vastaan. Vastavallankumouksella ei tosiaankaan ollut hetkeäkään menetettä-

---

* Vuosien 1871 ja 1891 saksankielisissä painoksissa seuraa: »(junkkerien ja nimismiesten kamari)». *Toim.*

vissä. Valtionvelka oli kasvanut toisen keisarikunnan aikana kaksinkertaiseksi, ja suuria kaupunkeja rasittivat kovasti paikalliset velat. Sota oli pelottavasti lisännyt kansakunnan rasituksia ja tuhonnut häikäilemättä sen apulähteet. Rappiotilan lisäksi seisojia vielä preussilainen Shylock²⁹⁶ Ranskan maalla vaatimassa puolen miljoonan preussilaisen sotilaan muonittamista, viiden miljardin sotakorvausta sekä 5 prosentin korkoa sen maksamattomille erille. Kuka oli maksava laskun? Rikkauksien omistajat saattoivat sälyttää alkamansa sodan kustannukset noiden rikkauksien luojien kannettaviksi vain kukistamalla väkivalloin tasavallan. Näin ollen suorastaan ennen näkemätön Ranskan rappiotila kannusti näitä patriootteja — maaomaisuuden ja pääoman edustajia — täydentämään muukalaisvalloittajan nähden ja sen korkean suojeluksen alaisina ulkoista sotaa kansalaissodalla, orjanomistajien kapinalla.

Tämän salaliiton tiellä oli suuri este — Pariisi. Pariisin aseistariisuminen oli menestyksen ensimmäinen ehto. Sen vuoksi Thiers vaatikin Pariisia laskemaan aseensa. Pariisia ärsytettiin kaikin mahdollisin tavoin: »tilanherrakamari» piti hurjaa tasavaltalaisvastaista melua; Thiers puhui kaksimielisesti tasavallan olemassaolo-oikeudesta; Pariisia uhattiin pään ja pääkaupungin oikeuksien menetyksellä (décapiter et décapitaliser); orleanisteja nimitettiin lähettäjäiksi; Dufaure antoi eräänäntyneitä vekseleitä ja vuokria koskevat lakinsa,²⁹⁷ jotka uhkasivat horjuttaa perusteellisesti Pariisin kauppaa ja teollisuutta; Pouyer-Quertier määräsi perittäväksi kaikkien mahdollisten painotuotteiden kustakin numerosta 2 centimeä veroa; Blanqui ja Flourens tuomittiin kuolemaan, tasavaltalaiset lehdet kiellettiin; kansalliskokous siirrettiin Versaillesiin; Palikaon julistama, mutta 4. syyskuuta kumottu piiritystila ennallistettiin; décembreiseur²⁹⁸ Vinoy nimitettiin Pariisin kuvernööriksi, santarmi Valentin — poliisiprefektiksi ja jesuiittakenttä Aurrelle de Paladines — Pariisin kansalliskaartin ylipäälliköksi.

Ja nyt meillä on eräs kysymys herra Thiersille ja heroille kansallisen puolustuksen hallituksen jäsenille, hänen apureilleen. Tiedetään, että Thiers sopi rahami-

nisterinsä herra Pouyer-Quertierin välityksellä kahden miljardin lainasta. Onko siis totta vai eikö ole:

1. että tämä afääri suoritettiin siten, että Thiersin, Jules Favren, Ernest Picardin, Pouyer-Quertierin ja Jules Simonin taskuihin joutui monien satojen miljoonien provisio ja

2. että maksu tuli suorittaa vasta Pariisiin »pacificationin»²⁹⁹ jälkeen?

Joka tapauksessa asian on täytynyt olla sangen kii-reellinen, koska Thiers ja Jules Favre pyysivät vähääkään häpeämättä Bordeauxin istunnon nimessä preus-silaisia joukkoja miehittämään Pariisin. Mutta se ei sopinut Bismarckin peliin, kuten hän Saksaan palattuaan kertoi pilkallisesti ja aivan julkisesti Frankfurtin ihmet-televille poroporvareille.

II

Aseistettu Pariisi oli ainoa vakava este vastavallanku-mouksellisen salaliiton tiellä. Pariisi oli siis riisuttava aseista. Tämän kohdan suhteen Bordeauxin kamari oli täysin avomielinen. Jos kohta »tilanherrakamarin» edus-tajien raivoisa mylvinä ei olisikaan ollut kyllin kuuluva, niin se seikka, että Thiers jätti Pariisin triumviraatille, jonka muodostivat décembriseur Vinoy, bonapartisti-santarmi Valentin ja jesuiittakenraali Aurelle de Pala-dines, teki mahdottomaksi kaiken epäilyn. Mutta sa-malla kun salaliittolaiset esittivät julkeasti aseistarii-sumisen todellisen tarkoituksen, he vaativat Pariisia luovuttamaan aseet huutavan, hävyttömän valheellisen tekosyyin nojalla. Thiers sanoi, että kansalliskaartin tykit kuuluvat valtiolle ja ne on siis luovutettava takai-sin valtiolle. Todellisuudessa asia oli näin: Pariisi oli ollut vartiopaikallaan aina antautumispäivästä lähtien, jolloin Bismarckin vangit luovuttivat Ranskan Bismarckille, varaten kuitenkin itselleen lukuisan henkivartios-ton ilmeisenä tarkoituksenaan Pariisin kurissa pitämi-nen. Kansalliskaarti järjestäytyi uudestaan ja uskoi ylijohdon keskuskomitealle, jonka valitsi koko kaarti-laisjoukko, muutamia vanhoja bonapartelaisia osastoja lukuunottamatta. Ennen preussilaisten Pariisiin marš-

simista keskuskomitea piti huolen siitä, että kanuunat ja mitraljöösit, jotka antautujat (capitulards) olivat petollisesti jättäneet preussilaisten miehitettäväksi tuleviin ja niitä lähellä oleviin kaupunginosiin, siirrettiin Montmartreen, La Villetteen ja Bellevilleen. Tämä tykistö oli hankittu kansalliskaartin keräämillä varoilla. Se oli tunnustettu virallisesti sen omaisuudeksi antautumisehdoissa 28. tammikuuta ja sellaisena jätetty ottamatta lukuun kun yleensä luovutettiin valtiolle kuuluvia aseita voittajalle. Thiersillä ei ollut mitään, pienintäkään syytä aloittaa sotaa Pariisia vastaan ja siksi hänen oli turvaututtava siihen halpaan valheeseen, että kansalliskaartin tykistö oli muka valtion omaisuutta!

Tykistön takavarikoimisen piti olla vain Pariisin yleisen aseistariisumisen ja siis myös syyskuun 4. päivän vallankumouksen aseistariisumisen esinäytöksenä. Mutta tästä vallankumouksesta oli tullut Ranskan laillinen tila. Vallankumouksen tuloksen, tasavallan, oli voittaja tunnustanut antautumisehtojen sanamuodossa. Antautumisen jälkeen sen olivat tunnustaneet kaikki vieraat vallat; sen nimessä oli kutsuttu koolle kansalliskokous. Bordeauxin kansalliskokouksen ja sen toimeenpanevan vallan ainoana laillisenä perustana oli 4. syyskuuta suoritettu Pariisin työläisvallankumous. Jollei olisi ollut syyskuun 4. päivän vallankumousta, tämän kansalliskokouksen olisi heti täytyntä jättää paikkansa lainsäätäjäkunnalle, joka valittiin 1869 yleisellä äänestyksellä ranskalaisten eikä preussilaisten vallan aikana, mutta jonka vallankumous oli väkivaltaisesti hajottanut. Thiersin ja hänen ticket-leave-miestensä olisi täytyntä antaa periksi saadakseen Louis Bonaparten allekirjoittamat turvakirjat ja vältyäkseen siten tekemästä Cayenen-matkaa.³⁰⁰ Kansalliskokous valtuuksineen, jotka oikeuttivat sen solmimaan rauhan Preussin kanssa, oli vain eräänä välitapahtumana tuossa vallankumouksessa, jonka todellisena olennoitumana oli kuitenkin aseistettu Pariisi, sama Pariisi, joka oli tehnyt tuon vallankumouksen ja kestänyt sen vuoksi viisikuukautisen piirityksen kaikkine nälänhädän kauhuineen ja joka Trochun suunnitelmasta huolimatta oli vastarintaa jatkamalla antanut provinseille mahdollisuuden käydä itsepintaista puolus-

tussotaa. Ja nyt Pariisin piti joko luovuttaa aseensa Bordeauxin kapinallisten orjanomistajien loukkaavasta käskystä ja tunnustaa, että 4. syyskuuta suoritettu vallankumous pelkästään siirsi valtiollisen vallan Louis Bonapartelta hänen kuninkaallisille kilpailijoilleen, tai sitten taistella uhrautuvaisesti Ranskan puolesta, jonka pelastaminen häviöstä ja uudestisyntyminen oli mahdotonta ilman niiden valtiollisten ja yhteiskunnallisten olojen vallankumouksellista mullistamista, jotka olivat synnyttäneet toisen keisarikunnan ja kypsyneet sen suojelun alaisina äärimmäiseen mädännäisyyteen asti. Viisikuukautisen nälänhädän riuduttama Pariisi ei epäroinyt hetkeäkään. Se päätti kestää sankarillisesti kaikki ranskalaisten salaliittolaisten vastustamisesta koituvat vaarat siitäkkin huolimatta, että preussilaisten kanuunat uhkasivat sitä sen omista linnoituksista. Mutta kammoten kansalaissotaa, johon Pariisi yritettiin pakottaa, keskuskomitea pysytteli puolustus kannalla piittaamatta kansalliskokouksen ärsytyksestä, toimeenpanovallan sekaantumisesta asioihin ja uhkaavasta joukkojen keskittämisestä Pariisiin ja sen ympäristöön.

Niinpä sitten Thiers itse alkoi kansalaissodan: hän lähetti Vinoy'n johdolla poliisiosaston ja muutamia linjarykmenttejä öiselle rosvoretkelle Montmartreen anastamaan akkiylläköllä kansalliskaartin tykistön. On tunnettua, että tämä yritys epäonnistui kansalliskaartin vastarinnan sekä sotaväen ja kansan veljeilyn ansiosta. Aurelle de Paladines oli jo ennakoita painattanut kertomuksensa voitosta, ja Thiersillä oli valmiina kuulutuksia, joissa ilmoitettiin hänen valtiokaappaustoimenpiteistään. Molemmat täytyi nyt korvata Thiersin julistuksella, jossa hän ilmoitti jalomielisesti päätöksestään jättää kansalliskaartille sen aseet; hän ei epäile, niin hän sanoi, että kaarti tulee käyttämään niitä kapinallisia vastaan yhtyen hallitukseen. Kaikista 300 000 kansalliskaartilaisesta vain 300 noudatti tätä pikku Thiersin kehotusta yhtyä häneen omaa itseään vastaan. 18. maaliskuuta mainehikas työväen vallankumous otti kiistattomasti valtaansa Pariisin. Keskuskomitea oli sen väliaikaisena hallituksena, Eurooppa näytti olevan hetken aikaa kahden vaiheilla sen suhteen, olivatko äskeiset hämmäs-

tyttävät valtiolliset ja sotilaalliset tapahtumat todellisuutta vai olivatko ne vain unikuvia kaukaisesta menneisyydestä.

Kahdeksannestatoista maaliskuuta aina siihen asti, kunnes versaillesilaiset joukot tunkeutuivat Pariisiin, proletaarinen vallankumous pysyi niin puhtaana kaikista väkivallanteoista, joita vallankumoukset ja varsinkin »ylempien luokkien» vastavallankumoukset ovat täynnään, että vastustajat eivät löytäneet suuttumukselleen muuta kiinnekohtaa kuin kenraalien Lecomten ja Clément Thomasin mestauksen ja Vendôme-torilla sattuneen yhteenoton.

Muuan bonapartistiupseeri, kenraali Lecomte, joka oli osallistunut Montmartreen tehtyyn yölliseen hyökkäykseen, oli neljä kertaa antanut 81. linjarykmentille käskyn ampua Pigalle-torilla aseetonta väkijoukkoa: kun sotilaat kieltäytyivät, hän parjasi niitä raivostuneena. Sen sijaan että olisivat ampuneet naisia ja lapsia, hänen omat miehensä ampuivat hänet itsensä. Juurtuneet tottumukset, joita työväen vihollisten kasvatus on istuttanut sotilaihin, eivät luonnollisestikaan katoa siinä samassa hetkessä, jolloin sotamiehet siirtyvät työläisten puolelle. Nämä samat sotamiehet surmasivat myös Clément Thomasin.

»Kenraali» Clément Thomas, entinen virkaansa tyytymätön vahtimestari, oli Ludvig Filipin viimeisinä aikoina pestautunut tasavaltalaisen »Le National» lehden³⁰¹ toimitukseen, missä hän samalla oli tämän kovin taisteluhaluksen lehden nimellisen vastaavan toimittajan (gérant responsable*) ja kaksintaistelijan tehtävissä. Kun »Nationalin» herrat helmikuun vallankumouksen jälkeen tulivat peräsimeen, he tekivät tästä entisestä vahtimestarista kenraalin. Tämä tapahtui vähän ennen kesäkuun verilöylyä, jota hän, kuten Jules Favrekin, oli suunnitellut ja jossa hän esitti mitä katalinta pyövelin-osaa. Sitten hän katosi kenraalinarvoineen pitkäksi aikaa näyttämöltä sukeltautuakseen jälleen esiin 1. mar-

---

* Vuosien 1871 ja 1891 saksankielisissä painoksissa edelleen seuraavat sanat: »se joka ottaa kantaakseen vankeusrangaistuksen». *Toim.*

raskuuta 1870. Päivää ennen »puolustushallitus» oli juhlallisesti luvannut kaupungintalolla Blanquille, Flourensille ja muille työläisten edustajille luovuttaa anastamansa vallan vapaasti valitun Pariisin kommuunin käsiin.³⁰² Sen sijaan että olisi pitänyt sanansa, se usutti Pariisin kimppuun Trochun bretonit, jotka nyt esiintyvät Bonaparten korsikalaisten osassa.³⁰³ Vain kenraali Tamisier kieltäytyi tahraamasta nimeään moisella sanapattoisuudella ja luopui kansalliskaartin ylipäällikön tehtävästä. Hänen paikkansa ottaneesta Clément Thomasista tuli nyt jälleen kenraali. Koko ylipäällikkyytensä ajan hän kävi sotaa, ei preussilaisia, vaan Pariisin kansalliskaartia vastaan. Hän jarrutti sen yleistä aseistautumista, yllytti porvaristopataljoonia työväenpataljoonia vastaan, toimitti syrjään upseerit, jotka olivat nurjamielisiä Trochun »suunnitelmalle», ja hajotti proletaaripataljoonia häväisten niitä syyttämällä pelkuruudesta, samoja proletaaripataljoonia, joiden urhoutta ihmettelevät nyt niiden katkerimmatkin viholliset. Clément Thomas oli tosi ylpeä siitä, että oli taas saanut entisen kesäkuunaikaisen (1848) etusijansa Pariisin proletariaatin henkilökohtaisena vihamiehenä. Vielä muutamaa päivää ennen maaliskuun 18. hän esitti sotaministeri Le Flôlle oman suunnitelmansa »Pariisin roistoväkikukkasen poisjuurimisesta». Vinoy'n kärsimän tappion jälkeen hän ei voinut kieltää itseltään iloa ilmestyä taistelutantereelle yksityisurkkijana. Keskuskomitea ja Pariisin työläiset olivat yhtä vastuunalaisia Clément Thomasin ja Lecomten ampumisesta kuin Walesin prinsessa siitä, että hänen Lontooseen saapuessaan väentungoksessa puristui ihmisiä kuoliaaksi.

Väitteet aseettomien kansalaisten surmaamisesta Vendôme-torilla ovat satua, mistä Thiers ja »tilanherrakamari» ovat olleet visusti vaiti uskoen sen levittämisen yksinomaan eurooppalaisen lehdistön lakeijan tehtäväksi. Maaliskuun 18. päivän voitto sai vapisemaan »järjestyksen miehet», Pariisin taantumukselliset. Heille se ennusti lähenevää kansan kostoja. Niiden uhrien haamut, jotka he kiduttivat kuoliaaksi vuoden 1848 kesäkuun päivien ja vuoden 1871 tammikuun 22. päivän³⁰⁴ välisenä aikana, nousivat heidän silmiensä eteen. Mutta he pääsivät

pelkällä pelästyksellä. Yksinpä poliisikersanteillekin, sen sijaan että heidät olisi riisuttu aseista ja vangittu kuten olisi kuulunut tehdä, Pariisin portit olivat seposen selällään, jotta he voisivat varmasti päästä Versaillesiin. »Järjestyksen miehet» eivät saaneet olla vain rauhassa, vaan heidän annettiin vielä yhtyäkin ja miehittää useita tärkeitä kohteita Pariisin keskustassa. Tämän keskuskomitean suopeuden, tämän aseistettujen työläisten jalomielisyyden, mikä oli niin kummallisessa ristiriidassa järjestyspuolueen tapojen kanssa, tämä puolue tulkitsi tajutun heikkouden merkiksi. Siitä johtui järjestyspuolueen typerä suunnitelma — yrittää muka aseettoman mielenosoituksen varjolla saavuttaa se, mitä Vinoy ei voinut saada aikaan kanuunoillaan eikä mitraljööseillään. 22. maaliskuuta lähti yltäkylläisten kaupunginosasta liikkeelle »hienojen herrojen» kulkue, jonka riveissä olivat kaikenkarvaiset petits erevés* etunenässään tunnetut keisarikunnan kantasyöttiläät, kuten Heeckeren, Coëtlogon, Henri de Pène ym. Verhoutuen pelkurimaisesti rauhallisen mielenosoituksen tunnuksilla, mutta aseistautuen salassa murhaajan aseilla, tuo joukkio järjestäytyi, riisui aseista ja pahoinpiteli sen tielle sattuneita kansalliskaartin vahteja ja patruleja ja tunkeutuen de la Paix kadulta Vendôme-torille yritti huudoin »Alas keskuskomitea! Alas murhaajat! Eläköön kansalliskokous!» murtautua sinne asetetun vartioston läpi ja vallata äkkiylläköllä kansalliskaartin päämajan. Heidän revolverinlaukauksiinsa vastattiin tavanmukaisella sommations (englantilaisen hiljaisuuslain ranskalainen vastike)³⁰⁶; kun se ei tehonnut, kansalliskaartin kenraali** antoi ampumiskäskyn. Yksi yhteislaukaus hajotti hurjaan pakoon nuo typerät houkkiot, jotka olivat odottaneet, että pelkkä heidän »siivon seuransa» näyttäytyminen vaikuttaisi Pariisin vallankumoukseen kuin Joosuan torvet Jerikon muureihin. He jättivät jälkeensä kaksi tappaansa kansalliskaartilaista ja yhdeksän vaikeasti haavoittunutta (niiden joukossa yksi keskuskomitean jäsen***), ja heidän urotekonsa koko näyttämö oli siroteltu

* — keikarit, teikarit. *Toim.*

** — Bergeret. *Toim.*

*** — Maljournal. *Toim.*

täyteen revolvveja, tikareja ja miekkakeppejä osoitukseksi heidän »rauhallisen» mielenosoituksensa »aseettomasta» luonteesta. Kun Pariisin kansalliskaarti järjesti 13. kesäkuuta 1849 todella rauhallisen mielenosoituksen vastalauseeksi ranskalaisten joukkojen rosvomaista Rooimaan hyökkäystä vastaan, niin kansalliskokous ja varsinkin Thiers ylistivät silloista järjestyspuolueen kenraalia Changarnieriä yhteiskunnan pelastajaksi siitä hyvästä, että hän oli lähettänyt joukkonsa joka taholta aseettomien ihmisten kimppuun, joita ammuttiin, hakattiin sapeleilla ja tallottiin hevosten jalkoihin. Pariisi julistettiin silloin piiritystilaan, Dufaure ajoi kansalliskokouksessa läpi uusia kurituslakeja, alkoivat uudet vangitsemiset, uudet karkotukset ja uusi hirmuhallinto. Mutta »alaluokat» tekevät toisin. Vuoden 1871 keskuskomitea salli »rauhallisen mielenosoituksen» sankarien juosta ilman muuta tiehensä, joten he jo paria päivää myöhemmin kykenivät amiraali Saissetin johtamina järjestämään *aseellisen* mielenosoituksen, minkä loppuna oli tunnettu pako Versaillesiin. Vastahakoisena jatkamaan kansalaissotaa, minkä Thiers oli aloittanut yöllisellä hyökkäyksellään Montmartreen, keskuskomitea teki tällä kerralla itsensä syyppääksi kohtalokkaaseen virheeseen, kun ei heti marssinut silloin täysin avuttomaan Versaillesiin ja tehnyt kerta kaikkiaan loppua Thiersin ja hänen »tilanherrakamarinsa» salaliitosta. Sen sijaan järjestyspuolueen sallittiin vielä kerran koetella voimiaan vaaliurnilla 26. maaliskuuta Kommuunin vaaleissa. Sinä päivänä »järjestyksen miehet» vaihtoivat Pariisin piiripormestarinvirastoissa hyväntahtoisia sovinnon sanoja liiankin jalomielisten voittajiensa kanssa, samalla kun he sisimmässään vannoiivat kostavansa ajan tullen verisesti.

Tarkastelkaamme nyt mitalin toista puolta. Thiers aloitti toisen sotaretkensä Pariisia vastaan huhtikuun alussa. Ensimmäistä Versaillesiin tuotua pariisilaisvankien joukkoa kohdeltiin kuohuttavan loukkaavasti. Ernest Picard toikkaroi heidän ympärillään kädet housuntaskussa pilkkaa tehden, ja Thiersin ja Favren rouvat »hovi-naistensa» ympäröiminä taputtivat ylhäällä parvekkeella käsiään Versaillesin roskaväen hävyttömyyksille. Vangi-

tut linjarykmenttien sotilaat ammuttiin ilman muuta. Urhoollinen ystävämme kenraali Duval, valuri, murhattiin ilman mitään oikeudellisia muodollisuuksia. Galliffet, oman vaimonsa »Alfons», vaimon, joka oli kuulu ruumiinsa häpeämättömästi näytteille asettamisesta toisen keisarikunnan juomingeissa, tuo Galliffet ylvästeli julistuksessaan sillä, että oli käskenyt murhaamaan muuttaman ratsumiestensä yllättämän ja aseistariisuman kansalliskaartilaisen sekä näiden kapteenin ja luutnantin. Karkuri Vinoy sai Thiersiltä kunnialegioonan suurristin päiväkäskystään, jossa oli käskenyt ampumaan jokaisen kommunnardien keskuudesta tavatun linjajoukkoihin kuuluvan sotamiehen. Santarmi Desmaret sai kunniamerkin siitä hyvästä, että oli petturimaisesti hakannut palasiksi kuin teurastaja jalomielisen ja ritarillisen Flourensien, joka 31. lokakuuta 1870 oli pelastanut puolustushallituksen jäsenet.³⁰⁶ Tämän murhatyön »rohkaisevista yksityiskohdista» Thiers piti hyvillä mielin pitkiä puheita kansalliskokouksessa. Turhamaisen ylvästelevänä parlamentitipeukaloisena, jonka on sallittu näytellä Tamerlanin osaa, hän ei myöntänyt niille, jotka kapinoivat hänen mitättömyyttään vastaan, mitään sivistyneen sodankäynnin oikeuksia, hän ei tunnustanut edes joukkosidontapaikkojen puolueettomuutta. Ei ole mitään inhottavampaa kuin tuo apina, joka on saanut hetkeksi päästää valloilleen kaikki tiikerin viettinsä,— apinatiikeri, jonka kuvan loi jo Voltaire* (ks. liitettä, s. 35**).

Thiers ei lopettanut vankien julmaa kohtelua senkään jälkeen, kun Kommuuni 7. huhtikuuta antamassaan asetuksessa oli antanut määräyksen kostotoimenpiteistä ja julistanut velvollisuudekseen »puolustaa Pariisia versaillesilaisten rosvojen raakalaisteoilta ja vaati silmää silmästä, hammasta hampaasta»;³⁰⁷ Thiers solvasi heitä päälle päätteeksi vielä tiedonannoissaan seuraavaan tapaan: »Rehellisten ihmisten» — Thiersin ja hänen ticket-of-leave-miestensä tapaisten rehellisten ihmisten — »huolestunut katse ei ole milloinkaan kohdannut niin kunniantomia kunniantoman demokratian edustajia». Vankien

* *Voltaire*. *Candide*, 22. luku. *Toim.*

** Ks. tätä osaa, s. 498. *Toim.*

ampuminen kuitenkin lakkasi joksikin aikaa. Mutta heti kun Thiers ja hänen kenraalinsa — joulukuun valtiokaappauksen³⁰⁸ sankarit — saivat tietää, että Kommuunin asetus kostotoimenpiteistä oli pelkkä uhkaus, että säästettiin jopa heidän santarmiurkkijoitaankin, joita kansalliskaartilaisiksi pukeutuneina oli vangittu Pariisissa, ja poliisikersantteja, joilta oli tavattu sytytyspommeja, niin vangittujen joukoittainen ampuminen alkoi taas ja jatkui sitten keskeytyksittä loppuun saakka. Santarmit piirittivät talot, joihin kansalliskaartilaisia oli paennut, valelivat niitä petrolilla (sitä käytettiin ensi kerran tämän sodan aikana) ja sytyttivät palamaan; puolipalaneet ruumiit kaivettiin sittemmin esiin lehdistön ambulanssin toimesta (Les Ternesin kaupunginosassa). Eräs Galliffetin rengiksi sopiva ratsumestari ampui toinen toisensa jälkeen neljä kansalliskaartilaista, jotka 25. huhtikuuta olivat antautuneet ratsujääkäreille Belle-Epinen luona. Yhden noista neljästä, Schefferin, joka jätettiin kuolleeksi luultuna paikalle, onnistui ryömiä Pariisin etuvartiolinjoille ja antaa tästä tositapahtumasta laillinen pätevä todistus Kommuunin valiokunnalle. Kun Tolain teki sotaministeri Le Flôlle välikysymyksen tämän valiokunnan selostuksen johdosta, »tilanherrakamarin» edustajat tukahduttivat huudoillaan hänen äänensä; he kielsivät Le Flôta vastaamasta. Olisi ollut loukkaavaa puhua heidän »kunniakkaan» sotajoukkonsa urotoista. Välinpitämätön äänensävy, jolla Thiersin tiedonannoissa ilmoitettiin Moulin-Saquetin luona nukkuneina yllätettyjen kansalliskaartilaiden surmaamisesta ja joukkoampumisista Clamartissa, kävi jopa lontoolaisen »Timesinkin»³⁰⁹ hermoille, jota liika tunteellisuus ei totisesti ole vaivannut. Mutta olisi naurettavaa yrittää luetella näitä vain alkuna olleita hirnutöitä, joita Pariisin pommittajat ja orjanomistajakapinan lietsojat tekivät muukalaisvalloittajan suojelemina. Kaikkien näiden kauhujen keskellä Thiers, joka ei enää muistakaan ruikutaneensa parlamentissa kääpiöhartioitaan painavan hirvitävän vastuunalaisuuden johdosta, kerskailee, että l'Assemblée siège paisiblement (kokous istuu rauhassa), ja järjestämällä lukemattomia juhlapäivällisiä milloin jouluunkenraaleilleen, milloin Saksan prinseille todistaa,

että hänen ruuansulatustaan ei ole mikään häirinnyt, eivät edes Lecomten ja Clément Thomasin haamut.

III

Aamulla 18. maaliskuuta 1871 Pariisin herätti ukkosena jylisevä huuto: »Vive la Commune!»* Entä mikä oli Kommuuni, tuo sfinksi, joka asetti porvarillisen järjen niin kovalle koetukselle?

Keskuskomitea kirjoitti maaliskuun 18. koskevassa julistuksessaan: »Pariisin proletarit ovat vallassaolevien luokkien kykenemättömyyden ja petturuuden nähdessään käsittäneet, että on koittanut hetki, jolloin heidän on pelastettava asema ottamalla käsiinsä julkisten asiain hoito... He ovat käsittäneet, että heidän korkeimpana velvollisuutenaan ja ehdottomana oikeutenaan on olla oman kohtalonsa herroja ja ottaa käsiinsä hallitusvalta.»

Mutta työväenluokka ei voi noin vain ottaa valmista valtiokoneistoa haltuunsa ja panna sitä käymään omien tarkoitustensa toteuttamiseksi.

Keskitetty valtiovalta kaikkiallisine, järjestelmällisen ja hierarkkisen työnjaon pohjalla luotuine elimineen: vakinaisine sotaväkineen, poliiseineen, virkavaltoineen, papistoineen ja tuomarikuntineen on peräisin absoluuttisen monarkian ajoilta, jolloin se oli syntyvän porvarillisen yhteiskunnan tehokkaana aseena taistelussa feodalismia vastaan. Mutta sen kehitystä ehkäisi kaikenlainen keskiaikainen roju: maa- ja virka-aateliston erioikeudet, eri paikkakuntien etuoikeudet, kaupunkien ja ammattikuntien monopolioikeudet ja maakuntalait. 1700-luvun Ranskan vallankumouksen jättiläisluuta lakaisi pois kaikki nämä menneiden aikojen jäänteet ja puhdisti siten yhteiskunnallisen maaperän viimeisistä esteistä, jotka haittasivat nykyaikaisen valtiorakennuksen rakentamista. Tämä valtiorakennus kohosi ensimmäisen keisarikunnan aikana, jonka vuorostaan olivat synnyttäneet vanhan puolifeodaalisen Euroopan koalitionsodat uutta Ranskaa vastaan. Myöhempien valtakomentomutojen aikana hallitus alistettiin parlamentin valvontaan, so. omistavien luokkien välittömään valvontaan. Toisaalta hallitus

---

* — »Eläköön Kommuuni!» *Toim.*

muodostui tavattomien valtionvelkojen ja rasittavien verojen taimistoksi ja vallsaolevien luokkien kilpailvien ryhmien ja seikkailijoiden riitakapulaksi, sillä hallinnollinen valta, tulot sekä edulliset ja vaikutusvaltaiset virat vetivät näitä vastustamattomasti sen puoleen; toisaalta sen poliittinen luonne muuttui samalla kun muuttuivat yhteiskunnan taloudelliset olosuhteet. Sitä mukaa kuin nykyaikaisen teollisuuden edistys kehitti, laajensi ja syvensi pääoman ja työn välistä luokkavastakohtaisuutta, valtiovalta muuttui luonteeltaan yhä enemmän työtä hallitsevaksi kansakunnalliseksi pääoman vallaksi, sosiaalista orjuutusta varten järjestetyksi yhteiskunnalliseksi voimaksi, luokkaheruuden koneistoksi*. Kunkin luokkataistelun edistymistä merkitsevän vallankumouksen jälkeen valtiovallan puhtaasti sortava luonne esiintyy yhä ilmeisempänä. Vuoden 1830 vallankumous siirsi vallan maanomistajilta kapitalisteille, siis työväen kaukaisemmilta vihollisilta sen välittömille vihollisille. Porvarilliset tasavaltalaiset tarttuivat helmikuun vallankumouksen nimessä valtion peräsimeen ja käyttivät sitä kesäkuun verilöylyn järjestämiseen osoittaakseen siten työväenluokalle, että »sosiaalinen» tasavalta ei merkinnyt muuta kuin tasavallan turvaamaa työväenluokan sosiaalista sortoa, ja osoittaakseen kuningasmielisille porvaristo- ja maanomistajajoukoille, että nämä voivat levollisina jättää hallitushuolet ja rahaedut porvarillisille tasavaltalaisille. Tämän ainoan kesäkuisen sankarityönsä jälkeen porvarillisten tasavaltalaisten ei kuitenkaan auttanut muuta kuin siirtyä eturivistä viimeiseen riviin »järjestyspuolueessa», tuossa koalitiossa, joka oli muodostunut kaikista tuottajaluokkia vastaan nyt avoimesti asennoituneiden anastavien luokkien kilpailevista ryhmistä ja puolueista. *Parlamentaarinen tasavalta* presidenttinään Louis Bonaparte oli sopivin muoto heidän yhteishallinnolleen; se oli järjestelmä, joka harjoitti peittelemätöntä luokkaterroria ja solvasi tarkoituksellisesti »kurjaa roskejoukkoa». Jos kohta,

* Vuoden 1871 saksankielisessä painoksessa tämän lauseen loppua on hieman muutettu: »valtiovalta sai yhä enemmän työn sortamista toteuttavan yhteiskunnallisen vallan luonteen, luokkaherruutta toteuttavan koneen luonteen». *Toim.*

kuten Thiers sanoi, parlamentaarinen tasavalta oli valtiomuoto, joka vähimmin erotti toisistaan vallassaolevan luokan ryhmiä, niin sen sijaan se loi kuilun tämän harvalukuisen luokan ja koko muun, sen ulkopuolella olevan yhteiskuntaelimistön välille. Tuon luokan yhtyminen oli poistanut ne raja-aidat, joita sen sisäiset ristiriidat vielä olivat aikaisempien järjestelmien aikana asettaneet valtiovallalle. Nähdessään proletariaatin uhkaavan nousun yhtynyt hallitseva luokka alkoi käyttää valtiovaltaa häikäilemättä ja julkeasti pääoman kansallisena sota-aseena työtä vastaan. Mutta sen keskeytyksetön ristiretki tuottajajoukkoja vastaan pakotti sen paitsi suurentamaan toimeenpanovallan sortomahtia myös riistämään vähitellen omalta parlamentaariselta linnakkeeltaan — kansalliskokoukselta — kaikki keinot puolustautua toimeenpanovaltaa vastaan. Toimeenpanovalta Louis Bonaparten persoonassa lasi hajalle kansalliskokouksen. Toinen keisarikunta oli »järjestyspuolueen» tasavallan luonnollinen seuraus.

Keisarikunta, jonka syntymätodistuksena oli coup d'état*, valtakirjana yleinen äänioikeus ja valtikkana miekka, väitti nojautuvansa talonpoikiin, tuohon suureen tuottajajoukkoon, joka ei välittömästi ollut joutunut pääoman ja työn väliseen taisteluun. Keisarikunta väitti pelastavansa työväenluokan murskatessaan parlamentarismia ja tehdessään samalla lopun hallituksen peittelemättömästä alistamisesta omistavien luokkien alaiseksi. Se väitti pelastavansa omistavan luokan turvaamalla tämän taloudellisen ylivallan työväenluokkaan nähden; ja vihdoinkin se väitti yhdistävänsä kaikki luokat elvyttämällä jälleen henkiin kansallismaineen harhakuivan. Todellisuudessa keisarikunta oli ainoa mahdollinen hallitusmuoto tuona aikana, jolloin porvaristo oli jo menettänyt kykynsä hallita kansakuntaa eikä työväenluokka ollut vielä saavuttanut tätä kykyä. Koko maailma tervehti keisarikuntaa yhteiskunnan pelastajana. Sen herruuden aikana kaikista poliittisista huolista vapaa porvarillinen yhteiskunta kehittyi niin korkealle tasolle, ettei se itsekään ollut sellaista aavistanut. Teollisuus ja

---

* — valtiokaappaus. *Toim.*

kauppa laajenivat tavattomasti; finanssihuijaus vietti kosmopoliittisia orgioitaan; joukkojen kurjuus esiintyi räikeänä loisteliaan, ylettömän ja konnuudelta haiskahtavan häikäilemättömän yllisyyden rinnalla. Valtiovalta, joka näytti olevan korkealla yhteiskunnan yläpuolella, oli todellisuudessa tuon yhteiskunnan huutavin pahe ja samalla sen kaiken mädännäisyyden tyyssija. Valtiovallan mädännäisyyden ja tuon valtiovallan pelastaman yhteiskunnan mädännäisyyden paljastivat Preussin pistimet, Preussin, jonka palavana haluna oli siirtää tämän valtakomennon keskipiste Pariisista Berliiniin. Keisarivalta on sen valtiovallan prostituoiduin ja viimeisin muoto, jota nouseva porvarillinen yhteiskunta alkoi luoda aseekseen pyrkiessään vapautumaan feodalismista ja jonka täydelliseksi kehittynyt porvarillinen yhteiskuntaⁿ muutti pääoman aseeksi työn orjuuttamisessa.

Keisarikunnan suoranaishana vastakohtana oli Kommuuni. »Sosiaalinen tasavalta» tunnus, jolla Pariisin proletariaatti aloitti helmikuun vallankumouksen, ilmensi vain epämääräistä pyrkimystä sellaiseen tasavaltaan, jonka tuli poistaa paitsi luokkaherruuden monarkistista muotoa myös itse luokkaherruus. Kommuuni olikin sellaisen tasavallan tietty muoto.

Pariisi, vanhan hallitusvallan keskus ja tyyssija ja samalla Ranskan työväenluokan yhteiskunnallinen painokohta, oli noussut ase kädessä estämään Thiersin ja hänen »tilanherrakamarinsa» yritystä palauttaa ja ikuisittaa keisarikunnalta peritty vanha hallitusvalta. Pariisi saattoi tehdä vastarintaa vain siksi, että piirityksen tuloksena se oli vapautunut armeijasta, jonka tilalle oli tullut pääasiallisesti työläisistä kokoonpantu kansalliskaarti. Tämä tosiasia oli nyt muutettava vakinaiseksi järjestykseksi. Senpä vuoksi Kommuunin ensimmäinen asetus määräsi vakinaisen sotaväen lakkautettavaksi ja korvattavaksi kansan aseistamisella.

Kommuunin muodostivat kaupunginvaltuutetut, jotka valittiin Pariisin eri piireistä yleisen äänioikeuden perusteella. He olivat vastuussa valitsijoilleen ja näiden erotettavissa. Suurimmalta osaltaan he olivat tietysti työläisiä tai tunnettuja työväenluokan edustajia. Kommuu-

nin piti olla toimiva eikä parlamentaarinen laitos, samalla sekä toimeenpaneva että lakiasäättävä. Poliisilta, joka tähän asti oli ollut valtion hallituksen aseena, otettiin heti pois kaikki sen valtiolliset funktiot ja muutettiin vastuuvolliseksi ja milloin tahansa erotettavissa olevaksi Kommuunin elimeksi. Samoin oli kaikkien muidenkin hallinnonhaarojen virkamiesten laita. Ylimmistä alimpiin saakka, Kommuunin jäsenistä alkaen, kaikkien täytyi suorittaa virantoimitus *työläisen palkasta*. Korkeiden valtion virkamiesten erioikeudet ja edustusrahat hävisivät samalla kuin nämä viratkin. Julkiset virat lakkasivat olemasta keskushallituksen käskyläisten yksityisomaisuutta. Kommuunille siirtyi paitsi kaupunginhallintoa myös koko aloiteoikeus, joka siihen asti oli kuulunut valtiolle.

Lakkautettuaan vakinaisen sotaväen ja poliisin, nämä entisen hallituksen aineellisen mahdin välikappaleet, Kommuuni ryhtyi heti murskaamaan henkisen sorron välikappaletta, pappisvaltaa; se määräsi kaikki kirkkokunnat erotettaviksi valtiosta ja niiden omaisuuden takavarikoitavaksi, mikäli ne olivat omistavia yhtymiä. Pappien tuli palata yksityiselämän hiljaisuuteen elämään edeltäjiensä, apostolien, esikuvan mukaan usko-vaisten almuista. Kaikki oppilaitokset tehtiin kansalle maksuttomiksi ja vapautettiin samalla kaikesta valtion ja kirkon vaikutuksesta. Siten annettiin kaikille mahdollisuus koulusivistykseen, minkä lisäksi myös tiede vapautettiin niistä kahleista, joihin luokkaennakkoluulot ja hallitusvalta sen olivat kytkeneet.

Oikeusvirkamiehet menettivät kaiken näennäisen riippumattomuutensa, joka olikin ollut vain verhona heidän nöyristellessä toinen toistansa seuraavien hallitusten edessä, joille he kullekin vuorollaan olivat vannoneet uskollisuudenvalan ja sitten rikkoneet sen. Heidän, kuten kaikkien muidenkin julkisten toimihenkilöiden, tuli tästä lähtien olla valinnallisia, vastuuvollisia ja erotettavissa olevia.

Pariisin kommuunin tuli tietenkin olla esikuvana Ranskan kaikille suurille teollisuuskeskuksille. Kommuunijärjestelmän vakiinnuttua Pariisissa ja muissa pienemmissä keskuksissa entinen keskitetty hallitusvalta olisi

myös maaseudulla joutunut väistymään tuottajien itsehallinnon tieltä. Kansallista organisaatiota koskevassa lyhyessä alustelmassa, jota Kommuuni ei ehtinyt kehittää edelleen, mainitaan selvästi, että Kommuunin tuli olla pienimmänkin kylän valtiollisena muotona ja että vakinaisen sotaväen asemesta maassa tuli olla kansanmiliisi, missä palvelusaika olisi erittäin lyhyt. Kukin piirin maalaiskuntain yhteiset asiat hoitaisi piirin pääkaupungissa kokoontuva edustajien kokous, ja nämä piirikokoukset lähettäisivät sitten taas edustajansa kansalliskokoukseen Pariisiin; edustajien tuli olla milloin tahansa erotettavia ja heidän tuli noudattaa valitsijainsa ohjeita (mandat impératif). Niitä muutamia, mutta tärkeitä funktioita, joita edelleenkin tulisi jäämään keskuksellisuudelle, ei pitänyt lakkauttaa kuten tarkoituksellisesti on väitetty väärin, vaan antaa kommuunien, ts. hyvin vastuuvollisten virkamiesten hoidettaviksi. Kansakunnan yhtenäisyys ei tulisi rikkoutumaan, vaan päinvastoin järjestymään tämän kommuunijärjestelmän avulla; kansakunnan yhtenäisyys tulisi toteutetuksi siten, että hävitetään entinen valtiovalta, joka uskotteli olevansa tuon yhtenäisyyden ollennoituma, mutta samalla tahtoi olla kansakunnasta riippumaton ja sen yläpuolella. Tämä valtiovalta oli kuitenkin vain loiskasvanainen kansakunnan ruumiissa. Samalla kun tarkoituksena oli hävittää kaikki vanhan hallitusvallan pelkät sortoelimet, tältä vallalta, joka pyrki olemaan yhteiskunnan yläpuolella, oli otettava myös sen lainmukaiset funktiot ja annettava takaisin yhteiskunnan vastuunalaisille palvelijoille. Sen sijaan että kerran kolmessa tai kuudessa vuodessa ratkaistaisiin, kuka hallitsevan luokan jäsen tulisi parlamentissa edustamaan ja polkemaan kansaa, yleisen äänioikeuden tuli palvella kommuuneiksi järjestynyttä kansaa samaan tapaan kuin yksilöllinen äänivalta palvelee ketä tahansa työnantajaa, nimittäin auttaa sitä löytämään työläisiä, työnjohtajia ja kirjanpitäjiä liikkeeseensä. Onhan tunnettua, että todellisissa liiketoimissa yhtymät osaavat tavallisesti yhtä hyvin kuin yksilötkin löytää oikean miehen, ja jos ne joskus erehtyvät, korjata taas pian erehdyksensä. Mutta toisaalta ei mikään olisi voinut olla Kommuunin hengelle

vieraampaa kuin asettaa yleisen äänioikeuden tilalle hierarkkinen investituura³¹⁰.

Uusien historian luomusten kohtalona on tavallisesti se, että niitä pidetään vanhojen ja vieläpä aikansa eläneiden yhteiskuntaelämän muotojen vastineina, koska ne jossain määrin muistuttavat niitä. Niinpä tätä uutta Kommuuniakin, joka murskaa nykyaikaisen valtiovallan, on pidetty tätä valtiovaltaa edeltäneiden ja sen perustaksi muodostuneiden keskiaikaisten kommuunien henkiinheräämisenä.— Kommuunijärjestelmää on erheellisesti pidetty yrityksenä asettaa pienten valtioiden liitto, josta haaveilivat Montesquieu ja girondistit³¹¹, sen suurten kansojen yhtenäisyyden tilalle, mikä nykyisin on muodostunut mahtavaksi yhteiskunnallisen tuotannon tekijäksi, vaikka se luotiinkin alunperin väkivaltaisesti.— Kommuunin ja valtiovallan välistä vastakohtaisuutta on luultu liiallista keskittymistä vastaan suuntautuneen vanhan taistelun liioitteluksi muodoksi. Erityiset historialliset olot voivat ehkäistä muissa maissa porvarillista hallitusmuotoa kehittymästä samoin kuin Ranskassa — klassiseksi ja johtaa, kuten Englannissa, siihen, että tärkeimpiä valtiollisia keskuselimiä täydentävät lahjottavat kuntakokoukset (vestries), rahanahneet kaupunginvaltuutetut ja vihasta puhisevat vaivashoitoherrat kaupungeissa ja tosiasiallisesti perinnölliset rauhantuomarit maaseudulla. Kommuunijärjestelmä antaisi sitä vastoin yhteiskuntaelimistölle takaisin kaikki ne voimat, mitkä tähän asti on kuluttanut »valtioksi» nimitetty loiskavannainen, joka elää yhteiskunnan kustannuksella ja pidättää sen vapaata liikuntaa. Jo yksistään siten olisi pantu alulle Ranskan uudestisyntyminen. — Maaseutu-kaupunkien porvaristo piti Kommuunia yrityksenä, jonka tarkoituksena oli alistaa jälleen maaseutu sen valtaan, niin kuin asian laita oli ollut Ludvig Filipin hallitessa, muuttuen sittemmin Louis Bonaparten aikana kuviteluksi kaupungin alistamiseksi maaseudun valtaan. Todellisuudessa kommuunijärjestelmä olisi saattanut maa-laistuottajat piirien pääkaupunkien henkisen johdon alaisiksi ja taannut heille siellä heidän etujensa luonnollisen edustuksen kaupunkilaistyöläisten ominaisuudessa.— Jo Kommuunin pelkän olemassaolon ihan itsestään

selvänä seurauksena oli paikallinen itsehallinto, joka ei nyt enää kuitenkaan ollut tarpeettomaksi käyneen valtiiovallan vastakohta. Vain joku Bismarck, joka monien vuosien kuluessa käytti kaiken aikansa mikä häneltä jäi vapaaksi juonitteluilta, joissa veri ja rauta olivat etutilalla, hänen henkisellet tasolleen niin sopivaan harrastukseen — pilalehti »Kladderadatschin»³¹² (berliiniläisen »Punchin»³¹³) avustamiseen — vain sellainen mies saattoi keksaista, että Pariisin Kommuuni pyrki oikeastaan preussilaiseen kaupunkikuntajärjestykseen, mikä oli vain irvikuva vuoden 1791 ranskalaisesta kaupunkikuntajärjestyksestä ja alensi kaupunginhallitukset pelkiksi Preussin valtiokoneiston toisarvoisiksi rattaiksi.

Kommuuni toteutti kaikkien porvarillisten vallankumousten ohjelauseen — halpa hallitus — tekemällä lopun kahdesta suurimmasta menoluokasta, vakinaisesta armeijasta* ja virkamieskunnasta. Kommuunin pelkkä olemassaolo kielsi yksinvallan, joka ainakin Euroopassa on ollut tavanomaisena painolastina ja luokkaherruuden välttämättömänä verhona. Se loi tasavallalle tosi demokraattisten laitosten perustan. Mutta »halpa hallitus» enempiä kuin »todellinen tasavaltakaan» eivät olleet sen lopullisena tavoitteena; ne tulivat siinä sivussa ja itsestään.

Kommuunin aiheuttamat monenlaiset tulkinnat ja siinä ilmaisunsa saaneet moninaiset intressit osoittavat, että Kommuuni oli erittäin joustava valtiollinen muoto, kun sitä vastoin kaikki aikaisemmat hallitusmuodot olivat oleellisesti olleet sortavia. Kommuunin todellinen salaisuus oli siinä, että se oli olemukseltaan työväenluokan hallitus**, tulos tuottajaluokan taistelusta anastajaluokkaa vastaan, että se oli vihdoinkin löydetty valtiollinen muoto, jonka vallitessa saattoi tapahtua työn taloudellinen vapauttaminen.

Ilman tätä viimeistä ehtoa kommuunijärjestelmä olisi ollut mahdottomuus ja harhaosuma. Tuottajien poliittista herruutta ei voi olla heidän yhteiskunnallisen orjuutuksensa ikuistamisen ohessa. Kommuunin piti sen

* Vuosien 1871 ja 1891 saksankielisissä painoksissa sana »vakinaisesta» on jätetty pois. *Toim.*

** Vuosien 1871 ja 1891 saksankielisissä painoksissa sanat »työväenluokan hallitus» on kursivoitu. *Toim.*

vuoksi olla aseena niiden taloudellisten perustusten kumoamisessa, joihin pohjautuu luokkien ja siis myös luokkaherruuden olemassaolo. Kun kerran työ vapautetaan, niin jokaisesta tulee työläinen, ja tuottava työ lakkaa olemasta ominaista tietyille luokalle.

Omituinen tosiasia: huolimatta kaikesta siitä, että viimeisten kuudenkymmenen vuoden aikana on tavattoman paljon puhuttu ja kirjoitettu työläisten vapauttamisesta, heti kun työläiset ottavat jossain asiat omiin käsiinsä, alkaa jälleen kuulua nykyisen yhteiskunnan ja sen kahden kohtion: pääoman ja palkkaorjuuden (maanomistaja on nyt enää vain äänetön kapitalistin yhtiökumppani) puolustajien apologeettisia fraaseja, ikään kuin kapitalistinen yhteiskunta yhä vieläkin olisi puhaimman neitseellisen viattomuutensa tilassa, ikään kuin sen vastakohtat olisivat vielä kehittymättömiä, sen itsepetokset yhä paljastamatta ja koko sen prostituoitu todellisuus yhä vielä salaisuutta! Kommuuni, he huutavat, tahtoo poistaa omistuksen, joka on kaiken sivilisaation perusta! Niin, hyvät herrat, Kommuuni tahtoi poistaa kaiken luokkaomistuksen, joka muuttaa monien työn harvojen rikkaudeksi. Se tahtoi pakkoluovuttaa pakkoluovuttajat. Se tahtoi tehdä henkilökohtaisen omaisuuden todellisuudeksi muuttamalla tuotantovälineet, maan ja pääoman, jotka nyt ovat ennen muuta työn orjuuttamisen ja riistämisen välikappaleita, pelkästään vapaan ja assosioituneen työn aseiksi. — Mutta sehän on kommunismia, »mahdotonta» kommunismia! Siitä huolimatta ne vallassaoleviin luokkiin kuuluvat henkilöt — ja heitä on paljon — jotka ovat kyllin ymmärtäväisiä käsittääkseen nykyisen järjestelmän jatkuvan olemassaolon mahdottomaksi, ovat ruvenneet osuuskunnallisen tuotannon tunkeileviksi ja suurisuisiksi apostoleiksi. Mutta jollei osuuskunnallinen tuotanto jää pelkäksi näennäisyydeksi ja huijaukseksi, jos se tunkee syrjään kapitalistisen järjestelmän, jos osuuskunnat kokonaisuutena järjestävät kansallisen tuotannon yhteisen suunnitelman mukaisesti ja siten ottavat sen oman johtonsa alaiseksi ja tekevät lopun jatkuvasta anarkiasta ja jaksoittaisesti uusiintuvista kouristuksista, jotka ovat kapitalistisen tuotannon väistämättömänä kohtalona, niin mitä muuta se olisi, hyvät

herrat, kuin kommunismia, »mahdollista» kommunismia?

Työväenluokka ei odottanut Kommuunilta ihmeitä. Sen tehtävänä ei ole panna täytäntöön par decret du peuple* mitään tiettyjä ja valmiita utopioita. Työväenluokka tietää, että vapautuakseen ja saavuttaakseen samalla sen korkeamman elämänmuodon, johon nykyisen yhteiskunnan oma taloudellinen kehitys on väistämättömästi johtava, työväenluokan on käytävä pitkällistä taistelua, läpäistävä monet historialliset prosessit, jotka muuttavat kokonaan toisiksi niin ihmiset kuin olosuhteetkin. Sen ei tarvitse toteuttaa mitään ihanteita; sen on vain annettava vapaus niille uuden yhteiskunnan aineksille, jotka jo ovat kehittyneet luhistuvan porvarillisen yhteiskunnan uumenissa. Täysin tietoisena historiallisesta kutsumuksesta ja täynnä sankarillista päättäväisyyttä toimia sen mukaisesti työväenluokka voi halveksien hymyillä lehdistön lakeijain törkeille solvauksille samoin kuin niiden hyväntahtoisten porvarillisten doktrinäärien oppisaarnallekin, jotka viisaan ja erehtymättömän oraakkelin äänensävyllä latelevat epäviisaita kuluneita lauseparsiaan ja lahkolaishullutuksiaan.

Kun Pariisin kommuuni otti vallankumouksen johdon käsiinsä; kun tavalliset työläiset ensi kerran uskalsivat kajota »luonnollisen esivaltansa**», etuoikeuteen — johtotoimintaan — ja tekivät vaatimattomasti, tunnontarkasti ja toimeliaasti tätä työtä tavattoman vaikeissa olosuhteissa ja sitä paitsi palkasta, jonka korkein määrä ei tehnyt viidettäkään osaa siitä minimipalkasta, jota erään korkeasti oppineen kertojan*** mukaan nauttii lontoolaisen kouluneuvoston sihteeri, — niin vanha maailma kääntelevä raivonkouristuksissa nähdessään punaisen lipun, joka Työn Tasavallan tunnusmerkkinä liehui kaupungintalon katolla.

Ja kuitenkin tämä oli ensimmäinen vallankumous, missä työväenluokka avoimesti tunnustettiin ainoaksi luokaksi, joka vielä kykeni osoittamaan yhteiskunnal-

* — kansan päätöksellä. *Toim.*

** Vuosien 1871 ja 1891 saksankielisissä painoksissa seuraavat sanat: »omistavien luokkien.» *Toim.*

*** Saksankielisissä painoksissa seuraavat sanat: »(professori Huxleyn)». *Toim.*

lista aloitteellisuutta; sen tunnustivat yksinpä Pariisin keskiluokan suuret joukot — pikkukauppiaat, käsityöläiset ja kauppiaat, kaikki, paitsi rikkaita kapitalisteja. Kommuuni oli pelastanut heidät ratkaisemalla viisaasti velkojaa ja velallista koskevan kysymyksen³¹⁴, joka oli jatkuvasti aiheuttanut eripuraisuutta keskiluokan omassakin keskuudessa. Tämä sama keskiluokan osa oli vuonna 1848 ottanut osaa työläisten kesäkuun kapinan kukistamiseen, ja heti sen jälkeen perustava kokous oli muutta mutkitta jättänyt sen velkojien uhriksi.³¹⁵ Mutta tämä ei ollut ainoa syy, minkä vuoksi se nyt liittyi työläisiin. Se tunsii olevansa pakotettu valitsemaan joko Kommuunin tai keisarikunnan, saman tekevää minkä nimisenä. Keisarikunta oli saattanut tämän keskiluokan osan taloudelliseen häviöön haaskaamalla yhteiskunnallista rikkautta, suosimalla finanssihuijausta, jouduttamalla keinotekoisesti pääoman keskittymistä ja siitä aiheutuvaa keskiluokan melkoisen osan pakkoluovutusta. Keisarikunta oli sortanut sitä poliittisesti, herättänyt orgioillaan siveellistä suuttumusta, loukannut sen voltarelaisuutta jättämällä sen lasten kasvatuksen frères ignorantinsin³¹⁶ tehtäväksi ja kuohuttanut sen ranskalaista kansallistunnetta syöksemällä sen päistikkaa sotaan, jonka aiheuttaman hävityksen ainoana korvauksena oli keisarikunnan kukistuminen. Itse asiassa bonapartistiylhäisön ja kapitalistien bohemen* lähdettyä Pariisista keskiluokan todellinen järjestyspuolue, joka esiintyi »Union républicaine» nimisenä³¹⁷, asettui Kommuunin lipun alle ja puolusti sitä Thiersin tahalliselta panettelulta. Kestääkö keskiluokan suurten joukkojen kiitolisuus nykyiset kovat koettelemuksetkin, sen on osoittava tulevaisuus.

Kommuuni oli täysin oikeutettu julistamaan talonpojille: »Meidän voittomme on teidän pelastuksenne!» Kaikista niistä valheista, jotka Versailles on hautonut ja joita Euroopan sanomalehdistön mainehikkaat palkkarengit ovat levitelleet ympäri maailmaa, on mahdotto mimpia se, että »tilanherrakamari» edusti muka Ranskan talonpoikia. Ajatelkaas, kun Ranskan talonpojat ovat

---

* — boheemi, joukkio. *Totm.*

rakastuneet niihin, joille heidän täytyi vuoden 1815 jälkeen maksaa korvausta kokonainen miljardi!³¹⁸ Onhan Ranskan talonpojan silmissä jo pelkkä suurtilallisen olemassaolon tavoittelua, minkä hän vuonna 1789 oli taistellen saavuttanut. Porvaristo oli vuonna 1848 asettanut talonpojan maapalstalle 45 centimeä lisäveroa frangia kohti, mutta se oli tehnyt sen vallankumouksen nimessä; nyt se pani alulle kansalaissodan vallankumousta vastaan siirtääkseen pääosan Preussille maksettavasta viiden miljardin sotakorvauksesta talonpoikien suoritettavaksi. Kommuuni sitä vastoin selitti jo heti eräessä ensimmäisestä julistuksistaan, että itse sotasyölysten oli suoritettava myös sen kustannukset. Kommuuni olisi vapauttanut talonpojan veriverosta, antanut hänelle halvan hallituksen, asettanut hänen verenimijöidensä, notaarin, asianajajan, oikeudenpalvelijan ja kaikkien muiden oikeuslaitoksen vampyyrien tilalle palkalliset kommuunien toimitsijat, jotka hän itse olisi valinnut ja jotka olisivat olleet hänelle vastuuvollisia. Se olisi vapauttanut hänet maapoliisin, santarmien ja prefektien mielihallasta; se olisi asettanut pappispimityksen tilalle opettajien jakaman valistuksen. Ranskalainen talonpoika on ennen kaikkea mies, joka laskelmoi. Hän olisi havainnut peräti järkeväksi sen, ettei papinmaksuja suoriteta veronkantajan periminä erinä, vaan vapaaehtoisina lahjoituksina, joiden määrä riippuu seurakunnan jumalisuudesta. Tällaisia olivat ne oleelliset hyvyydet, jotka Kommuunin valta, ja vain se, olisi antanut Ranskan talonpojille. Sen vuoksi on aivan tarpeetonta puuttua tässä lähemmin niihin mutkallisiin ja todellisiin elämänkysymyksiin, jotka yksinomaan Kommuuni kykeni ja jotka sen täytyi ratkaista talonpojan eduksi — kysymyksiin, jotka koskevat talonpojan palstatilan vuorenraskeana rasituksena ollutta hypoteekkivelkaa, päivä päivältä kasvanutta maaseudun proletariaattia ja talonpoikien pakkoluovuttamista, mikä tapahtui yhä nopeammin uudenaikaisen maanviljelystalouden kehittymisen ja kapitalistisen maanviljelyksen kilpailun ansiosta.

Louis Bonaparten oli valinnut tasavallan presidentiksi Ranskan talonpoika, mutta toisen keisarikunnan loi järjestyspuolue. Mitä Ranskan talonpoika todella tar-

vitsi, siitä hän alkoi antaa osoituksia vuosina 1849 ja 1850 asettamalla kaikkialla oman kunnallislautakunnan puheenjohtajansa hallituksen prefektiä vastaan, koulunsa opettajan — hallituksen pappia vastaan ja oman itsensä — hallituksen santarmia vastaan. Kaikki lait, jotka järjestyspuolue antoi tammi- ja helmikuussa 1850, olivat sen oman tunnustuksen mukaan talonpoikaa vastaan suunnattuja pakkotoimenpiteitä. Talonpoika oli bonapartisti, koska suuri vallankumous ja ne edut, joita se oli hänelle antanut, olennoituivat hänen silmissään Napoleonissa. Kuinka tämä harhaluulo, joka häyleni nopeasti toisen keisarikunnan aikana (ja joka koko olemukseltaan oli vastakkainen »tilanherrakamarin» pyrkimyksille), kuinka tämä menneisyyden ennakkoluulo olisi voinut kestää Kommuunin vedotessa talonpoikien elintärkeisiin etuihin ja pakottaviin tarpeisiin?

»Tilanherrakamari» tiesi — ja se sitä oikeastaan eniten pelottikin — että kolmen kuukauden vapaa kansakäyminen kommunardien Pariisin ja maaseudun välillä johtaisi yleiseen talonpoikaiskapinaan. Sen vuoksi se kiirehti peloissaan saartamaan Pariisin poliisivoimin ja estämään tartunnan leviämistä.

Jos Kommuuni oli siis Ranskan yhteiskunnan kaikkien terveitten aineiden todellinen edustaja ja näin ollen todella kansallinen hallitus, niin samanaikaisesti työväen-hallituksena ja työn vapautuksen rohkeana esitaistelijana se oli sanan täydessä merkityksessä kansainvälinen. Preussin armeijan nähden, joka oli liittänyt Saksaan kaksi Ranskan maakuntaa, Kommuuni yhdisti Ranskaan koko maailman työläiset.

Toinen keisarikunta oli yleismaailmallisen petkutuksen riemujuhla. Kaikkien maiden suurkeinottelijat olivat sen kutsusta rynnänneet paikalle ottamaan osaa sen orgioihin ja Ranskan kansan ryöstämiseen. Vielä tänäkin hetkenä Thiersin oikeana kätenä on Ganesco, valakialainen heittiö, ja vasempana kätenä Markovski, venäläinen urkkija. Kommuuni antoi kaikille ulkomaalaisille kunnian kaatua taistelussa kuolemattoman asian puolesta. Porvarien petoksen ansiosta hävityn ulkoisen sodan sekä porvarien ja muukalaisvalloittajan salaliiton aiheuttaman kansalaissodan välillä porvaristo ehti osoittaa isän-

maallisuutensa järjestämällä poliisimetsästyksen Ranskassa olevia saksalaisia vastaan. Kommuuni nimitti erään saksalaisen työläisen* tyoministerikseen. Thiers, porvaristo ja toinen keisarikunta olivat aina pettäneet Puolaa äänekkäillä osanottolupauksillaan, samalla kun ne todellisuudessa kavalsivat Puolan Venäjälle ja suorittivat likaista työtä Venäjän hyväksi. Kommuuni kunniotti Puolan sankarillisia poikia** asettamalla heidät Pariisin puolustuksen kärkeen. Ja merkitäkseen näkyvämmiin uuden historiallisen kauden, jonka se itse oli tietoisesti alkanut, Kommuuni kaatoi toisaalta preussilaisvoittajien ja toisaalta bonapartelaiskenraalien johtaman bonapartelaisarmeijan nähden sotamaineen jättiläismäisen symbolin — Vendôme-patsaan.³¹⁹

Kommuunin suurena yhteiskunnallisena toimenpiteenä oli sen oma työntäyteinen olemassaolo. Sen erinäiset toimenpiteet saattoivat vain osoittaa, mihin suuntaan kehittyi kansan hallitseminen, kun kansa itse hallitsee. Niitä olivat leipurinkisällien yötyön poistaminen; määräys, joka rangaistuksen uhalla kielsi alentamasta palkkaa rahasakoilla, joita työnantajat tavanomaisesti perivät työläisiltä kaikenlaisten tekosyiden varjolla — menettely, jolloin työnantaja on samalla sekä lainsäätäjänä että tuomarina ja tuomion täytäntöönpanijana ja päälle päätteeksi pistää rahat taskuunsa. Toinen samanlaatuisen toimenpide oli kaikkien suljettujen työpajojen ja tehtaiden luovuttaminen työläisösuuskunnille korvausehdoin, samantekevää, oliko kysymyksessä oleva kapitalisti paennut tai pitänyt parempana lakkauttaa työt.

Kommuunin mainiota asiantuntemusta ja maltillisuutta osoittavien finanssitoimenpiteiden täytyi rajoitua vain sellaisiin, jotka sopivat yhteen kaupungin piiritystilän kanssa. Suuret finanssiyhtiöt ja rakennusurakoitsijat olivat Haussmannin*** vallan aikana rosvooneet

* — Leo Frankelin. *Toim.*

** — Jaroslaw Dombrowskia ja Walery Wróblewskia. *Toim.*

*** Paroni Haussmann oli toisen keisarikunnan aikana Seinen departementin, ts. Pariisin kaupungin prefektinä. Hänen johdollaan suoritettiin muutoksia kaupungin asemakaavassa, minkä tarkoituksena oli helpottaa taistelua työläiskapinoita vastaan. (*Huomautus V. I. Leninin toimittamaan vuoden 1905 venäjänkieliseen laitokseen.*) *Toim.*

Pariisia niin, että Kommuunilla olisi ollut paljon suurempi oikeus niiden omaisuuden takavarikoimiseen kuin Louis Bonapartella oli ollut Orléans-suvun omaisuuden takavarikoimiseen. Hohenzollernit ja englantilaiset ylimykset, joiden omaisuus oli suurimmalta osaltaan kirkoilta ryöstettyä, olivat luonnollisesti tavattoman suuttuneita Kommuunille, joka kirkon omaisuuden takavarikoimisesta hyötyi vain 8000 frangia.

Saatuaan vähän rohkeutta ja voimaa Versaillesin hallitus ryhtyi heti mitä väkivaltaisimpiin toimenpiteisiin Kommuunia vastaan; se tukahdutti mielipiteenilmaisuvapauden kaikkialla Ranskassa, kielsi jopa suurten kaupunkien edustajien kokouksetkin; se harjoitti Versaillesissa ja muualla Ranskassa urkintaa, joka oli paljon laajempaa kuin toisen keisarikunnan aikana; sen inkvisiittorisantarmit polttivat kaikki Pariisissa julkaistut sanomalehdet ja avasivat kaikki Pariisiin menevät ja Pariisista saapuvat kirjeet; arimmatkin yritykset lausua sananen Pariisiin puolesta kansalliskokous tukahdutti ulvomalla niin, ettei sellaista oltu kuultu edes vuoden 1816 tilanherrakamarissa («chambre introuvable»); versaillesilaiset kävivät Pariisia vastaan verenhimoista sotaa ulkoa käsin, ja itse Pariisissa he yrittivät toimia lahjomisten ja salaliittojen avulla. Eikö näissä oloissa Kommuuni olisi tehnyt häpeällistä petosta, jos se olisi noudattanut kuin syvimmän rauhan vallitessa kaikkia liberalismiin sovinaisuussääntöjä? Jos Kommuunin hallitus olisi ollut herra Thiersin hallituksen kaltainen, niin ei olisi ollut syytä kieltää Pariisissa järjestyspuolueen lehtiä, eikä Versaillesissa Kommuunin lehtiä.

»Tilanherrakamarin» edustajilla oli tosiaankin syytä suuttua, kun juuri samaan aikaan, jolloin he julistivat kirkon helmaan palaamisen ainoaksi Ranskan pelastumisen keinoksi, epäuskonnollinen Kommuuni paljasti Picpusin nunnaluostarin ja St. Laurentin kirkon omituiset salaisuudet³²⁰. Thiersin ivaamista oli se, että samaan aikaan kuin Thiers kahmalokaupalla jakeli bonapartelaiskenraaleille kunnialegioonan suurristejä siitä, että nämä olivat mestareita häviämään taisteluita, allekirjoittamaan antautumisehtoja ja pyörittelemään savukkeita Wilhelmshönessä³²¹, Kommuuni pani viralta ja

vangitutti kenraaleitaan heti huomattuaan heidän hoitavan virkaansa leväperäisesti. Eikö se, että Kommuuni erotti ja vangitsi erään jäsenensä*, joka väärää nimeä käyttäen oli päässyt toimeen ja istunut aikaisemmin Lyonissa kuusi päivää vankilassa tavallisen vararikon vuoksi, eikö se ollut korvapuusti väärentäjä Jules Favrelle, joka yhä vielä oli Ranskan ulkoministerinä, kaupasi Ranskaa Bismarckille ja saneli käskyjä Belgian verrattomalle hallitukselle? Mutta itse asiassa Kommuuni ei suinkaan vaatinut itselleen erehtymättömyyden mainetta, kuten poikkeuksetta kaikki aikaisemmat hallitukset olivat tehneet. Se saattoi julkisuuteen kaikki sanansa ja tekonsa, ilmaisi yleisölle vajavaisuutensa.

Jokaisessa vallankumouksessa työntyy esiin sen todellisten edustajien ohella toisenlaatuisiakin ihmisiä. Toiset ovat olleet mukana aikaisemmissa vallankumouksissa ja kiintyneet niihin; he eivät ole selvillä uudesta liikkeestä, mutta heillä on yhä vielä suuri vaikutus kansaan tunnetun rohkeutensa ja luonteensa tai pelkästään tradition vuoksi. Toiset ovat vain huutajia, jotka vuodesta toiseen toistamalla alinomaa samoja syytöksiä jokaista hallitusta vastaan ovat saavuttaneet todellisten vallankumouksellisten maineen. Myös maaliskuun 18. päivän jälkeen ilmestyi sellaisia henkilöitä ja he esittivät eräissä tapauksissa huomattavaakin osaa. He jarruttivat minkä voivat työväenluokan todellista toimintaa, niin kuin he olivat jarruttaneet aikaisempienkin vallankumousten kehittymistä täydelliseksi. He ovat välttämätön paha, josta olisi päästy ajan mittaan, mutta juuri tätä aikaa ei Kommuunilla ollutkaan.

Ihmeellinen oli tosiaankin se muutos, minkä Kommuuni sai aikaan Pariisissa! Toisen keisarikunnan aikaisesta irstailevasta Pariisista ei jäänyt jälkeäkään. Pariisi ei ollut enää englantilaisten maalordien, irlantilaisten absentistien³²², entisten amerikkalaisten orjanomistajien ja amerikkalaisten nousukkaiden, entisten venäläisten maaorjanomistajien ja valakialaisten bojaarien kokoon-tumispaikka. Ei ollut enää tuntemattomien ruumiita ruumishuoneessa, ei yöllisiä sisäänmurtoja, tuskin ai-

* — Blanchetin. *Toim.*

noatakään varkautta; vuoden 1848 helmikuun päivien jälkeen Pariisin kadut olivat ensi kerran todella turvalisia, vaikkei ollutkaan mitään poliisia.

»Me», muuan Kommuunin jäsen sanoi, »emme enää kuule kerrottavan murhista, ryöstöistä emmekä ihmisten ahdistelemisista; näyttää tosiaan siltä kuin poliisi olisi laahannut mukanaan Versaillesiin kaikki vanhat ystävänsä.»

Kokotit olivat seuranneet suojelijoitansa — noita paenneita perheen, uskonnon ja ennen kaikkea omaisuuden tukipylyväitä. Heidän tilalleen astuivat Pariisiin todelliset naiset, yhtä sankarillisina, jaloina ja uhrautuvaisina kuin klassisen muinaisajan naiset. Työtätekevä ajatteleva, taisteleva, vertavuotava ja historiallisen aloitteensa innoituksesta sädehtivä Pariisi miltei unohti porttiansa ulkopuolella olevat ihmissyöjät ryhtyessään rakentamaan uutta yhteiskuntaa!

Ja nyt tätä Pariisin uutta maailmaa vastassa oli Versaillesin vanha maailma — tuo koostuma kaikkien aikansaeläneiden järjestelmien hylkiöitä: legitimistejä ja orleanisteja, jotka halusivat kiihkeästi raadella kansakunnan ruumista, häntänään vedenpaisumuksen ajan tasavaltalaiset, jotka tukivat orjanomistajien kapinaa osallistumalla kansalliskokoukseen ja luulivat, että hallituksen etunenässä olevan vanhan ilveilijän turhamaisuuden ansiosta he säilyttävät parlamentaarisen tasavaltansa; he parodioivat vuotta 1789 pitämällä kuin aaveet kokouksiaan *Jeu de Paumessa**. Tämä kokous joka edusti kaikkea sitä, mikä Ranskassa oli aikansa elänyttä, pysyi näennäisesti pystyssä vain Louis Bonaparten kenraalien miekkojen tukemana. Pariisi oli totuus, Versailles — valhetta, ja tämän valheen julistajana oli Thiers.

Thiers julisti Seinen ja Oisen departementin pormestarien lähetystölle:

»Voitte luottaa sanaani, jota en ole koskaan rikkonut!»

Hän sanoi kansalliskokoukselle, että se oli muka »vapaimmin valittu ja vapaamielisin kokous, mitä Rans-

* Pallohuone, jossa vuoden 1789 kansalliskokous teki kuuluisan päätöksensä. (*Engelsin selitys vuoden 1871 saksankieliseen laittokseen.*)

kalla milloinkaan oli ollut»; kirjavalle! sotamieslaumalleen, että se oli »maailman ihme ja paras armeija, mitä Ranskalla milloinkaan oli ollut»; provinsseille, että Pariisin pommitus hänen käskystään oli tarua:

»Joskin muutamia kanuunanlaukauksia on ollut, niin niitä ei ole ampunut Versaillesin armeija, vaan eräät kapinoitsijat, jotka tahtovat luulotella, että he taistelevat, vaikka eivät ole uskaltaneet edes näyttäytyä.»

Sittemmin hän selitti provinsseille:

»Versaillesin tykistö ei pommita Pariisia, se vain ammuskelee sitä.»

Pariisin arkkikiispalle hän sanoi, että Versaillesin joukkojen syyksi pannut ampumiset ja vainotoimenpiteet (!) ovat pelkkää valhetta. Hän julisti Pariisille pyrkivänsä vain »vapauttamaan kaupungin kamalista tyraneista, jotka sitä sortavat» ja sanoi Kommuunin-Pariisin olevan tosiasiallisesti »vain kourallinen rikollisia».

Thiersin Pariisi ei ollut todellinen »roskajoukon» Pariisi, se oli aave-Pariisi, francs-fileursin³²³ Pariisi, boulevard-miesten ja -naisten Pariisi, rikas, kapitalistinen, kullattu laiskurien Pariisi, joka lakeijoineen, suurkeinottelijoineen, kirjallisine boheemineen ja kokotteineen nyt tungeksi Versaillesissa, Saint-Denisissä, Rueilissa ja Saint-Germainissa; jonka mielestä kansalaissota oli vain miellyttävä välinäytös; joka katseli taistelua kaukoputkella, piti lukua kanuunanlaukauksista ja vannoi oman ja porttojensa kunnian kautta, että näytelmä oli asetettu verrattomasti paremmin kuin konsanaan Porte Saint-Martinin teatterissa. Kaatuneet olivat todella kaatuneita, haavoittuneiden huuto ei ollut teennäistä; ja sitten, miten maailmanhistoriallista olikaan tuo kaikki!

Sellainen oli herra Thiersin Pariisi, samoin kuin Koblenzin emigrantti-joukko oli ollut herra de Calonnen Ranska.³²⁴

IV

Orjanomistajien salaliiton ensimmäinen yritys kukistaa Pariisi preussilaisten miehittäjien voimin epäonnistui Bismarckin kieltäytymisen vuoksi. Toinen, 18.

maaliskuuta tehty yritys päättyi armeijan tappioon ja hallituksen pakenemiseen Versaillesiin, jonne sen perässä ja käskystä joutui siirtymään koko hallintokoneisto. Ollen käyvinään rauhanneuvotteluja Pariisin kanssa Thiers voitti siten aikaa valmistellakseen sotaa Pariisia vastaan. Mutta missä armeija? Linjarykmenttien jäännökset olivat harvalukuisia ja epäluotettavia. Kun Thiers kehotti hartaasti maakuntia rientämään kansalliskaarteineen ja vapaaehtoisineen Versaillesin avuksi, niin vastauksena oli avoin kieltäytyminen. Vain Bretagne lähetti kourallisen chouaaneja³²⁵, jotka taistelivat valkoisen lipun alla jokaisella rinnassaan valkoiselle kankaalle kirjailtu Jeesuksen sydän ja sotahuutonaan: Vive le roi! (Eläköön kuningas!) Thiersin ei auttanut muu kuin haalia kovalla kiireellä kokoon kirjava joukko matruuseja, merisotilaita, paavin zuaveja, Valentinin santarmeja, Piétrin poliiseja ja mouchards*. Tämä armeija olisi kuitenkin ollut naurettavan mitätön ilman vähitellen vankeudesta palaavia bonapartelaisarmeijan sotamiehiä, joita Bismarck vapautti sen verran, että toisaalta olisi voitu käydä kansalaissotaa ja toisaalta pitää Versaillesn orjamaisen riippuvaisena Preussista. Tämän sodan kestäessä Versaillesn poliisin oli pidettävä silmällä Versaillesn armeijaa ja santarmien oli innostettava tämä armeija mukaansa asettumalla ensin itse kaikkialla vaarallisimmille paikoille. Kukistuneita linnoituksia ei valloitettu, vaan ostettiin. Kommunardien sankarillisuus sai Thiersin vakuuttumaan siitä, että Pariisin vastarinta ei ollut murrettavissa hänen oman strategisen neroutensa eikä hänen käytettävissään olevien pistinten voimalla.

Samaan aikaan hänen ja maakuntien välit kävivät yhä kireämmiksi. Versaillesiin ei tullut ainoatakaan myötätunnon adressia, mikä olisi voinut ilahduttaa Thiersiä ja hänen »tilanherrakamariaan». Päinvastoin. Joka suunnalta tuli lähetystöjä ja kirjallisia vetoamuksia, jotka kaikkea muuta kuin kunnioittavassa äänilajissa vaativat tekemään sovinnon Pariisin kanssa sillä pohjalta, että tunnustetaan selvästi tasavalta, vahvistetaan Kommuunin säätämät vapaudet ja hajotetaan kansallis-

* — urkkijoita. *Toim.*

kokous, jonka valtuudet olivat jo kuluneet umpeen. Näitä lähetystöjä ja vetoamuksia tuli niin paljon, että Thiersin oikeusministeri Dufaure käski 23. huhtikuuta lähettämässään kiertokirjeessä virallisia syyttäjiä katsomaan »sovintokehotukset» rikoksiksi! Nähdessään sotaretkensä tarjoamat toivottomat perspektiivit Thiers päätti muuttaa taktiikkaansa ja määräsi toimitettavaksi 30. huhtikuuta koko maassa kunnanvaltuustojen vaalit kansalliskokoukselle sanelemansa uuden kunnallislain mukaisesti. Turvautuen vuoroin prefektiensä juonitteluihin, vuoroin poliisiensa pelotteluihin hän odotti varmana, että maakuntien vaalituomio antaa kansalliskokoukselle sitä moraalista voimaa, jota siltä oli aina puuttunut, ja että hän saa maakunnilta sitä aineellista voimaa, mitä hän Pariisiin voittamiseen tarvitsi.

Pariisia vastaan käymäänsä ja omissa tiedonannoissaan ylistelemäänsä rosvosotaa sekä ministeriensä yrityksiä pystyttää hirmuvalta koko Ranskassa Thiers oli heti alusta alkaen pitänyt tarpeellisena täydentää pienellä sovintokomedialla, jolla oli useampiakin tarkoituksia. Sen piti johtaa maaseutu harhaan, houkutellessa hänen puolelleen Pariisin keskiluokka ja ennen kaikkea antaa kansalliskokouksen näennäisille tasavaltalaisille tilaisuus salata Pariisia vastaan tekemänsä petos Thiersille osoitetulla luottamuksella. 21. maaliskuuta, jolloin Thiersillä ei ollut vielä mitään armeijaa, hän selitti kansalliskokoukselle:

»Tulkoon mitä tulee, minä en tule lähettämään sotaväkeä Pariisia vastaan.»

27. maaliskuuta hän julisti:

»Virkaan astuessani tasavalta oli jo olemassa, ja olen vakavasti päättänyt pitää sen pystyssä.»

Todellisuudessa hän kukisti Lyonissa ja Marseillessa vallankumouksen tasavallan nimessä,³²⁶ samalla kun hänen »tilanherrakamarinsa» Versaillesissa nosti kovan melun jo pelkästään kuullessaan sanan »tasavalta». Tämän sankaritekonsa jälkeen hän lievensi olevan tosiasian pelkäksi oletetuksi tosiasiaksi. Orléansin prinssit, jotka hän varovaisuussyistä oli toimittanut pois Bordeauxista,

saivat nyt julkisesti lakia rikkoen vehkeillä vapaasti Dreuxissa. Myönnytykset, joista Thiers oli antanut toiveita Pariisin ja provinssien edustajien kanssa pitämässään loputtomissa kokouksissa — niin kovin ristiriitaisia kuin hänen lupailunsa sävyiltään ja väriltään olivatkin — päätyivät lopulta aina siihen, että hänen kostonsa rajoittuu todennäköisesti

»kouralliseen rikollisia, jotka olivat osallistuneet Clément Thomasin ja Lecomten murhaamiseen».

Sen ehtona oli täysin ymmärrettävästi se, että Pariisi ja Ranska tunnustavat herra Thiersin peruuttamattomasti tasavalloista parhaaksi, niin kuin hän itse oli 1830 tehnyt Ludvig Filipin suhteen. Ja nuo myönnytykset — hän ei tyytynyt vain huolehtimaan siitä, että ne tehtiin kyseenalaisiksi virallisissa selityksissä, joita hänen ministerinsä antoivat niistä kansalliskokouksessa; ei, hän käytti myös Dufaureaan. Dufaure, tämä vanha orleanistiasianajaja, oli aina piiritystilan aikana ollut ylituomarina, niin nyt 1871 Thiersin aikana kuin myös 1839 Ludvig Filipin aikana ja 1849 Louis Bonaparten presidenttikautena. Silloin kun hän ei ollut ministerinä, hän kartutti rikkauksiaan puolustamalla Pariisin kapitalisteja ja hankki poliittista pääomaa puhumalla niitä lakeja vastaan, joita itse oli ollut säätämässä. Nyt, tyytymättä siihen, että ajoi kansalliskokouksessa läpi koko joukon sortolakeja, joiden avulla Pariisin kukistumisen jälkeen piti hävitettämän viimeisetkin tasavaltalaisen vapauden jäännökset Pariisista — hän osoitti jo ennakolta Pariisin kohtalon lyhentämällä mielestään kovin pitkäveteistä oikeudenkäyntiä sota-oikeuksissa³²⁷ ja saattamalla voimaan vastaleivotun drakonisen maastakarkotuslain. Lak-kauttaessaan kuolemanrangaistuksen valtiorikoksista vuoden 1848 vallankumous oli korvannut sen maastakarkotuksella. Louis Bonaparte ei uskaltanut ainakaan avoimesti entistää giljotiinin valtaa. Tilanherrojen kansalliskokouksen, joka ei vielä rohjennut edes vihjaillakaan sellaista, että pariisilaiset eivät sen mielestä olleet kapinallisia, vaan murhamiehiä, täytyi sen vuoksi Pariisiin kohdistuvassa alustavassa kostossaan rajoittaa Dufauren uuteen maastakarkotuslakiin. Näissä oloissa Thiersin

olisi ollut mahdotonta jatkaa sovintokomediaansa näin kauan, jollei — mitä hän juuri tahtoikin — se olisi saanut raivostumaan »tilanherrakamarin» edustajia, jotka tylsäjärkisyydessään eivät ymmärtäneet koko peliä eivätkä sitä, että hänen teeskentelynsä, vilppinsä ja vitkuttelunsa oli välttämätöntä.

Pitäen silmällä tulevia huhtikuun 30. päivän kunnallisvaaleja Thiers esitti 27. huhtikuuta erään suurista sovintonäytelmistään. Vuodattaessaan sentimentaalisia fraasejaan hän kesken kaiken huudahti kansalliskokouksen puhujalavalta:

»On olemassa vain yksi salaliitto tasavaltaa vastaan — Pariisin salaliitto, joka pakottaa meidät vuodattamaan ranskalaisten verta. Toistan kuitenkin vielä kerran: laskekoot syntiset aseensa ne, jotka ovat ne nostaneet, ja me pysäytämme rangaistuksen miekan — teemme rauhan, jonka ulkopuolelle jää vain pieni rikollisjoukko.»

»Tilanherrakamarin» edustajien kiivaisiin välihuutoihin hän vastasi:

»Sanokaa minulle, hyvät herrat, pyydän sitä hartaasti, olenko väärässä? Käykö teidän todella sääliksi, että saatoin sanoa totuuden mukaisesti, että rikollisia on vain kourallinen? Eikö se ole onni onnettomuudessamme, että sellaiset miehet, jotka saattoivat vuodattaa Clément Thomasin ja kenraali Lecomten verta, ovat vain harvoja poikkeuksia?»

Ranska oli kuitenkin kuuro Thiersin puheille, joiden hän itseään imarrellen luuli tehoavan kuin parlamentaarisen seireeninlaulun. Niistä 700 000 kunnanvaltuutetusta, jotka valittiin Ranskalle jääneissä 35 000 kunnassa, yhtyneiden legitimistien, orleanistien ja bonapartistien osalle tuli vajaat 8000. Vaaleja seuranneiden täydennys- ja uusintavaalien tulos oli vielä epäsuotuisampi heille. Kansalliskokous, sen sijaan, että olisi saanut maaseudulta niin kipeästi kaipaamaansa aineellista tukea, kadotti viimeisenkin oikeutensa esiintyä siveellisenä voimana: oikeutensa pitää itseään Ranskan yleisen tahdon ilmaisijana. Ja tappion täydennykseksi Ranskan kaikkien kaupunkien vastavalitut valtuutetut uhkasivat kutsumaa koolle Bordeauxiin kokouksen vallan anastaneen Versaillesin kansalliskokouksen vastapainoksi.

Näin ollen koitti kauan odotettu Bismarckin ratkaisevan esiintymisen hetki. Valtiaan äänellä hän käski Thiersiä lähettämään viivyttelämättä Frankfurtiin valtuutettuja lopullista rauhantekoa varten. Totellen nöyrästi herransa ja mestarinsa käskyä Thiers kiirehti lähettämään matkaan koetellun Jules Favrensa sekä tämän avuksi Pouyer-Quertierin. Pouyer-Quertier, »etevä» rouenilainen puuvillatehtailija, joka oli toisen keisarikunnan innokas, jopa orjamainenkin kannattaja, ei ollut tuossa keisarikunnassa milloinkaan havainnut vääräksi mitään muuta, paitsi Englannin kanssa solmitun kauppasopimuksen³²⁸, joka vahingoitti hänen omia tehtailijanjensa. Tuskin Thiers oli Bordeauxissa nimittänyt hänet rahaministeriksi, kun hän jo moitiskeli tuota »onnetonta» sopimusta, vihjaili, että se piakkoin puretaan, ja oli vielä niinkin hävytön, että yritti, joskin tuloksetta (koska oli tehnyt laskelmansa Bismarckia huomioonottamatta), saattaa heti jälleen voimaan Elsassia vastaan suunnatut vanhat suojelutullit, koska, kuten hän sanoi, mitkään voimassaolevat kansainväliset sopimukset eivät olleet estämässä sitä. *Tämä mies*, joka vastavallankumouksessa näki keinon työpalkkojen alentamiseksi Rouenissa ja ranskalaisten maakuntien luovuttamisessa keinon tavarainsa hintojen korottamiseksi Ranskassa — eikö hän ollutkin kuin luotu kyllin arvoisaksi toveriksi Jules Favrelle tämän viimeisessä, koko hänen työnsä kruunaneessa petoksessa?

Kun tämä herttainen valtuusmiespari saapui Frankfurtiin, Bismarck tiuskasi heille heti komennon: Joko keisarikunnan entistäminen tai rauhanehdoteni ehdoton hyväksyminen! Näissä rauhanehdoissa vaadittiin sotakorvauksen maksuaikojen lyhentämistä ja Pariisin linnoitusten jäämistä preussilaisten joukkojen miehittämiksi niin kauaksi aikaa, kunnes Bismarck voi selittää olevansa tyytyväinen Ranskan asiointilaan. Täten Preussi tunnustettiin ylimmäksi erotuomariksi Ranskan sisäisissä asioissa! Bismarck puolestaan oli valmis Pariisin nujertamiseksi päästämään vankeudesta bonapartelaisarmeijan ja antamaan sille suoranaiseksi avuksi keisari Vilhelmin joukkoja. Sanansa vakuudeksi hän asetti ensimmäisen sotakorvauserän maksun riippuvaiseksi Pa-

riisiin »rauhottamisesta». Thiers ja hänen valtuusmiehen­sä ahmaisivat tietysti mielellään sellaisen syötin. He allekirjoittivat sopimuksen 10. toukokuuta ja hankkivat sille kansalliskokouksen vahvistuksen jo 18. toukokuuta.

Rauhanteon jälkeen bonapartelaisjoukkojen vankeu­desta saapumiseen saakka Thiers tunsi olevansa pakotet­tu jatkamaan sovintokomediaansa sitäkin suuremmalla syyllä, kun hänen tasavaltalaiset kätyrinsä kaipasivat kipeästi tekosyytä ummistaakseen silmänsä näkemästä Pariisin verilöylyn valmisteluja. Vielä 8. toukokuuta hän vastasi eräälle sovintoa tahtovalle keskiluokan lähe­tystölle:

»Heti kun kapinalliset suostuvat antautumaan, Pariisin por­tit tullaan avaamaan viikoksi selko selälleen kaikille muille paitsi kenraalien Clément Thomasin ja Lecomten murhaajille.»

Muutamaa päivää myöhemmin, kun »tilanherraka­mari» vaati kiihvastuneena häntä vastaamaan tästä lupauk­sesta, hän kieltäytyi kaikista selityksistä huomauttaen kuitenkin paljonpuhuvasti:

»Sanon teille, että joukossanne on malttamattomia, joilla on liian kiire. Heidän on odotettava vielä kahdeksan päivää; kah­deksan päivän kuluttua ei enää ole mitään vaaraa, ja tehtävä on silloin vastaava heidän rohkeuttaan ja heidän kykyjään.»

Heti kun Mac-Mahon saattoi luvata marssivansa pian Pariisiin, Thiers selitti kansalliskokoukselle, että hän

»astuu Pariisiin *laki* kädessään ja vaatii täyttä sovintusta niiltä kurjilta, jotka ovat vuodattaneet sotamiesten verta ja hävittäneet julkisia muistomerkkejä».

Kun ratkaisun hetki koitti, hän sanoi kansallisko­koukselle: »Tulen olemaan armoton»; Pariisille hän sanoi, että sen tuomio on julistettu, ja omille bonapartelaisille maantierosvoilleen, että heillä on esivallan lupa kostaa Pariisille mielensä mukaan. Vihdoin, kun petos 21. tou­kokuuta oli avannut Pariisin portit kenraali Douaylle, Thiers paljasti 22. toukokuuta »tilanherrakamarilleen» sovintokomediansa »tarkoituksen», jota nämä itsepintai­sesti eivät olleet tahtoneet käsittää.

»Muutamia päiviä sitten sanoin teille, että olemme lähestymässä *päämääräämme*; tänään tulin tänne sanoakseni teille, että *päämäärä* on saavutettu. Järjestys, oikeus ja sivilisaatio ovat vihdoin voittaneet!»

Niin, sitä se oli. Porvarillisen järjestelmän sivilisaatio ja oikeus esiintyvät todellisessa, pahaennustavassa valaistuksessaan heti kun tämän järjestelmän orjat nousevat kapinaan herrojansa vastaan. Silloin tuo sivistys ja oikeus muuttuu peittelemättömäksi raakalaisuudeksi ja laittomaksi kostoksi. Rikkauden anastajien ja sen tuottajien välisen luokkataistelun jokainen uusi kriisi osoittaa tuon tosiasian yhä näkyvämmiin. Vuoden 1871 sanoinkuvaamattoman halpamaisuuden rinnalla kalpenevat jopa nekin kauhuntyöt, jotka porvaristo suoritti kesäkuussa 1848. Siinä uhrautuvassa sankarillisuudessa, jota Pariisin kansa — miehet, vaimot ja lapset — osoitti jatkaessaan kahdeksan päivää taisteluaan sen jälkeen, kun versaillesilaiset olivat murtautuneet Pariisiin, kuvastuu kansan asian suuruus yhtä kirkkaasti kuin sotilaiden helvetillisissä teoissa kuvastuu sen sivilisaation henki, jonka palkattuja esitaistelijoita ja kostajia he olivat. Suurenmoinen on tosiaan se sivilisaatio, jonka elinkysymyksenä oli, mihin panna jo taistelun jälkeen tappamiensa ihmisten ruumisröykkiöt!

Löytääksemme jotain, mikä vetää vertoja Thiersin ja hänen verikoiriensa edesottamuksille, meidän on palattava Sullan ja Rooman kummankin triumviraatin aikoihin.³²⁹ Samaa kylmäveristä joukkomurhaamista; samaa pyövelien välinpitämättömyyttä ikään ja sukupuoleen nähden murhatyössä; sama järjestelmällisyys vankien kiduttamisessa; samaa vainoamista, joka tällä kerralla kohdistuu kuitenkin kokonaista luokkaa vastaan; samaa hurjaa piilottautuneiden johtomiesten jahaamista, jottei kukaan heistä pelastuisi; samanlaista poliittisten ja henkilökohtaisten vihamiesten ilmiantamista; samaa välinpitämättömyyttä hakattaessa kuoliaaksi ihmisiä, joilla ei ollut mitään yhteyttä taisteluun. Ero on vain siinä, että roomalaisilla ei vielä ollut mitraljöösejä vangittujen joukoittaista surmaamista varten ja että heillä ei ollut »kädessään lakia» eikä huulillaan sanoa »sivilisaatio».

Ja näiden häpeätekojen jälkeen katsokaa tämän porvarillisen sivilisaation toista, vielä inhottavampaa puolta, jota sen oma sanomalehdistö on kuvannut!

Erään lontoolaisen tory-puolueen lehden Pariisiin kirjeenvaihtaja kirjoittaa:

»Kauempana kajahtelee vielä yksityisiä laukauksia; oman onnensa nojaan jätetyt haavoittuneet tekevät kuolemaa Père-Lachaisen hautausmaalla; 6000 kapinallista harhailee epätoivoisina kuolemantuskassa katakombien salakäytävissä; kaduilla näkee ajettavan onnettomia, jotka sitten ammutaan joukoittain mitraljööseillä. On kuohuttavaa nähdä samaan aikaan, miten kahvilat ovat tupaten täynnä absintinjuojia, biljardin- ja dominonpelaajia, nähdä, miten kokotit maleksivat pitkin bulevardjeja, ja kuulla, miten äänekäs mässäyksen humu kaikuu loistoravintolain cabinets particuliers* rikkoen öisen hiljaisuuden.»

Herra Edouard Hervé kirjoittaa Kommuunin lakkauttama massa versaillesilaisten »Journal de Paris» lehdessä³³⁰

»Tapa, millä Pariisin väestö (!) ilmaisi eilen tyytyväisyytensä, oli tosiaankin enemmän kuin kevytmielinen, ja me pelkäämme, että tilanne ajan oloon pahenee. Pariisi on nyt juhla-asussa, mikä totisesti on sopimatonta, ja siitä on tehtävä loppu, elleimme halua, että meitä tullaan nimitämään Parisiens de la décadence**».

Ja sitten hän lainaa Tacitukselta seuraavan kohdan:

»Ja kuitenkin tuon hirvittävän taistelun jälkeisenä aamuna ja jopa ennen taistelun päättymistä halpamainen ja irstaileva Rooma alkoi jälleen rypeä siinä hekuman suossa, joka mädätti sen ruumiin ja tahrasi sen sielun — alibi proelia et vulnera, alibi balneae popinaeque (täällä taisteluja ja haavoja, tuolla kylpylöitä ja ravintoloita).»

Herra Hervé unohtaa vain, että »Pariisin väestö», josta hän puhuu, on Thiersin Pariisin väkeä, niitä francsfileurs, jotka joukoittain palasivat Versaillesista, Saint-Denisistä, Rueilista ja Saint-Germainista, se on *todella* »rappioajan Pariisi».

Tämä työn orjuutukseen perustuva häpeällinen sivilisaatio, joka kerta kun se juhlii uuden paremman yhteiskunnan uhrautuvaisista esitaistelijoista saamaansa veristä voittoa, väimentää teurasuhriensa huudot vainohuu-

* — yksityishuoneista. *Toim.*

** — rappioajan pariisilaisiksi. *Toim.*

doilla ja parjauksilla, joka toistuu kaikuna kautta maailman. Kommuunin valoisa työläisten Pariisi muuttuu »järjestyksen» verikoirien käsissä äkkiä joksikin paholais-ten pesäksi. Entä mitä tämä tavaton muutos todistaa kaikkien maiden porvarien mielestä? Ei muuta kuin että Kommuuni oli tehnyt salaliiton sivilisaatiota vastaan! Pariisin kansa uhraa antaumuksellisesti henkensä Kommuunin puolesta; missään aikaisemmassa taistelussa ei ole ollut niin suurta itseuhrautuvaisuutta. Mitä se todistaa? Ei muuta kuin että Kommuuni ei ollut kansan oma hallitus, vaan pienen rikolliskoplan väkivaltaa! Pariisin naiset antavat ilomielin elämänsä barrikadeilla ja mes-tauspaikoilla. Mitä se todistaa? Ei muuta kuin että Kommuunin pahahenki oli tehnyt heistä Magairoita ja Hekateita! Kommuunin maltillisuutta, jota se osoitti kaksi-kuukautisen ehdottoman herruutensa aikana, voidaan verrata vain siihen sankaruuteen, jota se osoitti puolustautuessaan. Mitä se todistaa? Ei muuta kuin että Kommuuni kahden kuukauden ajan salasi visusti mallillisuuden ja inhimillisyyden naamarilla perkeleellisen verenhimonsa päästääkseen sen kuolinkamppailun hetkellä valloilleen!

Työläisten Pariisin puolustautuessa sankarillisen itseuhrautuvaisesti joutui samalla liekkien saaliiksi rakennuksia ja muistomerkkejä. Kun proletariaatin orjuuttajat raatelevat palasiksi sen elävää ruumista, niin älkööt luulko, että he saavat voittokulussa palata asuinsijainsa koskemattomien seinien sisälle. Versaillesin hallitus huutaa: »Murhapoltto!» ja kuiskaa tuon iskusanan kaikille kätyreilleen etäisimpiä kyliä myöten, jotta sen vastustajia vainottaisiin kuin ammattimurhapolttajia. Koko maailman porvaristo katselee mielellään taistelun jälkeä suoritettua joukkoteurastusta, mutta kauhistuu kodin »häpäisemistä»!

Kun hallitukset antavat sotalaivastoilleen virallisen luvan »tappaa, polttaa ja hävittää», niin onko se lupa murhapolttoihin? Kun brittiläiset joukot hillittömydessään polttivat Washingtonin Kapitolin ja Kiinan keisarin kesäpalatsin,³³¹ niin oliko se murhapoltto? Kun preussilaiset, eivät suinkaan sotilaallisista syistä, vaan pelkästään vihoissaan ja kostonhimossaan, paloöljyä

käyttäen polttivat kaupunkeja, kuten esimerkiksi Châteaudunin, ja lukemattomia kyliä, niin oliko se murhapoltto? Kun Thiers kuusi viikkoa pommitti Pariisia vakuuttaen, että hän tahtoi sytyttää vain sellaiset talot, missä oli ihmisiä, niin oliko se murhapoltto? Sodassa on tuli täysin oikeellinen ase. Rakennuksia, jotka vihollinen on miehittänyt, pommitetaan polttotarkoituksessa. Jos puolustajien täytyy ne jättää, he itse sytyttävät ne palaamaan, jotta hyökkääjä ei voisi käyttää niitä tukikohtina. Poroksi polttaminen on aina ollut maailman kaikkien säännöllisten armeijoiden taistelulinjoilla sijainneitten rakennusten ehdottomana kohtalona. Mutta sodassa, jota sorretut käyvät sortajiaan vastaan ja joka on historian ainoaa oikeutettua sotaa, sellaista ei millään muotoa saisi tapahtua! Kommuuni käytti tulta puolustuskeinonaan tämän sanan ahtaimmassa merkityksessä. Se käytti sitä sulkeakseen versaillesilaisten joukoilta ne pitkät, suorat kadut, joita Haussmann oli tarkoituksellisesti aukonut tykkitulta varten; se käytti tulta turvatakseen peräytymisensä, samoin kuin versaillesilaiset hyökätessään käyttivät kranaatteja, jotka hävittivät vähintään yhtä paljon taloja kuin Kommuunin tuli. Nytkin on yhä kiistanalaista, mitkä talot olivat puolustajien ja mitkä hyökkääjien sytyttämiä. Ja puolustajat turvautuivat tulenkäyttöön vasta sitten, kun versaillesilaiset joukot jo olivat aloittaneet vankiensä joukkomurhaamisen.— Lisäksi Kommuuni oli jo aikoja ennen ilmoittanut julkisesti, että se äärimmäisyyksiin pakotettuna tulisi hautaantumaan Pariisin raunioihin ja tekemään Pariisista toisen Moskovan³³², niinhän puolustushallituskin oli aikoinaan luvannut tehdä, tosin vain petoksensa peittämiseksi. Juuri tätä tarkoitusta varten Trochu oli hankkinut tarpeellisen määrän paloöljyä. Kommuuni tiesi, että sen vastustajat eivät rahtuakaan piitanneet Pariisin väestön hengestä, mutta omista Pariisissa olevista taloistaan he kyllä olivat huolissaan. Ja Thiers puolestaan oli selittänyt, että hän on kostava säälimättömästi. Heti kun toisaalta hänen armeijansa oli taisteluvalmiina ja toisaalta preussilaiset olivat katkaisseet ulospääsytiet, hän huudahti: »Tulen olemaan säälimätön! Rangaistus on oleva täydellinen, oikeus ankara.» Jos Pariisin työläisten teot olivat

vandalismia, niin ne olivat epätoivoista puolustautumisvandalismia eivätkä voitonriemun vandalismia, jollaiseen kristityt syyllistyivät hävittäessään pakanallisen antiikin todella korvaamattomia taideteoksia; ja yksinpä tämänkin vandalismin ovat historioitsijat selittäneet oikeutetuksi välttämättömänä ja suhteellisesti vähäpätöisenä momenttina uuden, nousevan yhteiskunnan ja vanhan, häviävän yhteiskunnan välisessä jättiläistaiselussa. Ja vielä vähemmän muistutti Kommuunin vandalismi Haussmannin vandalismia, joka hävitti historiallisen Pariisin tehdäkseen tilaa veijarien Pariisille.

Entä Kommuunin suorittama kuudenkymmenen neljän panttivangin ja erikoisesti Pariisin arkkipiispan surmaaminen! — Porvaristo ja sen armeija olivat kesäkuussa 1848 ottaneet uudelleen käytäntöön jo aikoja sitten sodankäynnistä hävinneen tavan — turvattomien vankien ampumisen. Tätä raakamaista tapaa on sittemmin suuremmassa tai pienemmässä määrässä käytetty nujerrettaessa kansankapinoita Euroopassa ja Intiassa, mikä todistaa sen olleen todellista »sivilisaation edistymistä!» Toisaalta preussilaiset olivat Ranskassa herättäneet jälleen henkiin tavan ottaa panttivankeja — viattomia ihmisiä, jotka hengellään vastasivat muiden töistä. Kun Thiers, kuten olemme nähneet, jo heti sodan alussa otti käytäntöön inhimillisen tavan ampua vangiksi joutuneita kommunardeja, niin Kommuunilla ei puolestaan ollut muuta keinoa suojata näiden vankien henkeä kuin ottaa preussilaisten tapaan panttivankeja. Mutta näiden panttivankien elämä oli jo moneen kertaan menetetty, koska versaillesilaiset jatkuvasti ampuivat vankejaan. Miten voitiin enää kauemmin säästää heitä sen verilöylyn jälkeen, jolla Mac-Mahonin pretoriaanit³³³ juhlivat Pariisiin tuloaan? Pitikö porvaristohallituksen hillitöntä raakuutta vastaan suunnatun viimeisenkin vastatoimenpiteen — panttivankien ottamisen — jäädä vain pelkäksi leikinteeksi? Piispa Darboyn todellinen murhaaja on Thiers. Kommuuni oli kerran toisensa jälkeen joutunut vaihtamaan arkkipiispan ja päälle päätteeksi koko joukon muita pappeja yksistään Blanquihin, jonka Thiers oli pidättänyt. Thiers kieltäytyi itsepintaisesti. Hän tiesi, että antamalla Blanquin hän antaisi Kommuu-

nille pään, kun sitä vastoin arkkipiispa palvelisi hänen tarkoituksiaan parhaiten — ruumiina. Thiers matki tässä tapauksessa Cavaignacia. Minkä hirmuhuudon pääsivätäkään kesäkuussa 1848 Cavaignac ja hänen järjestysmiehensä leimatessaan kapinalliset arkkipiispa Affren murhaajiksi! Ja kuitenkin he tiesivät vallan hyvin, että arkkipiispan olivat ampuneet järjestyspuolueen sotamiehet. Jacquemet, arkkipiispan ylivikaari, oli välittömästi tuon teon jälkeen antanut heille siitä julkisen todistuksensa.

Koko tämä parjauskampanja, jonka järjestyspuolue on aina verijuhliensa jälkeen aloittanut uhrejansa vastaan, todistaa vain sitä, että nykyinen porvari pitää itseään entisen feodaaliherran laillisena seuraajana; feodaalihera katsoi näet olevansa oikeutettu käyttämään plebeijejä vastaan mitä hyvänsä asetta, jota vastoin jonkin aseiden oleminen plebeijien käsissä oli jo sellaisenaan rikos.

Vallassaolevan luokan salaliitto vallankumouksen kukistamiseksi muukalaisvalloittajan turvin käydyn kansalaissodan avulla, salaliitto, jonka jälkiä olemme seuranneet syyskuusta aina siihen asti kun Mac-Mahonin pretoriaanit marssivat St. Cloudin portista kaupunkiin — tämä salaliitto huippeni Pariisin verilöylyksi. Bismarck katselee tyytyväisenä Pariisin raunioita pitäen niitä ehkä »ensimmäisenä eränä» siitä yleisestä suurkaupunkien hävityksestä, jota hän oli hartaasti toivonut jo ollessaan vain tavallinen maajunkkeri Preussin vuoden 1849 »chambre introuvablessa»³³⁴. Hän katselee tyytyväisenä Pariisin proletariiden ruumiita. Hänestä se ei ole vain vallankumouksen poisjuurimista, vaan samalla myös Ranskan nujertamista, jolta nyt tosiaankin on katkaistu kaula, vieläpä Ranskan oman hallituksen toimesta. Pintapuolisena, kuten kaikki menestyvät valtiomiehet, hän näkee vain tämän valtavan historiallisen tapahtuman ulkokuoren. Onko milloinkaan aikaisemmin historian näyttämöllä esiintynyt voittajaa, joka olisi kruunannut voittonsa esiintymällä paitsi voitettujen hallituksen santarmina myös palkattuna salamurhaajana? Preussin ja Pariisin Kommuunin välillä ei ollut sotaa. Päinvastoin, Kommuuni oli hyväksynyt rauhan ennakkoehdot ja Preussi oli julistautunut puolueettomaksi. Preussi ei siis

ollut sotaikäyvä puoli. Se toimi kuin salamurhaaja, pelkurimainen salamurhaaja, koska se ei antautunut mihinkään vaaraan, kuin palkattu salamurhaaja, koska se jo ennakolta oli tehnyt 500 miljoonan suuruisen verirahan suorittamisen riippuvaiseksi Pariisin kukistamisesta. Ja niin tuli vihdoinkin ilmi sodan todellinen luonne. Kaitselemus oli järjestänyt sen kurittaakseen hurskaan ja siveellisen Saksan avulla jumalatonta ja irستاilevaa Ranskaa! Ja tämä, yksinpä muinaisajankin juristien kannalta katsoen ennen kuulumaton kansainvälisen oikeuden loukkaaminen, minkä olisi pitänyt saada Euroopan »sivistyneet» hallitukset julistamaan kansainkiroukseen pelkkänä Pietarin hallituksen aseena ollut rikollinen Preussi, on sen sijaan pannut ne vain harkitsemaan, eikö olisi syytä jättää Versaillesin pyövelin käsiin niitäkin harvoja teurasuhreja, joiden oli onnistunut paeta Pariisia ympäröineen kaksinkertaisen vartioketjun läpi!

Sellainen ennen kuulumaton tapaus, että voittanut ja voitettu armeija liittoutuvat uuden ajan valtavimman sodan jälkeen teurastaakseen yhdessä proletariaattia, ei todista, kuten Bismarck uskoi, nousemaan pyrkivän uuden yhteiskunnan lopullista kukistamista, vaan se todistaa vanhan porvarillisen yhteiskunnan täydellistä lahoamista. Suurimpana sankarihenkisenä nousuna, mihin tämä vanha yhteiskunta vielä kykeni, oli kansallinen sota, ja sekin osoittautuu nyt pelkäksi hallituksen huijaukseksi, jonka ainoana tarkoituksena oli lykätä tuonemmaksi luokkataistelua ja josta luovuttiin heti kun luokkataistelu kärjistyi kansalaissodaksi. Luokkaherruus ei enää kykene piiloutumaan kansalliseen univormuun; kansalliset hallitukset ovat *yksimielisiä* vastustaessaan proletariaattia!

Vuoden 1871 helluntain jälkeen ei voi enää olla rauhaa eikä aselepoa Ranskan työläisten ja heidän työnsä tuotteiden anastajien välillä. Palkkasotavaen rautakoura saattanee ehkä jonkin aikaa pitää molemmat luokat samassa puristuksessa. Mutta niiden taistelu on puhkeava uudelleen ja laajeneva yhä enemmän, eikä voi olla mitään epäilystä siitä, kuka on oleva lopullinen voittaja — harvalukuiset anastajat vaiko valtavana enemmistönä olevat työtätekevät. Ja Ranskan työläiset muodostavat vain koko nykyajan proletariaatin etujoukon.

Samalla kun Euroopan hallitukset ovat Pariisin suhteen osoittaneet luokkaherruuden kansainvälisen luonteen, ne parkuvat, että Kansainvälinen työväenliitto — työn kansainvälinen järjestö pääoman yleismaailmallista salaliittoa vastaan — on tämän kaiken onnettomuuden pääsyy. Thiers on syyttänyt sitä työn hirmuvaltiaaksi, joka esittää itsensä työn vapauttajaksi. Picard on käskennyt katkaisemaan Internationaalien ranskalaisen osaston kaikki yhteydet ulkomaisiin Internationaalien osastoihin; kreivi Jaubert, vuoden 1835 aikainen Thiersin vanha, muumioksi muuttunut rikostoveri, on julistanut, että kaikkien hallitusten päätehtävä on hävittää perinjuurin Internationaali. »Tilanherrakamari» ulvoo kuorossa sitä vastaan, ja koko Euroopan lehdistö yhtyy tähän kuoroon. Eräs arvossapidetty ranskalainen kirjailija*, jolla ei ole mitään yhteyttä liittoomme, on sanonut:

»Kansalliskaartin keskuskomitean jäsenet ja suurin osa Kommuunin jäsenistä ovat Kansainvälisen työväenliiton toimeliaimpia, ymmärtäväisimpiä ja tarmokkaimpia päitä... henkilöitä, jotka ovat ehdottoman rehellisiä, vilpittömiä, ymmärtäväisiä, täynnä innostusta, puhtaita ja kiihkomielisiä tämän sanan myönteisessä merkityksessä.»

Poliisihengen kyllästämä porvarin järki kuvittelee tietysti Kansainvälistä työväenliittoa eräänlaiseksi salaseuraksi, jonka keskusvirasto aika ajoin komentaa toimeenpanemaan kapinoita milloin missäkin maassa. Liittomme on itse asiassa kuitenkin vain kansainvälinen side, joka yhdistää sivistyneen maailman eri maiden edistyneimmät työläiset. Missä tahansa, missä muodossa ja oloissa hyvänsä luokkataistelu kulloinkin ilmeneekin, niin on luonnollista, että liittomme jäsenet ovat eturivissä. Maaperänä, jossa liittomme kasvaa, on itse nykyaikainen yhteiskunta. Tätä liittoa ei voida hävittää, vuodatettakoon verta miten paljon tahansa. Hävittääkseen sen hallitusten täytyisi ennen kaikkea hävittää työhön kohdistuva pääoman pakkovalta siis oman loismaisen olemassaolonsa edellytys.

Työläisten Pariisia ja sen Kommuunia tullaan aina juhlimaan uuden yhteiskunnan mainehikkaana airueena.

* — nähtävästi Robinet. *Toim.*

Sen marttyyrien muisto tulee aina säilymään työväenluokan sydämessä. Sen pyövelit historia on jo nyt naulinnut siihen häpeäpaaluun, josta heitä eivät pysty vapauttamaan heidän pappiensa mitkään rukoukset.

256, High Holborn,
London, Western Central,
30. toukokuuta 1871

Liitteitä

I

»Vankikolonna pysäytettiin Avenue Uhrich -kadulla ja järjestettiin neli- ja viisihenkisiin riveihin jalkakäytävälle, rintama kadulle päin. Kenraali, markiisi de Galliffet, ja hänen esikuntansa laskeutuivat alas ratsujen selästä ja tarkastivat rivistön alkaen vasemmalta siiveltä. Kenraali kulki vitkaan rivejä tarkastellen; silloin tällöin hän pysähtyi, kosketti jotakuta miestä olkapäähän tai viittasi jonkun miehen taemmista riveistä esiin. Tällä tavoin valikoidut siirrettiin enimmäkseen sen pitemmittä puheitta keskikadulle, missä heistä pian muodostui erillinen ryhmä... Oli ilmeistä, että tässä oli melkoinen sija erehdyksille. Ratsastava upseeri kiinnitti kenraalin huomiota mieheen ja naiseen syyttäen heitä jostakin erikoisesta pahasta työstä. Nainen syöksyi esiin riveistä, lankesi polvilleen ja kädet ojennettuina vakuutti kiihkeästi olevansa viaton. Kenraali odotti hetkisen ja sanoi sitten täysin levollisin ilmein ja asentoaan muuttamatta: 'Rouva, olen käynyt kaikissa Pariisin teattereissa, ei maksa vaivaa näytellä komediaa (*ce n'est pas la peine de jouer la comédie*)'... Tuona päivänä ei kenenkään ollut hyvä olla vierustoveriaan huomattavasti isompi, likaisempi, puhtaampi, vanhempi tai rumempi. Yhden miehen suhteen huomasi erikoisesti, että nopeasta lähdöstään tästä maalilisestä murheenlaaksosta hänen oli kiittäminen vain sisäänlyötyä nenäänsä... Kun tällä tavoin oli valikoitu toista sataa henkeä ja eräs sotilasryhmä määrätty ampumaan, muu vankikolonna marssi edelleen noiden valikoitujen jäädessä paikalle. Muutamia minutteja myöhemmin alkoi takaa kuulua ammuntaa, jota — lyhyin väliajoin — kesti yli neljänneksen. Se oli noiden umpimähkään tuomittujen teloitusta.» (Pariisin kirjeenvaihtaja, »Daily News»,³³⁵ 8. kesäkuuta.)

Tämä Galliffet, »oman vaimonsa Alfons, vaimon, joka oli kuulu ruumiinsa häpeämättömästi näytteille asettamisesta toisen keisarikunnan juomingeissa», oli sodan aikana tunnettu ranskalaisen vänrikki Pistoolin nimellä.

»Varovainen 'Temps'³³⁶, joka ei suinkaan ole sensaatiohaluinen, on julkaissut hirvittävän kertomuksen ihmisistä, jotka puo-

likuoliaiksi ammuttuina haudattiin elävältä. St. Jacques-la-Boucherien luona olevalle aukiolle haudattiin suuri joukko ihmisiä, joista monet peitettiin vain ohuella multakerroksella. Päivällä katuhälinä voitti kaikki muut äänet, mutta yön hiljaisuudessa herätti läheisten talojen asukkaat hiljainen voihkina, ja aamulla nähtiin nyrkkiin puristetun käden pistävän esiin maasta. Tästä oli seurauksena, että ruumiit käskettiin kaivamaan uudelleen esiin... En epäile lainkaan sitä, että monia haavoittuneita haudattiin elävältä. Erään tapauksen voin todistaa. Kun Brunel rakastettuineen ammuttiin 24. toukokuuta erään talon pihalla Vendôme-torilla, heidät jätettiin siihen 27. päivän iltaan asti. Kun vihdoin tultiin korjaamaan ruumiita, huomattiin naisen vielä elävän ja hänet vietiin sidottavaksi. Vaikka häneen oli sattunut neljä kuulaa, ei hänellä enää ole hengenvaaraa.» (Pariisin kirjeenvaihtaja, »Evening Standard»,³³⁷ 8. kesäkuuta.)

II

Seuraava kirje³³⁸ julkaistiin Lontoon »Timesissa» 13. kesäkuuta:

»TIMESIN» TOIMITTAJALLE

Hyvä herra!

Kuudentena kesäkuuta 1871 on herra Jules Favre lähettänyt kaikille Euroopan valloille kiertokirjeen, missä hän kehottaa niitä vainoamaan Kansainvälistä työväenliittoa ja tekemään siitä lopun. Muutamat huomautukset riittänevät osoittamaan tämän asiakirjan oikean laadun.

Jo Sääntöjemme johdannossa on ilmoitettu, että Internationaali perustettiin 28. syyskuuta 1864 julkisessa kokouksessa, joka pidettiin Lontoon St. Martin's Hallissa, Long Acre. Jules Favre siirtää sen perustamisajan vuoteen 1862 syistä, jotka hän itse parhaiten tuntenee.

Valaistakseen periaatteitamme hän väittää esittävänsä otteita »sen» (Internationaalin) »25. maaliskuuta 1869 julkaisemasta lentolehtisestä». Entä minkä hän esittää? Erään Internationaaliin kuulumattoman yhdistyksen lentolehtisen. Tämantapaisiin manöövereihin hän turvautui jo puolustaessaan vielä verraten nuorena asianajajana pariisilaista »National» lehteä, jota vastaan Cabet oli nostanut kanteen parjauksesta. Silloin hän väitti lukevansa otteita Cabetin lentokirjasista, vaikka luki-

kin omia väliin kirjoittamiaan lauseita. Tämä silmänkääntötempu paljastettiin kuitenkin oikeuden istunnossa ja, ellei Cabet olisi ollut niin sääliväinen, Favrea olisi rangaistu erottamalla hänet Pariisin asianajajakunnasta. Mikään niistä asiakirjoista, jotka Jules Favre esittää Internationaalien asiakirjoiksi, ei ole Internationaalien. Niinpä hän esim. sanoo:

»Allianssi julistaa itsensä ateistiseksi, kuten Lontoossa heinäkuussa 1869 perustettu Pääneuvosto sanoo.»

Pääneuvosto ei ole milloinkaan julkaissut sellaista asiakirjaa. Päinvastoin, se julkaisi asiakirjan*, jossa annuloitiin ne Allianssin — geneveläisen L'Alliance de la Démocratie Socialiste** — perussäännöt, joita Jules Favre siteeraa.

Kiertokirjeessään, mikä on muka osaksi suunnattu myös keisarikuntaa vastaan, Jules Favre kertailee Internationaalien vastaan vain niitä keisarikunnan yleisten syyttäjiä poliisitaruja, jotka tuon samaisen keisarikunnan tuomioistuintenkin edessä ovat rauenneet omaan tyhjyyteensä.

On tunnettua, että Internationaalien Pääneuvosto molemmissa (heinäkuussa ja syyskuussa 1870 julkaisemissaan) silloista sotaa koskevissa julkilausumissaan*** paljasti Ranskaan kohdistuvat Preussin valloitusuunnitelmat. Herra Reitlinger, Jules Favren yksityissihteri, kääntyi myöhemmin, mutta luonnollisesti turhaan, Pääneuvoston eräiden jäsenten puoleen pyytäen, että Pääneuvosto järjestäisi Bismarckia vastaan joukkomielienosoituksen kansallisen puolustuksen hallituksen hyväksi; erikoisesti pyydettiin, ettei tällöin puhuttaisi mitään tasavallasta. Jules Favren odotetun Lontooseen saapumisen yhteydessä tapahtuvan joukkomielienosoituksen valmistelut suoritettiin varmaankin mitä parhaimmassa tarkoituksessa, mutta vastoin Pääneuvoston tahtoa, sillä Pääneuvosto 9. syyskuuta antamassaan vetoomuksessa oli

---

* Ks. *Marx*. Die Internationale Arbeiterassoziation und die Allians der sozialistischen Demokratie. *Marx—Engels*. Werke, Dietz Verlag Berlin, Bd. 16, S. 339—341. *Toim.*

** — Sozialistisen demokratian yhdistys. *Toim.*

*** Ks. tätä osaa, s. 430—435, 436—445. *Toim.*

selvästi ja ennakolta varoittanut Pariisiin työläisiä Jules Favresta ja hänen kollegoistaan.

Mitä sanoisi Jules Favre, jos Internationaalinen Pääneuvosto vuorostaan lähettäisi Jules Favrea koskevan kiertokirjelmän kaikille Euroopan hallituksille kehottaen niitä kiinnittämään erikoista huomiota asiakirjoihin, jotka herra Milliè-re-vainaja julkaisi Pariisissa?

Kunnioittaen, Teidän nöyryn palvelijanne

John Hales

Kansainvälisen työväenliiton
Pääneuvoston sihteeri

256, High Holborn, London,
W. C. 12. kesäkuuta

Artikkelissaan »Kansainvälinen liitto ja sen päämäärät» lontoolainen »Spectator» (24. kesäkuuta) siteeraa kuin hurskas ilmiantaja konsanaan muita samantapaisia temppeja käyttäen jopa täydellisemminkin kuin Jules Favre yllä mainittua Allianssin asiakirjaa muka Internationaalinen tuotteena. Hän tekee sen yhdentoista päivän kuluttua yllä olevan oikaisun julkaisemisesta »Timesissa». Tämä ei meitä ihmetytä. Jo Fredrik Suuri tapasi sanoa, että kaikista jesuiitoista protestanttiset ovat pahimpia.

Kirjoittanut Marx
huhti—toukokuussa 1871

Ensimmäisen herran julkaistu
erillisenä kirjasena Lontoossa
kesäkuun puolivälissä 1871 ja
ilmestyi vuosina 1871—1872
useissa Euroopan maissa ja
USA:ssa

Valitut teokset kolmessa
osassa, 2. osa, s. 158—220